

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר"ב | פרשת ראה | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
מסכת השבוע	אילת השבת	דברים	מסכת השבוע	אילת השבת	דברים	מסכת השבוע	אילת השבת	דברים	מסכת השבוע	אילת השבת	דברים
18:29	19:41	20:21	18:45	19:44	20:18	19:12	20:18	20:40	19:35	20:40	21:02

זמני כניסת וציאת שבת קודש:

השבוע בגליון:

חשיפה: מדוע נכנס הרה"ק מסקולען זי"ע למקוה דרך החלון... | עמ' כ'
סגולה: סגולה לומר בעת לבישת בגדי שבת פסוק "כָּל כְּלֵי יוֹצֵר" וגו' | עמ' ב'
אקטואליה: שכר דירה עד סוף מנחם אב ואירע נזק, בליל ר"ח אלול | עמ' י"ג

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

מכתלי בית ההוראה
עמ' ל"א

כמה פעמים מוזכר המילה

'גיהנום' בספר חובות הלבבות

ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וקִלְלָה (יא, כו).

איש חסיד היה הרה"ח המפורסם רבי ישראל דוד נייאוואהנער ז"ל, מחשובי תלמידי ישיבות נאווהארדאק, ואחר המלחמה בהגיעו לארה"ב, שימש כמשגיח בישיבת סאטמאר בווליאמסבורג.

וסיפר הרי"ד, כי פעם אחת ישב באסיפה שהשתתף בה הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, ודנו באיזה אופן להגיד תוכחת מוסר אל הבחורים, אם בהגדלת פגם החטא והעונשין, או במעלת וחשיבות האדם מישראל וקיום המצוות.

פנה הרה"ק מסאטמאר אל רבי ישראל דוד ואמר לו: ר' ישראל דוד, איר זענט דאך א נאווהארדאקער (אתם הרי מנאווהארדאק), ובישיבותיכם הרבו בלימודי המוסר, בפרט בספר 'חובות הלבבות', ובכן אשאל את מע"כ, כמה פעמים נזכרת תיבת 'גיהנום' בחובות הלבבות?

התחיל רבי ישראל דוד לנסות להיזכר, אך בטרם הספיק להשיב, מיד נענה הרבי ואמר: קיין איינמאל גישט!! (אף פעם אחת לא), המשיך הרה"ק ואמר, למדנו מזה, כי גם בספרי המוסר לא הרחיבו הדיבור אודות עונשי גיהנום ופגמי החטאים, אלא בהגדלת חשיבות בן ישראל וקיום המצוות.

וכאשר סיפר רבי ישראל דוד עובדא זו, הוסיף לאמר, הלא בנאווהארדאק ידעו בע"פ הספר חובות הלבבות, ועם כל זה מעולם לא שמנו לב

יש לרמז הכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו', על ענין ברכות הנהנין, שצריכים להיזהר מאוד לברכם כראוי, שעי"ז ממשיכים ברכה לכל העולמות, ומאריך שם לפי דרכו בענינים גבוהים בכוונות וסודות כל הפעולות הגדולות שנעשים ע"י אמירת ברכות כראוי.

וביותר בחודש אלול, חודש התשובה, הוא העת והזמן לתקן ענין זה, להיזהר אז ביותר

לדייק עד כדי כך...

לקט דברים של טעם (ממכון כרמינו)

ההכנה הראויה ליום הדין - ע"י ברכת הנהנין בכוונה

ראה אנכי נתן לפניכם היום בְּרָכָה וקִלְלָה (יא, כו).

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ב

פניני אביר יעקב עמ' ו'

לברך כל הברכות כראוי.

וזוהו רמז הכתוב: ראה ר"ת ראה החודש אלול, אשר אנכי נותן לפניכם 'היום', היום זה ראש השנה (זה"ק ח"ג רלא, א), רצ"ל אנוכי נותן לכם את חודש אלול לפני ראש השנה המכונה 'היום', לעשות בו הכנה ליום הדין.

ובמה תעשו ההכנה הראויה?

את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלקיכם, כלומר ע"י שתזהרו ביותר בחודש זה לברך ברכות הנהנין בכוונה כראוי, בזה תעשו הכנה נכונה ליום הדין!

מגן אברהם (להרה"ק מטריסק) - בסוף פרשתנו (יעו"ש באריכות)

להורות הלכה כראוי צריך להיות להמורה הוראה ד' מעלות

רק חזק לבלתי אכל הדם (יב, כג).

כמה אברכים ת"ח שלמדו הלכות תערובות יורה דעה באו לפני הגר"ח מבריסק זצ"ל, וביקשו ממנו שיבחן אותם אם הם ראויים להורות בענייני איסור והיתר.

אמר להם הגר"ח דלהורות כהלכה צריך להיות להמורה הוראה ד' מעלות: א) שיהיה פיקח. ב) שידע ד' חלקי שו"ע. ג) שידע גם גמרא עם פי' תוס'. ד) שיהיה גם למדן.

האברכים תמחו על דבריו, דאיזה פקחות מוצרך להשיב על שאלות של איסור והיתר או של תערובות או שאלה בבשר וחלב, ומדוע צריכים להיות למדן ע"ז, וגם למה להם לידע ש"ס ותוס' וד' חלקי שו"ע, התיינח לשאלה בדיני ממונות צריכים פקחות כדי שהדיין יבין העסקים ולהבחין מי משקר וכדומה, וגם צריך להיות למדן כדי להבין ענייני נזיקין לאשורו, אבל בשאלה קלה ופשוטה של תערובות מה הצורך לזה.

כאן רק ספק דרבנן. הם עמדו נכלמים!

והגר"ח המשיך ושאל, ועתה מה אתם פוסקים בזה, האברכים התבוננו ואחרי העיון אמרו: רבינו צודק, זה רק ספק דרבנן ואזלינן לקולא.

אמר להם הגר"ח: בשביל שאלה כזו אמרתי לכם שלהורות הלכה פשוטה באיסור והיתר צריכים להיות גם למדן, דבדם של בשר נבילה יש שני איסורים, איסור נבילה ואיסור דם, והא דאמרינן דדם שבישלו הוא רק דרבנן הוא רק מכא איסורא של דם, אבל מכא איסורא של נבילה ליכא שום היתר במה שבישלו. הנה אמרתי לכם כבר הלומדות, עכשיו תאמרו מה הדין. בבושת פנים השיבו: רבינו צודק והתבטל אסור.

אמר להם הגר"ח: בשביל שאלה כזו אמרתי לכם דהדיין צריך להיות בקי גם בש"ס ותוס', דבתוס' במס' מנחות (קד. ד"ה הואיל) כתבו דדם לא הוה בכלל בהמה, וצריך דרש מיוחד לרבות דדם של נבילה מטמא, ע"ש. הרי שדם נבילה אין בו איסור נבילה רק איסור דם, וממילא יש לו הקולא של דם שבישלו, עכ"ד.

שו"ת משיב בהלכה - בהקדמה

הברכה אשר תשמעו - לומר ברכות השחר בקול

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וגו' (יא, כז).

הרה"ק מצאנו זצ"ל ראה פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, ואף אחד לא שמע. הזכיר לו מה שכתוב בתורה. "את הברכה" - את הברכות שאנחנו אומרים בכל יום, "אשר תשמעו" - שישמעו ושיכולים לענות אמן, "אל מצות ה' אלקיכם" שייך גם למצוות.

עטרת חיים - ח"א (השמטות עמ' קג)

סגולת השבוע

סגולה לומר בעת לבישת בגדי שבת פסוק "כל כלי יוצר וגו'

כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתה למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה' (הפטורה - ישעיהו נד, יז).

כתב בספה"ק קב הישר (פרק מז) "...ובפרט בבגדי שבת צריכין שמירה מעולה יותר, כאמור כי הסטרא אחרא הולך וסובב סביב נגד האדם להתדבק בו ובפרט בבגדי של שבת, על כן אמר האר"י ז"ל שצריך האדם לומר בשעת לבישת בגדי שבת "כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתה למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה'". גם נכון לומר פסוק זה בהתעטף לבוש העליון להתפלל עכ"ל.

בענין זה מובא דבר נפלא בספר ספיר ויהלום (להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א) פר' בלק: כשהרה"ק רבי אברהם שמחה הורביץ, הרב מבאראניב, שהיה בן אחר בן להרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זיע"א בנו של הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ, עלה והגיע לירושלים בחודש אלול של שנת תרס"ט, הוא זכה ליקר וגדולה מכל בני העיר, ובמיוחד הייתה לו ידידות אמיצה עם גדולי העיר, ביניהם המקובל הרה"ק רבי חיים שואל הכהן דוויץ זיע"א וכל בני החבריה קדישא לומדי תורת הנסתר. פעם פגש הרה"ק רבי חיים שואל דוויץ את הרב מבראניב כשהוא מהלך ברחובות ירושלים בערב שבת. שאל אותו המקובל: בוודאי ידועים לכם דברי המקובלים על הפסוקים שיש לומר בשעת לבישת בגדי שבת, וכפי שהביא רבינו השל"ה הקדוש בסידורו 'שער השמים': "לבש בגדי שבת ויאמר: הריני לובש מלבושים של שבת לכבוד שבת מלכתא, ולאחר שלבש, אם ידיו אינם נקיים, שנגע בהם בגופו, ירחץ ידיו ויאמר (ישעיה נד יז): "כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתה למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה'". ובספר 'פרי עץ חיים' (שער השבת, פרק ג) הביא שיש לומר את זה הפסוק שלש פעמים. ובזה נפשי בשאלתי: מה עניינו של פסוק זה דווקא שיש לאמרו שלשה פעמים בשעת לבישת בגדי שבת?

נענה הרב מבראניב ואמר תיכף: הנה איתא בספר 'עיר דוד' בשם 'מדרש פליאה' בזה הפרשה, וזה לשונו: אמר בלעם, איך יוכל לקללם שהם לובשים בגדי שבת ויום טוב. עד כאן דבריו, עיין שם. (ראה 'ילקוט שמעוני' פרשת בלק, רמז תשסז: 'וכן לובש בגדים של שבת ושל מועד ונכנס ומתאבק בעפר לשמוע לוקח ולשמוע דברי תורה'). ובזה מובן שעל ידי מלבושי שבת ניצולים מכל פה ולשון שרצונם להרע ולהם ונצולים בזכות מלבושי שבת, על כן דבר נכון הוא אמירת פסוק זה בעת הלבשת בגדי שבת כמובן, שכן לבישת בגדי שבת היא תריס נגד הפורענות עכ"ד.

כי עם קדוש אתה:

**שבעים שנה אחרי שאכל מאכל טרף, עשה תיקון בתענית,
וראשו הסתום נפתח להבנת לימוד התורה, הסכיתו ושמעו:**

כשבעים שנה, ותירפא מסתימת מוחך מהבנת דברי התורה...

האיש יצא מבית הגר"ח קנייבסקי, ועשה ככל אשר התבקש. לאחר צום מלא בן יום אחד פתח את הגמרא, וגילה כי שערי הגמרא מתחילים להיפתח בפניו. אז גילה כי אכן כן - אכילה אחת, אחת! שאינה כהלכה, עלולה לסתום את המוח והלב לעשרות שנים ארוכות. רק הקפדה בלתי מתפשרת על כשרות המזון כל יום, בכל מקום, בכל מצב ובכל זמן - מבטיחה ראש פתוח ומבין להבנה ולהעמקה בדברי התורה!

כאב אוהב, הקדוש ברוך הוא מזהיר אותנו, למעננו ולמען נפש ילדינו: 'את זה תאכלו...' 'זוה אשר לא תאכלו'. יש מזון טוב, חיובי, שבריא לנשמה ומעניק לה כח, ויש מזון רעיל, מזיק ומשחית. אל המזון הזה אסור להתקרב. מפניו יש להישמר ולשמור ממנו את ילדינו, כדי לא לסתום להם את הראש, כדי לא לחנוק את נשמתם היהודית הטהורה...

אוכל הוא לא משחק ילדים. האוכל קובע הכל עבורנו ועבור הילדים. אם אנו רוצים לרוות נחת, אם אנו רוצים לראות ילדים ערכיים, מחונכים, לומדים, מבינים, צומחים ומתפתחים לתפארה - עלינו להקפיד על חותמת הכשרות המהודרת, כשרות שאנו לא מתפשרים עליה בדיעבד, שאנו לא אוכלים אותה רק בטיסה, רק בטיול, רק פעם אחת...

עלינו לשמור על המטבח שלנו מכל רבב תולעת, מכל בדל שאלה של בשר בחלב, מכל שמץ ספק אולי משהו כשרותי לא תקין. כי זה משחק עם הדבר הכי יקר לנו - עם העתיד, עם החינוך, עם הצלחת הילדים ועם הנחת שלנו. הבה נוודא שאנו עומדים איתנים על כשרות המזון, רק כך נבטיח לעצמנו ולילדינו הצלחה רוחנית ואישית בסיעתא דשמיא!

(גל' פניני פרשת השבוע)

'כבוד הרב, אני פרופסור בכיר ובעל שם, אני מרצה בפני סטודנטים ובקי גדול בתחום עיסוקי. אני חד תפיסה, מהיר הבנה ומעמיק חשיבה בכל התחומים. אך גיליתי כי בתחום אחד מוחי סתום וחתום, אינני מבין ואינני קולט אף מילה...'
'כשאתי מנסה ללמוד קצת גמרא, אני פשוט לא מצליח. הכל מתבלגן לי, אני לא קולט לא קושיא ולא תירוץ, לא הוכחה ולא בדל ראיה. התופעה הזו משונה מאוד כי אני אדם מבין, אני נחשב גאון בכל התחומים, ודווקא הגמרא - לא נקלטת אצלי בכלל!'

בין הבאים למעון הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, נראתה דמות בלתי שגרתית. היה זה פרופסור בכיר ובעל שם עולמי, יהודי בגיל גבורות, שהגיע לכאן בעצת מקורבו לשאול עצה וברכה מגדול הדור.

כשנכנס פנימה, פתח את סגור לבו: 'כבוד הרב, אני פרופסור בכיר ובעל שם, אני מרצה בפני סטודנטים ובקי גדול בתחום עיסוקי. אני חד תפיסה, מהיר הבנה ומעמיק חשיבה בכל התחומים. אך גיליתי כי בתחום אחד מוחי סתום וחתום, אינני מבין ואינני קולט אף מילה...'

האיש הפסיק קלות והמשיך: 'כשאתי מנסה ללמוד קצת גמרא, אני פשוט לא מצליח. הכל מתבלגן לי, אני לא קולט לא קושיא ולא תירוץ, לא הוכחה ולא בדל ראיה. התופעה הזו משונה מאוד כי אני אדם מבין, אני נחשב גאון בכל התחומים, ודווקא הגמרא - לא נקלטת אצלי בכלל!'

ניסיתי לחשוב למה ומדוע, ולאחרונה שמעתי כי מי שאוכל מאכלים שאינם כשרים - מוחו ולבו הופכים סתומים מלהבין דברי תורה ונשמתו אינה מסוגלת להכילם, ונזכרתי כי בגיל שלוש עשרה, לפני כמעט שבעים שנה, אכן אכלתי ארוחה מבשר טרף לחלוטין...

האיש פרץ בבכי: 'למדנו רבנו, מה אוכל לעשות עכשיו כדי לכפר על האכילה ההיא? במה אפשר לתקן את התוצאה הנוראה הסותמת את מוחי ולבי מלהבין דברי תורה? איך יוכל ראשי הגאוני לבטא עצמו גם בלימוד הגמרא? רבי חיים הקשיב היטב, הרהר קלות והשיב בקצרה: 'הצעתי היא שתצום יום אחד, אל תאכל ואל תשתה. אם הדבר קשה לך - תבחר יום חורפי קצר בו תצום מעלות השחר עד שקיעת החמה. אולי מיעוט המזון במעריך באותו היום יכפר על המזון האסור שהכנסת לקרבך לפני

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

**מתחילים
את היום!**

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

בנים אתם לה:

הלך לשמח חתן אלמוני בשמחת שבע ברכות, וזכה בגיל עשרים ושבע לזיווג הגון, סיפור השגחה פלאי:

מהחיים (שאותם שמעתי רגע קודם), שבהן מרדכי הוכיח עצמו כאיש אציל נפש ומיוחד במידת הנתינה, הדברים שלי עשו רושם רב על הנוכחים, ולמען האמת גם אני עצמי. הלכתי שבי אחר אותו חתן מופלא שזה מה שאומרים עליו.

כמובן סיימתי שעם חתן כזה אין צורך לחקור מי היא הכלה, כי ברור שענבי הגפן בענבי הגפן ויזכו לבנין עדי עד.

כמובן הכל לחצו את ידי, והחתן הגדיל לעשות ונפל על צווארי וזיכה אותי ברוב תודות. אף אחד לא נעמד לדבר אחריי,

ונראה היה כי הדרשה הזו הצילה את שמחת השבע ברכות שכמעט הושבתה. ואז ניגש אלי יהודי שישב לצדי ושאל לשמי. הוא רוצה להציע לי שידוך. ואיך אתה קשור לחתן? הוא התעניין. - 'אני לא קשור לחתן', הבהרתי לו. 'הבנתי', הוא הסיק. - 'אתה מהצד של הכלה', שללתי את האפשרות: 'לא, אני אפילו לא יודע מה שם הכלה ושם משפחתה'. - 'אז מה אתה עושה כאן?' הוא שאל. 'חסד'. אמרתי לו, 'ביקשו ממני להשלים מניין והייתי מעשרה ראשונים.

הוא צחק מלא חפניו ואמר: 'כנראה אנחנו קרובי משפחה'. 'נראה', כך הסביר לי אותו אורח, 'גם אני עובר אורח שהגעתי לכאן לבקשת אחד הקרובים, ומכיוון ששינינו באותו מצב משפחתי כלפי החתן והכלה, זה כבר עושה אותנו סוג של קרובי משפחה'. 'בקיצור, רציתי להציע לך את בת אחותי', הוא אומר לי. 'מה גורם לך לחשוב להציע את בת אחותך, לפני שאתה מכיר אותי בכלל?'. 'אומר לך את האמת, ראשית אחרי הנאום המיוחד שלך, אני קצת מכיר אותך, ואחרי שאני שומע שאתה כאן בהתנדבות - אני עוד יותר מכיר אותך ומעריך אותך, ונקודה שלישית, שפשוט למה לא לנסות? אכן, הטענה השלישית הכריעה את הכף. נתתי לו את הטלפון של הוריי והתפזרנו לדרכנו. כל השאר כבר היסטוריה. מאותו הערב יצא שידוך, וכיום יש לנו שלושה ילדים, חסד ה'.

ומדוע נזכרתי בסיפור הזה? כי לפני שבוע אני פוגש באוטובוס מישוה מוכר. הוא מביט בי ואני בו. - 'אתה מוכר לי מאיזשהו מקום', הוא אומר. - 'וגם אתה', אני עונה לו. שנינו מביטים זה בזה. ברור לנו שראינו ושדיברנו ואפילו שהיה משהו נחמד ומצחיק בינינו, אבל לא נזכרים. 'נו, נו', הוא דופק על מצחו, וגם אני עושה אותו דבר. והנה הוא נזכר! 'זה אתה הנאום מהשבע ברכות של אחי - מוטי, בלי שבכלל הכרת אותו. איך יכולתי לשכוח, מעולם לא שמעתי דברי שבח כאלה על ידי מי שאינו מכיר כלל את החתן. זה היה ערב עגום מאד שלא תרם לשמחת החתן והכלה, ואתה הצלת אותו בהופעתך ובדרשתך'. כעת גם אני נזכר... צחקנו.

'אוי ויי', הוא אומר פתאום. 'מה אוי ויי' אני שואל. 'הבטחתי לך פרס, וזכר? ככל היוצא מפיו יעשה. צחקתי. 'אל תדאג, הקב"ה קיים את הבטחתך. קיבלתי את הפרס שלי...'

הוא הביט בי בתימהון ואז סיפרתי לו על המפגש הבלתי צפוי עם אורח קרוא נוסף בתוך שבע הברכות הללו, שהוביל להצעת שידוך עם בת אחותו. 'אף שיש לך חלק בשידוך, לא יכולנו להזמין אותך, כי לא היה לנו מושג מה שם המשפחה שלכם, את זה לא לחשת לי...'. הגעתי לתחנה ואמרתי: 'סלח לי שאני ממחר. פשוט הפרס שלך הביא עוד כמה פרסים קטנים, ואני חייב למהר לאכול עם כולם ארוחת צהריים...'

(גל' קבלת שבת - מספר 'האמנתי ואדברה')

סיפור זה התרחש כשהייתי בגיל עשרים ושבע. תקופת השידוכים היתה קריעת ים סוף אמיתית עבורי, אני לא חושב שהייתי בדרך יתר על המידה, פשוט לא הגיעו ההצעות המתאימות ולא הגיע המועד שנקבע. אחרי הצעות כה רבות המסתיימות בלא כלום, אתה בקלות יכול להגיע לידי 'אוש'. מה עוד שרוב חבריך כבר התחתנו ולאחד מהם יש כבר ילד בן שש.

באחד מימי בין הזמנים של חודש אב, נסעתי לבני ברק להשתתף בחתונה של חבר צעיר. הגעתי לחופה, נשארתי קצת לאוכל ולריקודים, ובשעה עשר יצאתי לכוון תחנת האוטובוס הקרובה לירושלים.

אני פוגש חבר מהישיבה קטנה ומתחיל לשוחח אתו בפתח של בנין. מסתבר שהוא נמצא בשמחת שבע ברכות של קרוב משפחתו. אנחנו משוחחים מעט, ולפתע יורד מישוה מהבנין ואומר לבן שיחי: 'מדוע אתה כאן? תעלה למעלה, ממש ריק ועצוב שם'. ואז הוא פונה אלי 'תעלה גם אתה, מחכים לך שם'. אני מנסה לומר לו: 'אולי אתה מחליף אותי במישהו אחר...'. הוא קוטע אותי: 'אני מחפש כעת גברים בשביל להשלים מניין לשבע ברכות', אז תעלה'. יש שם חתן וכלה שאמורים לישמוח בשבע ברכות אבל כבר עשר וחצי, ויש רק שישה משתתפים. אני פותח את פי לענות לו שאני ממחר וכו', ואז הוא מוסיף: 'אם תעלה, תקבל פרס, כדאי לך'.

את תקופת הפרסים בחיי, כבר סיימתי כשעזבתי את ה'מתמידים' בחיידר, אבל משהו בקול שלו נשמע חביב ותמים שהחלטתי להיענות. היה זה שבע ברכות בתוך בית פשוט, גם היה זה עלוב למדי שישבו שם החתן והכלה, שני המחותנים, סבא אחד, שני בחורים ועוד כמה תינוקות בעגלה. איש לא שר ואפילו לא דיבר בקול רם. גם לא הושמעה מוזיקה. חשבתי לעצמי איך הם מתכוונים להעביר כאן את הזמן. לאט לאט הגיעו בני משפחה בודדים עד שנעשה מניין, ואחר מכן הגיעו עוד ארבעה שאיכשהו נתנו נוכחות בסלון הלא גדול שהיה שם.

האיש שקרא לי לעלות לא נרגע: 'תשיר משהו', אמר. הסתכלתי ימינה ושמאלה והחלטתי שאין לי בררה. התחלתי עם 'עוד ישמע' ו'מהרה' ולאחר מכן דרומה ל'ענבי הגפן' ו'זכו לראות בית נאמן'. בשלב הזה הצטרפו אלי מעט מבני משפחת הכלה או בעצם משפחת החתן. מהיכן אדע. אחרי כמה שירים הוא ניגש אלי ואמר לי בלחש: 'תגיד משהו'. - 'מה תגיד משהו?' אני לוחש לו חזרה, 'אתה לא חושב שהגזמת?' - 'אתה צודק', הוא אמר, 'אני יודע שלא הכנת שיחה, אבל עזוב, תתחיל מ'החתן שלנו'...

'האם אני יודע על פרשת השבוע יותר מהחתן שלנו? אפילו שכחתי מה פרשת השבוע' אני משיב, הוא אומר לי: 'לחתן אין מושג מי אתה ולכן אתה חייב לשמח אותך, ובאשר לזה שאתה לא מכיר אותו, ממת' צריך להכיר את החתן כשמבקשים לומר דברי שבח על חתן... נו, מה הסיפור שלך תקבל פרס...'

שוב עם הפרס הזה, מה הוא רוצה ממני. העברתי על מידותיי ואמרתי לו: 'נו, טוב, אני אנסה, אבל שחרר מידע - איפה הוא לומד ומתפלל, חברותו, מסכתות, ראש ישיבה, בן כמה החתן? הוא ענה לשאלותי בקצרה: והוסיף שקוראים לו מרדכי. וכאן אני מתגבר, קם ומפליג בשבחו של אותו מרדכי שמעולם לא ראיתי לפני כן, ורוב הסיכויים שגם לא אראה אחרי כן. לדבר אני יודע וגם לפרגן, וממילא יצא נאום שכולו שבח וקילוסין לאותו חתן ששמו מרדכי שרק את שמו שמעתי רגעים ספורים קודם לכן, וכעת יצא למרחוק בלמדנותו ויראתו...

וביחס לחברים. בנקודה זו העמקתי רבות לדבר ואף הבאתי דוגמאות

ובן לא ימשלו:

כך ניצל בחור משלטון הצבא במדינת הונגריה בדרך נס ופלא:

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע (יומא דהילולא קדישא כ"א אב), בדמעות שליש סיפרה לפניו את צרתה וסיפרה שבנה עומד בפני גזר דין מות, קם הרה"ק ממקומו וקרא בתמיהה כמה פעמים: 'יהודי עומד בפני משפט של הצבא?!', 'יהודי בפני משפט של הצבא?!'. לאחר מכן פנה אליהם ושאלם אם ידוע להם שמו של אותו רשע, הללו אמרו את שמו, והרה"ק מבעלזא רשם את שמו על פיסת נייר, אחר כך זרק את הנייר על הארץ ורמסו עד אשר נידש ונשחק כליל, ואז האציל להם ברכות לרוב שינצלו מיד הרשעים.

האם יצאה משם מחזוקת, מלאה בטחון בה' יתברך.

למעשה נקטו גם בדרך של השתדלות ולקחו 'ליועיר' (-עורך דין) לצדם, הם התייצבו במשפט בשעה הקבועה, גם השופט ישב על מקומו, רק התובע הלוא הוא הרופא בעצמו, התמהמה לבוא משום מה, ה'ליועיר' ניצל את ההזדמנות וביקש מן השופט לפטור את הבחור, כפי שקובע החוק במקרה כזה, אך הלה אמר שימתינו עוד קצת שמה אירע לו אונס כלשהוא, אולם משחלפו כמה שעות והרופא עדיין לא הופיע לא נותרה לשופט ברירה והוא שחרר את ר' משה לחיים ולשלום.

משם נסעו ר' משה ואמו חזרה לפעסט לבשר לצדיק על הישועה, הרה"ק מבעלזא שמח מאוד למשמע הבשורה וקרא ברוב שמחה: אה! א יוד איז באפרייט געווארן פון קריגס געריכט'... כעבור תקופה נודע, שבאותה שעה שרמס הרה"ק מבעלזא את שמו של הרופא בחדר קדשו היה הרופא עסוק בניתוח מורכב וקשה לאחד מגדולי השרים בצבא, ולמעשה נכשל הרופא בידי והשר מת על שולחן הניתוחים, בשעת מלחמה חשדו מיד ברופא שהוא עשה כן במזיד להרוג את השר, וכעונש שלחוהו בו ברגע אל חזית המלחמה, ומשם כבר לא חזר לעולם...

(הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

מסופר על הרה"ח ר' משה פריעד ע"ה שבשנות בחרותו במדינת אונגארן קיבל צו הודעה שעליו להתייצב בצבא על מנת להתגייס, כדרכם של בחורי ישראל חיפש גם ר' משה כל טצדקי להתחמק מגזירה זו שהיתה סכנה רוחנית וגשמית גם יחד לנפש הישראלית, והלך להתייעץ עם רופא מסוים שהיה ידיד המשפחה והיה יכול לסמוך עליו שלא ימסרהו לידי השלטונות, הלה שמע את בקשתו בכבוד ראש והבהיר לו שבימים אלו קשה עד מאוד להתחמק מחובת הגיוס, היות והימים ימי מלחמה, אך אם בכל זאת ברצונו לנסות את מזלו אזי הוא ממליץ לו לעשות כעין ניתוח על הפענדעקס' ולתפור שם באופן שיראה כאילו עשו ניתוח, ויתחיל לילך עם קבאים, וכאשר יתייצב לפני רופא הצבא לבחון את מצב בריאותו ישכנע אותו שיש לו יסורים נוראים ברגליו מן הניתוח והוא אינו יכול לילך בלי הקבאים ויש לקוות שבאופן זה יעלה בידו להתחמק מעול הצבא.

הוא נקט אכן בעצתו, חתך ותפר ולאחר מכן הלך עם מקלות הלוח וגנוח באופן שהיה נראה בעליל כחולה מהלך. בהגיע העת שהיה צריך להתייצב בצבא הלכו אמו ואחיו אל הרופא ואמרו לו שהבחור עבר אך זה עתה ניתוח, ואי אפשר לו לקום ולבוא, אך הרופא הלז היה רשע גדול ולא קיבל את דבריהם, וצעק עליהם בקול: 'יהודים רמאים! וכי איני יודע שאתם מחפשים סיבות להשתמט מחובת השירות בצבא?!' היה לא תהיה! הביאו אותו מיד הנה, ואם לא, אבוא אני בעצמי לירות בו!', בלית ברירה הגיע ר' משה להתייצב כשהוא נשען על קביו, והנה הרשע הזה נגש אליו וחטף ממנו את המקלות, ושברם על ברכיו אחת ושתים, לאחר

מכן צוה עליו ללכת, כמובן שאז ראה בבירור שאכן אין כאן לא נגע ולא מחלה והכל היתה תחבולה להנצל מאימת הצבא, זעמו בער בו עד להשחית והוא הורה לחיילים לעצרו על מנת להעמידו למחרת לפני משפט הצבא, התוצאה של דין זה היתה ידוע מראש: גזר דין מות. ברוב פחד וחרדה מיהרה האם ונסעה לפעסט, שם שהה באותה העת

קם הרה"ק ממקומו וקרא בתמיהה כמה פעמים: 'יהודי עומד בפני משפט של הצבא?!', 'יהודי בפני משפט של הצבא?!'. לאחר מכן פנה אליהם ושאלם אם ידוע להם שמו של אותו רשע, הללו אמרו את שמו, והרה"ק מבעלזא רשם את שמו על פיסת נייר, אחר כך זרק את הנייר על הארץ ורמסו עד אשר נידש ונשחק כליל, ואז האציל להם ברכות לרוב שינצלו מיד הרשעים.

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

פנינים על הפרשה:

תפלתו על ההשגה שהוא מבקש:

תורה מתוך צער זכותה מרובה

והתורה שלומד האדם בעת צרתו, גדולה זכותה הרבה, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (קה"ר ב ט) על מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ב ט) 'אף חכמתי עמדה לי', 'חכמתי' שלמדתי ב'אף' היא ש'עמדה לי', דהינו שלמד חכמה אף על פי שהיה בחרון אף וצרה גדולה. מכאן אתה למד, שגדול כח זכות הלומד תורה מתוך צרה, ללמודה מתוך מנוחה. וזה שאמר כי הייתי כנאד בקיטור, דהינו בצרה גדולה הרבה, ואפלו הכי חקיך שהם מצות עשה ותורה בכללם, לא שכחתי: (אלף בינה, תהלים קיט אות כ)

ההולך לפני ה' לא יבוא לידי חטא

אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו ובו תדבקון (דברים יג, ה). באה התורה להזהירנו שעקר היראה הוא שעושה האדם עצמו שהוא עומד לפני ה' ממש. וכך הוא האמת, רק שיצר הרע מטמטם לבות בני אדם ומחשיך עיניהם מלהסתכל במשכלות. וכמאמר הנביא עליו השלום (ישעיה נט ב) 'כי אם עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם', כלומר, האמת הוא שתמיד אתם יושבים לפני אלהיכם, רק מחמת עונותיכם טח מלהשכיל לבכם ואתם אומרים שאין אתם יושבים לפניו, שאם אתם יודעים באמונה שאתם יושבים לפניו, לא שׁיך שתהיו מכעיסים לפניו בחטאים. וזהו שאמר 'אחרי ה' אלהיכם', דהינו, אם תאמינו ותעשו עצמכם שאחרי ה' אלהיכם אתם הולכים ואין לכם שום פרישות ממנו, אז פשוט הדבר ש'אתו תיראו ותעבדו ובו תדבקון'. ואם לאו, אין היראה יראה ולא העבודה עבודה. וכן נמי כתוב (דברים ו ו-ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וכו', ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך'. כל זה כדי שיתקע בלבו השגחתו 'יתברך שבאמת תמיד האדם עומד כי אם לפניו יתברך, והמהלך בדרך זו אין חטא בא על ידו:

ביראה פנימית מוסיף חיזוק תמידי בתומו"צ

ועוד, כל שילמד אדם ויתפלל ויקים המצות, לא יחזיק טובה לעצמו. כמו שאמר ר' יוחנן בן זכאי עליו השלום (אבות ב ח): אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת. ועוד, אם חטא האדם, מאן מודע לה דנתכפר עונו והמעשים טובים נשארו רוח בידו, כי שמא כל מה שעשה במצות אולי יספיקו למלאות חסרונו שפגם בחטאו ויצא שכרו בהפסדו, או שמא עדין לא השלים חסרונו שפגם. לכן כל ירא ה' יפחד תמיד ויאמר כי שמא עדין לא תקן מה שפגם, ובכל יום טהור ידים יוסיף אמין על אהמול שעבר, ויאמר שמא כל מה שטרחתי מקדם אינו מרצה, ויוסיף להתחזק חזק אחר חזק, ופחד ורעדה ילבש שמא לא תקן, וככה יעשה כל הימים, אולי תהיה לו תרופה ושם ורפא לו:

בכל יום הקב"ה מסייע ללומד לחדש בתורה

ראה אנכי נתן לפניכם היום (דברים יא כו). מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי (תהלים קיט צז). הכונה כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יובא להלן) דבכל יום יום הקדוש ברוך הוא נותן בלב לומדי תורה לשמה לחדש חדשים בתורה, ולפיכך ברכת התורה נקבעה בלשון הנה 'ברוך אתה ה' נותן התורה', ולא 'ברוך אתה ה' אשר נתן התורה': ואפשר דזה נרמז בתבת 'אנכי' הנאמרה בתחלת עשרת הדברות, ד'אנכי' ראשי תבות 'אני נותן כל יום', רמז להם הקדוש ברוך הוא, שלא תאמרו נתינת התורה דוקא כי אם ביום זה, דעו שבכל יום יום אני נותן לכם תורה מחדש, רק חזקו ואמצו ולא תרפו ידיכם מן התורה:

לזה רמז משה באומרו 'ראה אנכי נותן לפניכם היום'

ואפשר דלזה גם כן רמז משה רבנו עליו השלום במשנה תורה באמרו (דברים יא כו) 'ראה אנכי נתן לפניכם היום', דתבת 'אנכי' ותבת 'היום' נראו כמיתרים, דדי באמרו 'ראה נתן לפניכם ברכה', אלא דבא לעוררם שיחזיקו בתורה ולא ירפו ידיהם ממנה, כי על ידי זה בכל יום מתחדש להם דבר חדש, וכמו שכתב שלמה המלך עליו השלום (משלי ה יט) 'אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירוך בכל עת באהבתה תשגה תמיד', משמע דבכל עת מתחדש לאדם בה. ואמר משה רבנו עליו השלום לישראל, התבוננו במלת 'אנכי' הנאמרה בתחלת עשרת הדברות, דשם נרמז דבכל יום נותן הקדוש ברוך הוא בלב כל חכם לב תורה מחדש, וזהו שאמר 'ראה אנכי', דהינו, ראו והתבוננו במלת 'אנכי', ושם נרמז שאני נותן לפניכם בכל יום ברכה מחדש שהיא התורה, לפיכך חזקו ואמצו, דאם תחזיקו בה הרי ברכה, ואם לאו בהפך חס ושלום:

נמצא, כשאדם אינו מתעצל בדברי תורה, הקדוש ברוך הוא נותן לו חכמה מחדש. וזהו שאמר מה אהבתי תורתך, והאהבה שאני אוהב אותה דבק בה הועילה לי הרבה, שהתורה היא משיחה לי ומוסיפה לי בכל יום חכמה כאמור. וזהו שאמר כל היום היא שיחתי, כלומר, היא משיחה לי ומופיעה בי רוח חכמה חדשה בכל יום, וזה מרב אהבתי בה, שאני דבק בה לשמה: (אלף בינה, תהלים קיט אות מ)

סגולת הלומד מתוך צרה

כי הייתי כנאד בקיטור חקיך לא שכחתי (תהלים קיט פג). כאן בא לומר, דאף על גב שהיה בצרה גדולה לא עזב קיום התורה והמצות, כמאמר התנא עליו השלום (אבות פ"ד מ"ט) 'כל המקים את התורה מעני סופו לקימה מעשר' וכו'. ועני כולל עניות וצרות ויסורים, דכלם בכלל עני הם, ועשר כולל עשר ומנוחה והשקט ובטח, דכלם בכלל העשר הם. ובא עכשו לומר, דגם זכות זו תהיה לו עכשו לעזר ולסייע כדי שתקבל

עצות וסגולות:

חודש אלול (א')

בחודש אלול צריך להתעורר ולשוב בתשובה

בחדש אלול צריך האדם להתעורר ולשוב בתשובה, שהוא עת רצון לקבלת התשובה (פרקי דר"א פמ"ה, טור או"ח סי תקפא, ז"ח ח"א צו), וגם כן ימי הדין באים (שהוא [שהם] ראש השנה ועשרת ימי תשובה יום הכפורים, וצריך לחפש בחורים ובסדקים כל מה שעבר עליו באותה שנה בסתר ובגלוי ולשוב על הכל בתשובה שלמה.

(פיתוחי חותם פרשת נצבים, ד"ה הנסתרות)

בחודש אלול ה' קרוב ומצוי יותר

כי התשובה מועילה בכל זמן (דב"ר ב יב), ובפרט בחדש הזה שהוא מסגל לתשובה (פרקי דר"א פמ"ה, טור או"ח סי תקפא, ז"ח ח"א צו), והקדוש ברוך הוא מצוי וקרוב בו, וימינו פשוטה בו לקבל שבים יותר מן החדשים האחרים.

(שערי ארוכה, אות נו"ן, ד"ה נחפשה דרכינו)

גם הנודם כל השנה, יתעורר בחודש אלול

אמנם הקדוש ברוך הוא יתברך שמו הוא רחמן מלא רחמים, ומרב רחמים מקבל השבים אפלו היו בשאר חדשי השנה ישינים ונרדמים מעבודתו יתברך, כשיתעוררו בחדש הזה מקבל אותם.

(שם אות אל"ף, ד"ה אני לרודי)

בחודש אלול נפתחים שערי רחמים

אף על גב דבשאר ימות השנה אם שב האדם בתשובה יש ספק אם נקבלה תשובתו אם לא, מכל מקום בחדש אלול אם שב בתשובה שלמה מבטח לו שמקבלת תשובתו, מאחר דנפתחים בו שערי רחמים והוא עת רצון.

(שם ד"ה לולי האמנתי)

בחודש אלול אין הקב"ה מדקדק עם השבים

התשובה היא נשגבה עד מאד, כיון שהיא עת רצון ומקורות הרחמים פתוחים, והימין פשוטה לקבל השבים (וזהו ח"א כג, תיקו"ז ח"ו כב), ובחדש הזה אין מדקדק הקדוש ברוך הוא עם השבים כל כך.

(שערי ארוכה אות ח"ת, ד"ה חטאתי אודיעך)

ועני אני, שגלוי לפניך שאין אני חושש לשום דבר וילתך, לא אדם ולא חפץ, רק הנני עומד לפניך לשרתך, וזהו 'כי יחיד', דהיינו, אני יחיד ומפרש מבני אדם ומחברתם ומחבלי עולם ואיני נותן לבי כי אם לשרתך. וגם כן עני אני חושב עצמי מן המצות ומעשים טובים, שאמר שמא עדין לא מלאתי מה שפגמתי, לכן ראוי שתפן אלי ברחמים ותתנני: (אלף בינה, מזמור כה בתהלים)

לסגל מעשים טובים, זה 'פול ברעה' (שם), דהעקר הוא שיחשב אדם עצמו שעדין לא השלים חקו:

יבקש שיוחן אותו כיון שאינו עומד אלא לפני הקדוש ברוך הוא

וזהו שאמר (תהלים כה טז) 'פנה אלי ותנני', דהיינו, מהראוי שתפן אלי ותחן עלי מטעם 'כי יחיד

יוסיף יראה תמיד שמא לא תיקן כראוי ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי כח יד) 'אשרי אדם מפחד תמיד', דהיינו, שאומר תמיד שעדין לא השלים חקו ועדין לא תקן מה שפגם, כי זה בודאי בכל יום מוסיף יראה על היום שעבר ויעשה תקון כראוי. אבל 'ומקשה לבו' (שם), דהיינו, כשעושה תשובה כל דהו ואומר די בזה ואינו מוסיף

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

בס"ד

נביאים וכתובים מאידים כבודו

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א: אותו תלמיד היה עלול לחולל מהפכה, ולהנהיג שיטה חדשה שצריכים תחילה להבין ואח"כ לעשות - אותו צריכים להטות מהמסילה, כי אמנם יתכן היה לדונו גם עתה לכף זכות, אבל כאן הוא כבר בגדר של 'מזיק', הוא יכול להפוך את כל המכוון, כי הדרך הנכונה היא "נעשה" קודם ל"נשמע", והוא עלול לקלקל ולשבש קבלה זו שהיה מימי סיני, והייתה כאן סכנה גדולה לכל תמימות ושלמות האמונה שקיבלנו מדור דור.

אכן החיים הנצחיים הינם נחלתם של שפלי הרוח, וכאשר ביארתי בתחילת ספרי הראשון "לקט אמרים" על פי כמה מקורות נפלאים, שמידת הענווה היא הנותנת חיים לאדם, ומלבד שעניו חי חיים מאושרים כאשר מתבטל אל השי"ת ומצדיק את כל העובר עליו בחיי השעה - אף גם זוכה העניו לחיי עולם, וכלשון רבינו: "עקר מה שיהיה נחיה ונקום בתחיה הוא השפלות של כל אדם, כי השפלות של כל אדם ואדם יהיה נחיה לעתיד, ונקום בתחיה" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, עב). הרי לנו שהחיות הנצחית באה לפי מידת השפלות והענווה של האדם, ומובן אפוא שרבי יהושע בן לוי שהיה ענוותן בתכלית זכה לחיים נצחיים.

סיפור פלא נוסף מצינו בגמרא (בבא בתרא עה.) על אבני ה"כדוד", שהיה רבי יוחנן יושב ודורש שעתיד הקב"ה להביא אבני כדוד בגודל של שלושים על שלושים אמה ולבנות מהן את חומות ירושלים, שמע זאת אחד מן התלמידים ולגלג עליו: והלא אין בידנו אבני כדוד אפילו בגודל של ביצת עוף קטן, ואיך יתכן שיביאו אבני כדוד ענקיים כאלו... לימים הפליגה ספינתו של אותו תלמיד בים וראה מלאכי השרת שמנסרים אבנים טובות ומרגליות של שלושים על שלושים. אמר להם: אלו למי? אמרו לו: עתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים. וכשבא לרבי יוחנן אמר לו: דרוש רבי, כי לך נאה לדרוש, כאשר אמרת כן ראיתי. אמר לו: ריקא, אלמלא לא ראית לא האמנתי! נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות. ע"כ.

והקושיא נשאלת מאליה: הרי היה לו לעשותו לגל של עצמות קודם, כשלגלג, ולא כאשר כבר הסכים עמו? והתירוץ בזה, כי אז כשלגלג, אפשר לדון אותו לכף זכות, שיש לו טמטום הלב והמח ולכן אין אמונתו שלמה, ולבסוף, כשיהיו לו מוחין מאירים ישוב בתשובה ותהיה לו אמונה במה שקיבלנו מאבותינו. ולכן לא פגע בו אז כשלגלג. אבל לאחר שחזר ואמר שראה דבר שלא האמין מקודם, כאן כבר נעשה דבר שלא כהוגן. כי הרי אנו קיבלנו מסיני שצריכים להקדים את הנעשה לנשמע, שצריכים תחילה להאמין ואח"כ להבין, ורק כך נעשה כלי ראוי לעשיית המצוות כהוגן.

אבל אותו תלמיד היה עלול לחולל מהפכה, ולהנהיג שיטה חדשה שצריכים תחילה להבין ואח"כ לעשות - אותו צריכים להטות מהמסילה, כי אמנם יתכן היה לדונו גם עתה לכף זכות, אבל כאן הוא כבר בגדר של 'מזיק', הוא יכול להפוך את כל המכוון, כי הדרך הנכונה היא "נעשה" קודם ל"נשמע", והוא עלול לקלקל ולשבש קבלה זו שהיה מימי סיני, והייתה כאן סכנה גדולה לכל תמימות ושלמות האמונה שקיבלנו מדור דור. (הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א - גל' קרני אור)

אבל בגלות סובלים אנחנו הן מפני היותנו "עניה" והן מפני היותנו "סוערה", וזה גורם לנו אשר "לא נוחמה"... ועל זה מנחם אותנו הנביא ואומר לנו שעוד נזכה לחיי עשירות של אבנים טובות ומרגליות עד אין קץ תחת ה"עניות" שהייתה מנת חלקנו, אבל כל זאת לא יגרם לשום "סער" של פחד ודאגות, משום שלעתיד לבוא יהיו "כל בניך לימודי ה'", ובזכות התורה לא נצטרך לשום צבא וחיילות שישמרו עלינו...

מהלך שלשה מילין, מבלי לשאול את הילד לאן הוא מוליך אותו, וכיון שהגיעו למערה, אמר לו: "אדוני, אלו הם אבני הכדוד". וכשהראה אותם לו הבהיקה כל לוד מאורם, והשליכן לארץ ונגנזו.

ועתה בוא וראה את גודל ענוותנותו של רבי יהושע בן לוי, אף שהיה חסיד מופלג ומיחידי הסגולה, אשר איכרך בבעלי ראתן ועסק בתורה, ולא נראה הקשת בימיו (כתובות עז:). ואליהו הנביא נגלה לו תדיר (סנהדרין צח:), וזכה לדבר עם משיח צדקנו (שם). פניו היו כפני מלאך (ירושלמי ברכות פ"ה ה"א). וגדול הדור היה (פסיקתא דרב כהנא פיסקא יא - ויהי בשלח) - עם כל זה לא שאל לינוקא למשך שלש מיל מה הוא רוצה, אלא הלך אחריו [כי מן הסתם בעת אשר ינוקא בר-דעת מבקש הימנו דבר, דברים בגו ולא סתם מילי דכדי], והדברים מפליאים.

והנה ענוותן מופלג זה זכה שלא לטעום טעם מיתה, ונכנס בעודנו חי לגן עדן, כמסופר בגמ' (כתובות עז:), ולא בכדי זכה לשכר מופלג זה, כי

"וְשִׁמְתִּי כְּדָד שְׁמִשְׁתִּיךְ"

בירושלים התגורר יהודי חרד וירא שמים בתכלית, ורבי יוסף סלאנט ז"ל שמו. דרכו הייתה לומר קדיש בבתי גייטין אחר תפילת שחרית כוונתו, וכל השכנים היו באים לשמוע את הקדיש. הוא היה דרשן מיוחד במינו, ופירושי התאימו לבטא להפליא את התוכן העמוק של הפסוקים.

בדרך צחות נהג לפרש את פסוקי הנחמה שבהפטרה הנקראת בשבת זו (ישעיה נד יא-ג): "עֲנִיָּה סִעָרָה לֹא נִחְמָה, הִנֵּה אֲנִי מְרִבִּץ בְּפוֹךְ אֲבִינִי, וְיִסְדֹּתַי בְּסִפְרִים. וְשִׁמְתִּי כְּדָד שְׁמִשְׁתִּיךְ, וְשִׁעְרִי לְאֲבִי אֶקְדַּח, וְכָל גְּבוּלִי לְאֲבִי חִפֵּץ. וְכָל בְּנִי לְמוֹדִי ה', וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיךְ". וביאר זאת כדלהלן: הנה, דרכו של עני להתנחם על עניותו של כלל הפחות אינו מתפחד מן השודדים, כי מה יש להם לגנוב ממנו... לעומת זאת, העשיר סוער ודואג כל ימיו, וכנאמר "מרבם נכסים מרבה דאגה", אבל גם הוא מנחם את עצמו שכל זה שווה לו בעבור עשירותו ורכושו הרב.

אבל בגלות סובלים אנחנו הן מפני היותנו "עניה" והן מפני היותנו "סוערה", וזה גורם לנו אשר "לא נוחמה"... ועל זה מנחם אותנו הנביא ואומר לנו שעוד נזכה לחיי עשירות של אבנים טובות ומרגליות עד אין קץ תחת ה"עניות" שהייתה מנת חלקנו, אבל כל זאת לא יגרם לשום "סער" של פחד ודאגות, משום שלעתיד לבוא יהיו "כל בניך לימודי ה'", ובזכות התורה לא נצטרך לשום צבא וחיילות שישמרו עלינו...

על אורם הבלתי מושג של אבני ה"כדוד" מסופר בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז תעה) כדלהלן: מעשה בספינה שהייתה מפרשת בים הגדול והייתה כולה נכרים, והיה בה ילד יהודי אחד, ובא עליה סער גדול בים, נתגלה אליהו הנביא אל הילד הזה ואמר לו: "לך בשליחותי אצל רבי יהושע בן לוי ותראה לו אלו אבני כדוד, ואני מציל לזאת הספינה בזכותך". אמר הילד לאלהיו: רבי יהושע גדול הדור הוא, הוא לא יאמין לי. השיב לו אליהו הנביא: רבי יהושע בן לוי עניו גדול הוא ויאמין לך. והוסיף אליהו והדריך את הילד, וכך ציוה עליו: כאשר תראה לו את אבני הכדוד לא תראה אותם לו לפני בני אדם, אלא הוליכיהו למערה רחוקה מן העיר לוד שלשה מילין, ושם תראה לו אותם. מיד נעשה נס ויצא משם בשלום. הלך הילד הזה לקראת רבי יהושע בן לוי, ומצא אותו יושב בישיבה הגדולה של לוד. אמר לו הילד: "אדוני, דבר יש לי לומר לך".

קם ליה רבי יהושע בן לוי, והלך אחר הילד

הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א - ראש ישיבת כף החיים: הוא בא אליו כ'מוכיח', אומר לו, 'אוי לך מיום הדין אוי לך מיום התוכחה, אין לך תקנה! בספר ראשית חכמה מביא בשם המקובלים שעל עוון כזה שעשית, אין לך תקנה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא! ואם יעזור לך הקב"ה הוא יכול לזכות אותי לחזור בגלגול צפרדע...' אדם שומע את זה אומר, 'אבד סברי ובטל סיכויי', והאמת היא שמי שיעיין בראשית חכמה לא ימצא דברים כאלה, אבל כך היצר משקר לו לאדם, והאדם נשבר לבו, אומר אין לי עולם הבא - לפחות שיהיה לי עולם הזה.

דחוקה וקשה.

בבוקר גילו שהם באותו המקום...

פעם אחת יצא הסבא מנובהרדוק בחצי הלילה בשביל להעמיד הדת על תילה, והוא נסע עם אחד מתלמידיו ב'מזחלה' שנוסעים בה על גבי ה'שלג', במשך שש שעות כדי להגיע לעיר השניה, והנה בבוקר כשזרחה השמש גילו שהם עומדים בפתח העיר שלהם, באותו מקום שבאו לצאת, ומה התברר? - שהם נסעו מסביב לעיר... זו הייתה הנסיעה שלהם 'הקפה ראשונה', 'הקפה שניה'. כי היה חושך, ולא ראו את הדרך. היה 'נדמה' להם שהם בדרך הנכונה, שש שעות של נסיעה, עד שזרחה השמש ולעגמת נפשם גילו שהם נמצאים ממש באותו מקום שממנו יצאו, ולא התקדמו אפילו פסיעה אחת.

כל ימיו נדמה לו שהוא מתקדם והוא נמצא באותו מקום!...

אמר הסבא מנובהרדוק צ"ל, כמה מוסר אנחנו צריכים ללמוד מזה, יש אחד שכל ימיו נדמה לו שהוא 'עובד' ומתאמץ טורח ומתעלה, ובסוף הוא מגיע לגיל שבעים שמונים שנה, והוא בודק ומוצא שהוא עומד ונמצא באותו מקום... והאמת, הלוואי באותו מקום! הוא יורד ממה שהוא היה! וכל כך למה? - כי הוא טעה ב'דרך'. חשב שהוא הולך בדרך הנכונה, אבל הוא טעה.

התבוננות במקומו בעבודת ה'

אומרת התורה, 'ראה אנכי', את שני הדרכים, ותתבונן איפוא אתה עומד. כי היצר הרבה מוקשים זורק לאדם ובזה הוא תופס אותו. אומר לו 'אתה מתעלה, ולאט לאט מתהפך להיות מלאך', ובלחש הוא מוסיף לו 'כן כן, מלאך חבלה...', והוא חושב אני מתעלה, מקיים עוד מצוות, אבל השאלה היא: כמה סך הכך? ראה אנכי. תתבונן. "שִׁימוּ לְבַבְכֶּם עַל דְּרָכֵיכֶם" (חגי א, ה).

חשבון נפש יומי

ועצה בדוקה, יעשה האדם חשבון נפש יומי, מבחן מידי יום ביומו, כך לא יבוא לידי טעות, הוא לא יוכל להטעות את עצמו, 'איך עבר עלי היום? ניצלתי את השעות? לתורה ולמצוות? לחסד? או שעברו על ש"י פה"י? כך מובטח לו שלא יפתח עיניו בסוף ימיו ויגלה את המקום שלו... כי הבחינה של 'ראה אנכי' תציל אותו. אבל אם עושה חשבון נפש פעם ביובל זה לא מספיק.

פעם אחת יצא הסבא מנובהרדוק בחצי הלילה בשביל להעמיד הדת על תילה, והוא נסע עם אחד מתלמידיו ב'מזחלה' שנוסעים בה על גבי ה'שלג', במשך שש שעות כדי להגיע לעיר השניה, והנה בבוקר כשזרחה השמש גילו שהם עומדים בפתח העיר שלהם, באותו מקום שבאו לצאת, ומה התברר? - שהם נסעו מסביב לעיר... זו הייתה הנסיעה שלהם 'הקפה ראשונה', 'הקפה שניה'. כי היה חושך, ולא ראו את הדרך. היה 'נדמה' להם שהם בדרך הנכונה, שש שעות של נסיעה, עד שזרחה השמש ולעגמת נפשם גילו שהם נמצאים ממש באותו מקום שממנו יצאו, ולא התקדמו אפילו פסיעה אחת.

כמה מוסר אנחנו צריכים ללמוד מזה, יש אחד שכל ימיו נדמה לו שהוא 'עובד' ומתאמץ טורח ומתעלה, ובסוף הוא מגיע לגיל שבעים שמונים שנה, והוא בודק ומוצא שהוא עומד ונמצא באותו מקום...

זמן פרשת ראה

המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל במאמריו, עמד כל כך כי בדרך כלל פרשת ראה קוראים אותה או בחצי השני של חודש מנחם אב, או בתחילת חודש 'אלול' ולא לחינם זה יוצא כך. תמיד יש שייכות בין הפרשה לבין הזמן שקוראים אותה, כמו שהאר"י ביסוד זה השל"ה הקדוש.

הידיעה שיש אפשרות לבחור בחיים או בעונש

באה התורה בימים הללו לעורר את האדם, "ראה אנכי נתון לפניכם היום ברכה וקללה", צריך האדם לדעת, שהקב"ה נתן לו שתי ברירות לבחור לעצמו - אם רוצה ללכת בדרך הטובה אשריו ואשרי חלקו, ואם חלילה רוצה ללכת בדרך המובילה לשאול תחתית - הברירה בידו. אבל דע לך, אם תלך בדרך הטובה תהיה לך ברכה. ואם לא, חלילה יבוא העונש. זה ידיעה מושכלת ופשוטה.

הטועה ב'דרך' נעשה עבד נרצע ליצר הרע

ועם כל דא, צריכים להיות 'רואים'. וכמו שלימדנו רבותינו בעלי המוסר ז"ל, שמנהגו של היצר הרע להטעות את האדם ב'דרך', שאפילו את ה'דרך' הוא לא מזהה, נדמה לו שהוא הולך בדרך הנכונה, ואחרי אריכות ימיו ושנותיו הוא מגלה שהוא לא הלך בדרך הנכונה... בזה היצר מטעה את האדם. זה רווח גדול ליצר הרע, אם האדם טועה בדרך, הוא כבר ממשיך בה, והוא נעשה 'עבד נרצע' ליצר הרע (וע"ע בספר מסילת ישרים פ"ב ופ"ג ופרק כו עשה"ט).

מפעלותיו של הסבא מנובהרדוק

שמעתי מהגה"צ רבי מאיר קליימן זצ"ל, הוא סיפר עובדא מעניינת מה שהוא שמע מרבו הסבא מנובהרדוק זצ"ל, בין שתי מלחמות העולם הסבא מנובהרדוק ז"ל מסר נפש בשביל להגדיל תורה בישראל, כידוע שבתקופה ההיא כלל ישראל סבל הרבה צרות ושפיכות דמים, והסבא מנובהרדוק העמיד דת על תילה, בהשתדלות והתאמצות, פתח רשת ישיבות ענפה בדרום רוסיה, היו שם עשרות ישיבות עם 'תלמודי תורה' ו'מכינות', ואמרו שסך התלמידים היה קרוב לשלושת אלפים, והכל היה באחריותו, להעמיד ולדאוג לכל ההוצאות הכספיות, וזה הוצאות אדירות בתקופה

אוצרות הפרשה

בא אליו כ'מוכח'...

ואחרי שהצליח היצר לפתח את האדם לעבור עבירה, הוא בא אליו כ'מוכח', אומר לו, 'אוי לך מיום הדין אוי לך מיום התוכחה, אין לך תקנה! בספר ראשית חכמה מביא בשם המקובלים שעל עוון כזה שעשית, אין לך תקנה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא! ואם יעזור לך הקב"ה הוא יכול לזכות אותי לחזור בגלגול צפרדע...' אדם שומע את זה אומר, 'אבד סברי ובטל סיכויי', והאמת היא שמי שיעיין בראשית חכמה לא ימצא דברים כאלה, אבל כך היצר משקר לו לאדם, והאדם נשבר לבו, אומר אין לי עולם הבא - לפחות שיהיה לי עולם הזה.

בקשת התפלה להינצל מפתוי היצר לפני העבירה ו'תוכחתו' אחר העבירה

על זה אנו מבקשים ומתפללים, 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו', שלא יאמר לפני כן זה איסור קל וישכנע את האדם לעבור העבירה, ואחר כך 'מאחרינו' שלא יבוא לייאש את האדם מלשוב בתשובה (עד שאומר לו 'תגיד קדיש על עצמך...'). (הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א - ראש ישיבת כף החיים - מגיד דבריו ליעקב)

גם 'רבנן' תסמוך על עצמך... ובכלל זה רק 'מנהג טוב', והרי לא עושים את כל המנהגים, הרי את כל המצוות לא עושים... קל וחומר 'מנהג'... ואם אתה עוד דואג, תיתן כמה פרוטות לצדקה וזה יהיה לך לכפרה גדולה. כמו שאמר שלמה המלך ע"ה "בחסד ואמת יכופר עוון" (משלי טז 1), אין לך מה

לדאוג!, ואם רואה שהוא עוד חושש, אומר לו היצר, 'תסיים פעמיים ספר תהלים, שזה גימטריא כפר, וזה בודאי ימחק את העוון', ואחרי שהאדם שומע את זה כמה פעמים, הוא משתכנע.

'רק רע כל היום'

כי כך דרכו של יצר הרע, "רק רע כל היום" (בראשית ו 1), ורבותינו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה, ומדרש בראשית רבה פ"א ס"ד ופ"ב ס"ב ועוד) בכל מקום דורשים ש'אכין' ו'רקין' מיעוטין, כלומר, בכל מקום שכתבו בתורה, 'אך' 'רק', הוא בא למעט. אומר הפלא יועץ (ערך תשובה), כך דרכו של היצר לדרוש 'רק רע', תמיד הוא ממועט לאדם את האיסור, ומקליש לו את האיסור, ואומרו לו 'זה בקושי חסידות', 'הרבה נהגו להקל', זה רק 'מנהג טוב', ומי שלא עושה זה לא נורא, וכך האדם נופל ברשת היצר.

היצר מלומד בערמוניות

הבעיה אצלנו שלא מצוייר אצלנו מה שהיצר הרע מלומד במלחמות ומלומד בערמוניות, אי אפשר לתאר את הפתינות שלו, את האופנים והציורים שהוא מגיע אל האדם כדי להפיל אותו בפח, את הנסיונות והתחבולות והאמצעים שעושה היצר כדי להפיל את האדם ב'פח' שלו. אנחנו לא מספיק מודעים לכח היצר, כמה יכול להטעות את האדם. עד כדי שנדמה לו לאדם ש'ידו על העליונה' והאמת היא שהוא נפסד. וכמו שכתב המסילת ישרים (פרק ב).

'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו'

ובזה ביארו המפרשים "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו", והמפרשים האריכו הרבה בכמה וכמה אופנים לפרש את זה, ולדין ראיתי מובא בשם הגאון בעל בית יצחק זצ"ל, שהוא פירש, שהיצר מתהפך כחומר חותם, כל פעם הוא מתלבש בסגנון אחר כדי להפיל את האדם.

דרכו של היצר

למשל, הרבה פעמים אומר לו, 'תעשה מה שאתה רוצה, מי מעכב בעדך?! ומה אתה חושש שזה איסור? - זה לא נורא זה רק מ'דרבנן'... אתה

בסדר

להגות בפרשת השבוע עם האוצר הכלול

האוצר כולל את כל הספרים המובחרים המדויקים ביותר, המכילים את כל פרטי הפרשה, וכוללים גם את כל המפרשים המפורסמים, וכן את כל המגילות והמסורות, וכוללים גם את כל המגילות והמסורות, וכוללים גם את כל המגילות והמסורות...

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: ביאר הרה"ק מנדבורנא, שדייק הפסוק ודיבר בלשון נוכח, להודיענו, כי הברכה היא דווקא אם אתם בעצמכם תשמעו אל מצוות ה', אתם ולא אחר, אתם ולא השליח. ואילו הקללה היא אם אתם בעצמכם לא תשמעו בקול ה', אלא תבקשו לשכור אדם אחר שהוא יהיה השליח שלכם לעשות את המצוות, שכמובן אין זו התכלית ואין בזה קיום רצון ה'.

שליחו של אדם כמותו?

בת יחידה הייתה לו לעשיר העיירה, והיא מצוינת בכל מידה נכונה. צנועה וחסודה, יראת שמים ובעלת מידות תרומיות. למרות היותה בת יחידה, סירב העשיר להניח לה להיות בת תפנוקים, חסרת עול, התלויה ועומדת בחסדי המשרתים שיעשו עבורה את צרכיה. אדרבה, ביקש לגדלה ככל בת ישראל העושה בחפץ כפיה, דורשת בצמר ופשתים וצופיה הליכות הבית. את מיטב כספו השקיע העשיר בחינוכה של בתו היחידה, והוא שכר עבורה מחנכות פדגוגיות שילמדו אותה בינה והשכל, יחד עם הקניית חכמת הבישול והאפייה, התפירה והכביסה, כדי שיהיו לה הכלים הנכונים עבור חייה העתידיים.

משהגיעה הבת לפרקה קפצו על העשיר שדכנים מכל קצוות ארץ. שמה הטוב של הבת והחינוך האיכותי שקיבלה נודע למרחקים, והכל ביקשו לזכות במרגלית זו. הצעות רבות זרמו אל ביתו של העשיר, והצד השווה שבכולם שלדברי השדכנים מדובר בבחורים טובים ומשובחים, מהם בנים של סוחרים גדולים ומהם בנים של אישים נכבדים ושועי ארץ.

יושב היה העשיר בביתו ומחשבותיו מתרוצצות בקרבו: הנה שוקד הוא על טובת ותקנת בתו היחידה מזה שנים רבות, והוא מוסר את הונו ואונו כדי לחנכה כראוי. אלא שהאדם אינו חי לתמיד, והרי לא לעולם חוסן. לא תמיד יהיו עיניו וליבו נתונים עליה, ועליו למצוא עבורה חתן הגון שהוא זה שידאג לה לטוב לה כל הימים. המשיך העשיר וחשב לעצמו, עושר רב נפל בחלקי והיא תהיה היורשת היחידה, אלא שמשנה זהירות עלי לתפוס בבחירת החתן, שכן יש לחשוש שמה החתן יהיה פזיז במעשיו ובראותו את הרכוש הרב שהפך להיות מנת חלקו - יבזבזו בדברי הבל או ישקיע אותו בעסקאות סרק, וחלילה הכל ילך לטמיון.

לאחר שהפך העשיר במחשבותיו הגיע למסקנה ראשונה: אין כדאי לו לקחת בחור בן עשירים מפונק כחתן עבור בתו, שהרי יכול הוא לצאת להרפתקאות עסקיות מפוקפקות ולכלות את ממונו. הטוב ביותר עבור הבת יהיה כשימצא עבורה בחור תלמיד חכם ובר אוריי, אשר ישב וישקוד על תלמודו בהתמדה רבה. בחור כזה עתידו לפניו לעלות ולהתעלות כגברא רבא, ובוודאי ביום מהימים יהיה לרב בישראל ולגדול בישראל. כך יהא כספי קודש כתמכין דאורייתא להחזקת בית של תורה.

לאחר שהתקבלה ההחלטה אצל העשיר הוא השיב לכל השדכנים שהתדפקו על דלתותיו: דעו לכם כי מעוניין אני בבחור תלמיד חכם מובהק, יפה עינים וטוב רואי, כחתן לבתי, ונכון אני להעניק לי כנדוניה סכום כסף גדול של שלש מאות מטבעות זהב אדומים, למען יוכל לעסוק

בתורה כל ימיו מבלי לדעת מחסור. אלא ששני תנאים יש לי אודות בחור זה שתציעו לי: עליו להיות בחור בגיל בר מצוה, ועליו להתחייב לתת בשבת האופריף' דרשה בבית הכנסת של העיר, בה יעסוק בפלפול גדול בדברי הגמרא והתוספות. שני תנאים אלו, סיים העשיר ואמר, הם יורדאו עבורי שמדובר בתלמיד חכם מובהק, "בוצין מקטפיה ידיע", שהוא "אב בחכמה ורך בשנים". כשבחור בגיל כה צעיר יהיה מסוגל להשמיע פלפול עצום בפני למדני העיר, הרי זו ראיה מוכחת שמדובר בבחור עילוי מופלג ובעל כשרון נדיר, והוא זה שיתאים לבתי היחידה.

תחילה ניסו השדכנים למצוא בחור שעונה

בהמשך השבת שאל העשיר את אבי החתן: באיזה שעה יש ברצונך לקיים את ההבטחה אודות הדרשה? אולם אבי החתן השיב עצמו כמתפלל וישאל: הלא כבר מלאתי לך את ההבטחה אודות הדרשה כפי שכולם שמעו את הדרשה שנאמרה לאחר קבלת שבת? וכי שמעת מימין דרשה טובה כזאת?! הנה בדרשה חפצת ואני דאגתי לך לדרשה שאין בעולם דרשה יותר טובה הימנה, ואף שילמתי אודות דרשה זו סכום עצום של עשרים מטבעות זהב אדומים.

לדרישות אלו, אך העלו חרס בידם. הם לא הצליחו לגלות בחור מופלג שכזה בגיל כה צעיר, שיהיה גם בעל יכולת לשאת דרשה למדנית מובהקת בפני כל למדני העיר. היו כאלה שהיו מסוגלים אך היו בוגרים יותר, ואילו הצעירים לא הגיעו לדרגה כזאת שיהיו בטוחים בעצמם עד כדי כך.

חזרו השדכנים אל העשיר בידיים ריקות, אולם העשיר לא התייאש ואמר בקול ברור כי הוא בטוח שבחור כזה קיים היכן שהוא. אמנם עליהם לתור אחריו בערים ובעיירות, ולפיכך הוא מקציב עבורם סכום גבוה של דמי שדכנות, כדי שמי שאכן יתאמץ וימצא את הבחור, יתוגמל ביד רחבה.

שדכן אחד לקח את האתגר ברצינות רבה ויצא למסע ארוך אחרי בחור עילוי שיוכל לעמוד בתנאים הללו. לאחר נדודים רבים הגיע לעיר רחוקה, ומשכנס לבית הכנסת, קידם אותו אדם מקומי בברכת 'שלום עליכם' ואף התעניין לסיבת בואו הנה. השדכן העיף מטלטולי הדרכים, סיפר לו על העשיר בעירו ועל בתו היחידה שבעבורה הוא מחפש חתן.

לא ידע השדכן שהוא משוחח עם אדם ערמומי וערל לב, ומיד כששמע את הדברים האלה עלה בדעתו רעיון זדוני: הרי יש לו בן בגיל שלש עשרה; אמנם בור ועם הארץ הוא, אך זו הזדמנות נאותה למצוא לו שידוך הגון. קפץ האיש ואמר: אצבע אלוקים היא שפגשת אותי, כי הנה יש לי בן שמתאים להפליא לשני תנאים אלו, ומבטיח אני לך ששידוך זה הוא כענבי הגפן בענבי הגפן.

שמח השדכן מאוד ונסע חזרה אל העשיר והודיעו כי הנה הוא מצא את הבחור המתאים לחתן. לאחר שהשדכן סיפר לעשיר על הבחור, נשלחה הזמנה ובה הבחור המיועד הזומן לבוא אל ביתו של העשיר כדי לומר לדבק טוב ולהביא אותו בקשרי שידוכין.

ובאותה עיירה בה גר אבי הבחור געשו ורעשו הרוחות. לבני העיירה נודע על התנאים שהציב אבי הכלה, והם ניגשו אל אבי החתן ותהו באזניו: הלוא בעירנו בחורים מופלגים רבים, ועם זאת הם אינם עונים לתנאים של אבי הכלה, ואילו בנך אינו יודע ספר כלל, לא קרא ולא שנה מימיו, ואיך אינך חושש לחתום על התחייבות שבנך ישא דרשה למדנית בשבת האופריף שלו?!

האיש הערמומי לא התבלבל לרגע וענה: אתם עוד תראו שאני אמלא את התנאים שהציב המחזות. בני הוא בן שלש עשרה שנים, ואף על הדרשה המתוכננת, תנוח דעתכם. בעיניכם תראו ובאזניכם תשמעו כי היא תיאמר על הצד היותר טוב, בפלפול עצום ונורא כאחד הגדולים אשר בארץ. שמעו אנשי העיר את דבריו, והיו כמחרישים ולא ענוהו דבר.

נסע האיש יחד עם בנו אל עירו של העשיר. הבחור מצא חן בעיני אבי הכלה, ואבי הבחור הצהיר באופן ברור כי אכן הדרשה הרצויה תיאמר כרצונו של המחזות. המחזות עצמו לא היה בר הכי ולא היה ביכולתו לתתות על קנקנו של הבחור, אולם הוא סמך על ההבטחה הברורה שכן יהיה.

מיד לאחר ששתו לחיים וכתבו את כתב התנאים יחד עם ההתחייבות של החתן לדרשת פלפול בשבת האופריף, הקדים העשיר וכבר נתן ביד אבי החתן את שלש מאות הזהובים, ואף הוסיף לו בגדים נאים ומתנות יקרות לרוב כמנהג בעלי בתים חשובים ביותר.

ויהי כאשר התקרבו ובאו ימי הנשואין, הלך איש ערמומי זה אל הרב אשר בקהילתו, אשר אמנם

ממקום תורה וכל יושביה הולכי מסחר, אין פנאי להם לעשות לנשמתם שום דבר, ויהי היום רעיונם סליקו מתי נעשה לנשמותינו, ואם אמרנו נבוא לעבוד את ה' מאין יבוא לחמנו ואן יהיה מסחרנו, ונפלה העצה ביניהם, הנה נא שמענו וידענו שאפילו ההולך בטל כל השנה רק עוסק בתורה יום אחד בשנה והולך על המשמר חשוב לפני הקב"ה כאלו עסק בתורה כל השנה, והנה נעשה לנו משמר בכל השנה, הא כיצד, נשכור איש צדיק שילמד ויעבוד ה' במקומו, וכל אחד מאתנו ישלם לו בכל יום ויום, והעיר הזאת גדולה ויושביה רבים ויעלה זה לסך גדול והוא יעבוד ה' במקומו, והוטבה עצה זו ביניהם ושלחו איש אחד לרבי יוסי בן קיסמא שהוא היה תנא קדוש וצדיק ומסתמא לא היה עשיר, ואמרו בדעתם: הנה הוא בודאי יעשה את הדבר הזה.

ופגע בו אדם זה ואמר 'רצונך שתדור עמנו במקומו', רצה לומר, כל מה שאתה עושה כאן כן תעשה שם במקומו דייקא, רצה לומר, שאנו שוכרים אותך שתעבוד ה' במקומו, ועבור זה אני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב.

והשיבו רבי יוסי בן קיסמא: הנה טעיתם בתרתי! האחד שאתם סבורים שהקב"ה חפץ בלימוד ובעבודה, ושמגיע לו איזה טובה בזה, ומחמת זה אתם רוצים להעמיד אדם במקומכם, זה אינו כי אם ילמד אדם מה יפעל להשי"ת ומה תועלת לו יתברך, רק 'שבשעת פטירתו של אדם אין מלווין לו כסף וזהב כו' אלא תורה ומעשים טובים, ודייק 'פטירתו של אדם', רצה לומר, שכל אדם צריך להיות לו בעצמו תורה ומעשים טובים כי השי"ת חפץ רק שיפרנס את הנשמה המכונה בשם אדם, ואם כן איפוא מה יעיל תורתו ותשובתי ומעשי הטובים לנשמותיכם.

והשנית אפילו לו יהיה כדבריכם שהקב"ה חפץ בתורה לצורכו, שמגיע לו איזה תועלת ממעשי בני אדם, הנה אמר 'לי הכסף ולי הזהב נאום ה', וא"כ מה לכם לקחת משלו סך רב וליתן לי בשביל שאעבדנו תחתכם, הלא הוא בעצמו היה יכול לעשות זאת, לכן לא אעשה הדבר הזה אלא אתם בעצמכם צריכים לעשות בעד נשמותיכם."

עם רעיון זה המשיך הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנה זיע"א ופירש את הפסוקים הפותחים את פרשת השבוע (דברים יא כו - כח): "וְרָאָה אֲנִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם בְּרָכָה וְקִלְקִלָה. אֵת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֲתֶיכֶם הַיּוֹם. וְהִקְלִלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֲתֶיכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יֵדְעֶתֶם."

דייק הפסוק ודיבר בלשון נוכח, להודיענו, כי הברכה היא דווקא אם אתם בעצמכם תשמעו אל מצוות ה', אתם ולא אחר, אתם ולא השליח. ואילו הקללה היא אם אתם בעצמכם לא תשמעו בקול ה', אלא תבקשו לשכור אדם אחר שהוא יהיה השליח שלכם לעשות את המצוות, שכמובן אין זו התכלית ואין בזה קיום רצון ה'.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

ובו היו עוסקים בתורה ומרבים בתפילה, תוך שמפשפשים במעשיהם וחוזרים בתשובה. "אמנם עוד התחכמו קצת בני עמנו הבעלי בתים, כי אינם יכולים להעזיז פניהם לבלתי לכת על המשמר, כי כבר ידוע להם שיש חיוב בדבר, אכן גם לא מלאם לבם ללכת ולבטל יום אחד מעבודתו ופרנסתו, ועושים בדרך פשרה: שוכרים איזה מלמד בעד זהוב אחד או פחות, ללכת בעדם על המשמר, ואומרים שזה חשוב לפני הקדוש ברוך הוא כאלו הלך בעצמו."

והנה האמת היא שהנשמה קרויה בת של הקב"ה (זוהר הקדוש, ח"ב צד:), והקב"ה הוא כבכול עשיר גדול שיש לו בנות, המה נשמות ישראל החצובות ממקורן, ורוצה הקב"ה ליתן להם בעל ומבקש גופים טהורים שיפרנסו את הנשמה בתורה ובמצוות. "ואמר הקב"ה למלאך ההוא: אין רצוני דוקא באדם אשר לא יפסוק מהתורה רגע אחד, אלא כל איש הישראלי אפילו לא יעשה כלום בכל השנה מחמת טרדות עסקיו, איני חפץ מאתו רק קודם בוא ימי הדין יבטל מעסקיו יום אחד בתשובה ותפלה, כי בזה לבד יספיק לפרנסתו בתי על כל השנה, כי יתקן כל מעשיו אשר עשה... ויהי בבוא עת הדרשה, הוא יום אשר ילך האדם על המשמר, ולתקן מעשיו לפרנס הנשמה, החכם עיניו בראשו ועושה זאת בעצמו, והכסיל הולך אצל איזה מלמד ואומר לו: אהובי הא לך זהוב אחד ולך עבורי על המשמר, אין לך שם עבודה גדולה רק תאמר כל תהלים ותלמוד מעט."

מה אומר לו הקב"ה? טעית בשני דברים: האחד, וכי אתה סבור שבתהלים אני חפץ, יש לי רב, הלא אין אני חפץ רק שיהיה לבתי גוף אשר יפרנסו ושיתקן מעשי כל השנה, ומה יועיל עתה לבתי אשר נתתי לך מה שאיש אחר אמר תהלים. השנית, לו יהיה כדברך שחפץ אני רק באמירת תהלים, למה היה לי לעשות זאת ולהעשיר עושר רב ואתה תקח משלי ותתן למלמד ההוא עבור המשמר, הלא גם אני הייתי יכול לעשות ככה ולא הייתי צריך ליתן לך כל הסך ההוא. ולא עוד מה זה בזכות בשלי ליתן זהוב אחד בעד חמשה ספרים תהלים שאמר ביום אחד, הלא המלמד ההוא איש ירא אלהים אשר הייתי נותן לו חצי זהב היה אומר לפני תהלים שלשה ימים רצופים."

מוסיף הערבי נחל ומחדש חידוש נפלא, שכך הוא שהיה במעשה ששנינו במסכת אבות (פ"ו מ"ט): "אמר רבי יוסי בן קיסמא: פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה, לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלווין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד."

וכך מפרש זאת הערבי נחל: "והנראה אצלי ברור שהענין הזה עצמו אירע לרבי יוסי בן קיסמא. והוא שהיתה עיר אחת גדולה רחוקה

היה גדול בתורה אך גם היה מופלג בתמימות, וידבר אליו לאמור: הנה נא ידעתי זה רבות בשנים כי מעלת כבוד תורתו דורש בכל שבת הגדול או שבת שובה בפני כל בני העיר בפלפול עצום כיד ה' הטובה עליו, ואף בשבתות נוספות אנו זוכים לשמוע את פה מפיק המרגליות של הרב - אנא מכס הגידה נא לי מה משכורתך עבור דרשה אחת שיש ברצוני לבקשכם להשמיע ואתן לכם."

הרב לפי תומו השיב לאיש כי הוא מבקש בעד דרשה סכום של שני מטבעות זהב אדומים. שמח אבי החתן ואמר לו: אם כך, נכון אני לתת לרב סכום של עשרים מטבעות זהב אדומים, בעבור שהרב יואיל בטובו לנסוע עמי לקראת שבת פלונית אל עיר פלונית ולשאת שם מדברותיו הנעימים בפלפול עצום."

התפלא הרב ושאל את האיש: לשם מה זקוק אתה לכך, עד שנכון אתה ליתן סכום גדול כזה. אמנם האיש בערמוניותו הצליח לטעות בו ולומר כי טעם כמון יש לו בדבר, והנה הוא מקדים ונותן את הסכום כולו מראש, כדי שחלילה לא יחשוד בו הרב שאין בדעתו לשלם לו את המובטח.

ויהי כשמוע הרב את דבריו אלו, אור כגבר חלציו ויסע יחד עמו אל שבת העלייה לתורה, וכבר לאחר קבלת שבת נעמד הרב וישא מדברותיו דרשה הגונה מאד, בפלפול ובסברא, כאחד מגדולי הדור ממש.

בהמשך השבת שאל העשיר את אבי החתן: באיזה שעה יש ברצונך לקיים את ההבטחה אודות הדרשה? אולם אבי החתן השיב עצמו כמתפלא וישאל: הלא כבר מלאתי לך את ההבטחה אודות הדרשה כפי שכולם שמעו את הדרשה שנאמרה לאחר קבלת שבת? וכי שמעת מימך דרשה טובה כזאת?! הנה בדרשה חפצת ואני דאגתי לך לדרשה שאין בעולם דרשה יותר טובה הימנה, ואף שילמתי אודות דרשה זו סכום עצום של עשרים מטבעות זהב אדומים.

חרד העשיר לשמע תשובה זו ויאמר: הוי איש סכל ופתי, אשר לא נמצא כטיפשותו בכל העולם, וכי עלה בדעתך שאני חפץ בדרשות? הלאו תאמין לי שמעולם איני הולך לשמוע שום דרשה בעולם, אלא שהייתה כוונתי ליתן לבתי בעל תלמיד חכם, אשר עליו נאמר שאין טוב אלא תורה, ומה יתן לי ומה יוסיף אותה דרשה שדרש הרב שלכם, בעוד שאני רוצה שיהיה לי חתן שיוכל לדרוש?!

לא זו אף זו, גם לו יהיה כדברך שבדרשה חפצתי, לשם מה היה עלי ליתן לך שלש מאות מטבעות זהב אדומים ואתה הוא זה שתקח מתוכם עשרים מטבעות ותיתן להרב ההוא שידרוש, הלאו טוב היה לי שאני בעצמי אעשה כן, ועוד שלא הייתי צריך ליתן לו סכום גדול שכזה כי בעד ששה מטבעות הייתי יכול להשיג עשרים דרשות כהנה וכהנה.

גירש העשיר את החתן ואביו מביתו, לאחר שהוציא מהם את כל סכום הכסף שנתן להם, וישלח אותם בבושט פנים.

סיפור זה היה מספר הרה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ זיע"א, בעל 'ערבי נחל', כלפי המנהג שהיה מקובל בחודש אלול לעשות 'משמר',

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

שכר דירה עד סוף מנחם אב ואירע נזק, בליל ר"ח אלול | לווה תפוח רקוב ומחזיר תפוח טוב כדי לא לבייש המלוה | קלקל מכונת סוכר [ימבמבמ]

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

ולכאורה בעניננו, מכיון שלא היה יכול לפנות את הדירה עד הבוקר, לפי בית שמאי זה נחשב להמשך השכירות, ולבית הלל השכירות כבר נגמרה ומה שאינו יוצא בפועל הוא מסיבה צדדית.

והנה בית הלל שאלו את בית שמאי, הלא המפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת תוכיח, שלא יצאה לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן [כי לא מביאים קרבן יולדת בשבת] וחייבת קרבן.

והסביר התפארת ישראל (מ"ו ס"ק נד) שסברת בית שמאי היא, שלילה הוא בעצם אינו ראוי להקרבה, מה שאין כן בשבת נחשב כיום שראוי לקרבן אלא שדבר אחר [איסור חילול שבת] מעכבו, והדבר דומה לאחד שחלה או שאין לו מעות, שלמעשה הוא חייב ויכול להקריב, אלא דבר אחר מעכבו, ועל זה צריך לומר שבית הלל סוברים ששבת נחשב כאילו אינו ראוי, והיום גורם שאינו ראוי לקרבן יחיד.

ולכאורה בעניננו, באור לר"ח אלול פקעה השכירות, ורק דבר אחר מעכב שלא יכול לצאת, כי הפועלים לא עובדים בלילה, ובזה גם בית הלל מודים שהשכירות נגמרה כי הדבר באמת דומה לאחד שאין לו מעות, ולכן נראה שהשוכר פטור מלשלם, כי פקעה זכותו ואין לו שום זכות בדירה, אלא שאין לו אפשרות לצאת ופטור מלשלם על הנזק שלא אירע באשמתו.

ע"א, המפלת לאור שמונים ואחד, ב"ש פוטרים מן הקרבן וב"ה מחייבין, וטעמם של בית שמאי הוא, שדוקא המפלת ביום שמונים ואחד, שהיא שעה שראויה לקרבן, שהרי לאחר שמונים יום חל עליה חיוב קרבן, ולכן מה שהפילה עתה מחייב אותה בקרבן נוסף, משא"כ במפלת לאור שמונים ואחד, שלא יצאה לשעה שהיא ראויה להביא קרבן, שהרי אין מביאים קרבן בלילה, ולכן אם הפילה בלילה קרבן אחד פטור את שניהם, את הלידה ואת ההפלה.

ומאידך בית הלל סוברים דאע"פ שאין מביאים קרבן בלילה, בכל זאת נחשב כאילו היא חייבת, אלא שיש סיבה מיוחדת שבליילה אין מביאים בפועל קרבן, אבל היא כבר בעצם מחוייבת ברבן יולדת, וממילא אם היא הפילה, היא חייבת בקרבן נוסף.

שכר דירה עד סוף מנחם אב ואירע נזק, בליל ר"ח אלול

שאלה: שאלה שכר דירה עד סוף חודש מנחם אב, והמשכיר התנה עמו, שכל נזק שיאירע בדירה תוך זמן השכירות, ישלם השוכר עד אלף שקל [אפילו אם זה לא יאירע באשמתו].

והנה השוכר מיצה את זכויותיו עד תום, וגר בדירה עד גמר חודש מנחם אב, ומיד בסוף היום הוא יצא מהדירה, הוא הזמין חברת הסעות, אך הם אמרו שהם לא עובדים בלילה, ורק למחרת בבוקר הם יקחו את כל החפצים. בעל הבית הסכים שהוא ישאיר שם את רהיטיו עד הבוקר בלי תוספת תשלום, כי השוכרים החדשים אמורים להיכנס רק בשעות אחר הצהריים.

והנה לפתע בליל ר"ח אירע פיצוץ בצנרת, והמשכיר אמר לשוכר: התחייבת לשלם כל תקלה עד אלף שקלים, שתאירע בזמן השכירות, ולכן אתה צריך לשלם אלף שקל, לעומתו טוען השוכר אני שכרתי עד תום חודש מנ"א, ואמנם השכירות נשלמה, אלא שלא היה באפשרותי לצאת בלילה, ובליל ר"ח אלול אני כבר לא שוכר שלך, וממילא אני פטור מלשלם על הנזק.

הדין עם מי?

תשובה: לכאורה יש לדמות את שאלתנו למחלוקת בית שמאי ובית הלל בכריתות דף ז

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ' | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ' | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ' | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי פנחס וינד שליט"א

בעמח"ס ברית פנחס וראש בית ההוראה לענייני ריבית

הורה להתיר להחזיר חמשה תפוחים כשאחד התפוחים שקיבל היה רקוב¹. וכתב דנראה שאין כאן חשש רבית, כיון שמה שהוא מחזיר לו פרי שטוב יותר מהפרי ששאל אינו בשביל שהשאל לו פרי, אלא בשביל שאינו רוצה לצער ולביישו ולומר לו שהפרי היה רקוב, וכיון שכל הכוונה במה שמוסיף הוא כדי לא לביישו או לצער, אין חשש רבית וכו'.

ולכאורה יש לשאול, הרי איתא בראשונים [הרמב"ן והריטב"א] דאם לוותה אשה ככר מחברתה, ומחמת שהיא מתביישת לדקדק את המחזיר המדויק, לכן היא תחזיר יותר אף אם יעלה המחזיר, והוא אסור אף שעושה כן מפני הבושה². הרי מבואר שאין להתיר איסור רבית מחמת בושה. ואם כן היאך הותר בנידון דידן להחזיר יותר תפוחים מחמת הבושה.

אולם יש לחלק בין הדברים, דכשנתבונן בדבר נבחין ששתי סוגי בושה הן, האשה שלוחה ככר מחברתה, היא מתביישת בעצמה לעשות חשבון על יוקר החטים מפני שהיא תיראה כצרת עין, זו בושה שלה, שהיא לווה ומנצלת חברתה, ואחר כך עוד עושה ענין וחשבון על דברים קטנים, ובבושה כזו אין היתר להחזיר יותר.

מה שאין כן בנידון דידן, אין הלוח מתבייש בעצמו על שמדקדק בקטנות כמה לוח, אלא הוא אינו רוצה לבייש את המלוה, שלא נוח לאדם לשמוע שהוא נתן פירות רקובים לשכינו, ובושה כזו אינה נובעת מתוך הכרת הטוב עבור ההלוואה שקיבל מהמלוה, אלא היא רגישות לרעהו והימנעות מלבייש את חברו, וגם אם לא הלוח לו כלל, לא היה מבייש חברו לומר לו שהדברים אצלו בבית רקובים, ולכן יש להתיר ללוח להחזיר למלוה את כל כמות התפוחים שקיבל, אף שמחזיר יותר ממה שקיבל.

על פי כלל זה, יש להבחין בכל מקרה שהלוח רוצה להחזיר יותר מחמת בושה ואי נעימות, בשל מי האי נעימות והבושה, אם זו רגישות שלא לבייש את המלוה, אז יהיה מותר לו להחזיר יותר או שמא הלוח לא נעים לו ומתבייש להחזיר

מזוייף, אין בזה בושה למלוה, שהרי לא הוא זייף את השטר, והבושה היא של הלוח שהוא קיבל הלואה, ומתבייש שבמקום לפרוע החוב, הוא מספר סיפורים שהשטר מזוייף.

אמנם אם הסיבה שרוצה לשלם היא מפני שחושש שהמלוה לא יאמין לו שהיה מזוייף, והוא אינו רוצה ליכנס עמו בדין ודברים, עם ויכוחים וראיות על כך - מותר לו לשלם בחזרה את כל הדולרים.

סברת הדברים: יש איסור ללוח להוסיף

למלוה איזה דבר יותר ממה שקיבל³. על כן יש לדון במקרים אלו שהלוח מחזיר למלוה יותר ממה שהוא קיבל, האם יש בזה איסור רבית.

הנה בצירים שכל מה שהלוח קיבל היה מקולקל או מזוייף, באופן שאינם שוים כלום, נמצא שאין כאן הלואה כלל, ובעצם הלוח פטור לגמרי מלהחזיר לו, ופשוט שמותר ליתן את כל הכמות.

באופן שחלק ממה שקיבל היה טוב ורק חלק היה מקולקל, רקוב או מזוייף, בכהאי גוונא יש כאן הלואה, ואם יחזיר ככל הכמות שקיבל, לכאורה יש בזה איסור רבית, שהוא קיבל שלושה תפוחים הראויים לאכילה ומחזיר חמשה.

ומעשה שהיה והרה"ג רבי שמאי גראס שליט"א

לווה תפוח רקוב ומחזיר תפוח טוב כדי לא לבייש המלוה

שאלה: לוח משכינו חמשה תפוחים, וכשחתך

את התפוחים גילה ששנים מהם רקובים לגמרי ואינם ראויים לאכילה כלל. כשבא להחזיר לשכינו את ההלוואה רצה להחזיר לו חמשה תפוחים, כי לא רוצה לבייש את המלוה ולומר לו שהתפוחים שלו רקובים לגמרי. אך הוא מסתפק אם יש בזה חשש רבית, כי בעצם קיבל רק שלושה תפוחים טובים, והוא מחזיר חמשה.

מעשה דומה קרה במי שקיבל הלואה מחבירו בסך 2,000 דולר, וכשרצה להשתמש בכסף גילה שאחד מן השטרות מזוייף. הוא מתבייש לומר למלוה שהיה שטר מזוייף בין השטרות, והוא מעדיף להחזיר לו את כל ה- 2,000 דולר, ושאלתו בפיו האם מותר לו לעשות כן או שיש בזה איסור רבית.

תשובה: במעשה שלוח תפוחים וקיבל

תפוחים רקובים, אם כל התפוחים שלוח היו רקובים באופן שאינם ראויים לאכילה כלל - פשוט שמותר לו להחזיר במקומם תפוחים טובים, מפני שלא הייתה כאן כלל הלואה, שהרי לא קיבל שום דבר השווה כסף.

כשחלק מן התפוחים היו טובים ורק שנים היו רקובים, שבאופן כזה יש כאן הלואה של התפוחים הטובים - גם יהא מותר לו להחזיר את כל כמות התפוחים, כאשר כוונתו הוא רק כדי לא לבייש את המלוה, על ידי שיודיע לו שנתן לו תפוחים רקובים⁴.

בקיבל שטר מזוייף, אם לוח רק שטר אחד והוא היה מזוייף או שכל הכסף שקיבל היה מזוייף - מותר לו לתת למלוה שטרות טובים, שהרי אין כאן הלואה כלל.

במקרה ושטר בין השטרות היה מזוייף ושאר השטרות היו טובים, שיש כאן הלואה - אסור לו להחזיר שטרות טובים במקום המזוייפים שקיבל, כי במקרה כזה גם אם יודיע למלוה שהיה שטר

1. אך אם אין כוונתו למנוע בושה מהמלוה אלא כוונתו שלא לבייש את עצמו, שהוא מתבייש לעשות עסק מתפוח רקוב. בהרגשתו, הוא קיבל טובה מהמלוה, ובמקום להחזיר את ההלוואה בפשיטות, הוא הולך לעשות מזה עסק, ורוצה להחזיר פחות וכו'. כלומר הבושה היא של הלוח ולא של המלוה, בכהאי גוונא כתבנו בספר התשובות (ח"א שאלה נא) שיש להסתפק בדבר, ולמעשה נראה להחמיר בזה.

נמצא שיש ג' חילוקי דינים בדבר; באופן שאין שום בושה למלוה, וכל כוונת הלוח הוא שלא לבייש את עצמו, כגון בדולרים מזוייפים, יש איסור להחזיר יותר. ובאופן שכל כוונת הלוח הוא כדי לא לבייש את המלוה, אז הוא מותר, כמו בצירוף התפוחים הרקובים כאן. ובצירוף שהוא גם בושה למלוה אך כוונת הלוח הוא לא לבייש את עצמו, בזה כתבנו שיש להסתפק, משום שסוף סוף יש גם בושה למלוה בכך, ואין ללוח לבייש את המלוה.

2. עי' סימן קס"ה.

3. עלון עלים לתרופה, פרשת שמות תשפ"ג.

4. דקתני במתני' בפרק איהו נשך (ב"מ עה.) וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה ככר לחברתה עד שתעשינה דמים שמא יוקרו חטין ונמצאו באות לידי רבית. ומקשה הרמב"ן בחידושי (שבת קמח: ד"ה הא דאקשינן ומובא גם בריטב"א שם ד"ה הא דקתני) מדוע אוסר הלל להלוות ככר לחברתה, הא לא סיכמו ביניהן שתחזיר לה ככר כמו שקבלה, ואם כן במקרה ויקרו החטים, אז תחזיר לה ככר במדיה קטנה כשווי הככר שקבלה. [כלומר, הלל אוסר את הלואה הככר משום איסור סאה בסאה, שחז"ל אסרו להלוות סאה בסאה מחשש שמא יקרו החטים והסאה שמחזיר הלוח יהיה שווה יותר מהסאה שקיבל, אך זה רק כשסוכם ביניהם שתחזיר את אותה כמות שקבלה, [או שיש אומדנא שזו כוונתם], וכלשון 'סאה בסאה' שלוח סאה על מנת לפרוע סאה, אבל אם לוח סאה סתם, אם יוקרו החטים יוכל להחזיר כפי דמיו, ואין כאן איסור סאה בסאה].

ומתריצים הרמב"ן והריטב"א, כי מפני שהוא דבר מועט חוששין שמא לא תשמע לנו, ואף אם יתייקר תחזיר ככר, כי מתביישת לדקדק ולשום שיעור היוקר, שלא תיראה כצרת עין.

הרי לנו שאין להתיר איסור רבית מחמת בושה, דאף שמה שהאשה תחזיר ככר השווה יותר ממה שקבלה, הוא משום שמתביישת, מכל מקום הוא אסור. ואף שלהלכה לא פוסקים כהלל, כמבואר בגמ' (ב"מ עה.) וברמ"א (סי' קס"א) (סי' קס"א), מכל מקום אין זה מטעם שמתירים להחזיר יותר מפני הבושה, אלא שיש היתר בסאה בסאה אם התוספת שעי' היוקר הוא רק דבר מועט.

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

לחסוך מעצמו לדון בדין תורה, נראה שהוא הדין ברצוה לחסוך מצב של אי אימון וראיות וויכוחים, וכלשון הבית יוסף שם⁶.

ולכן גם בפרעון החוב מותר לאדם לשלם יותר ממה שלוה, עבור שאינו רוצה ליכנס לדין ודברים עם המלוה, אם חייב לו או לא, ואם הוא דובר אמת או לא, ולכן בכהאי גוונא מותר לו לשלם בחזרה את כל הדולרים, אף שחלק היה מזוייף.

וכמובן מדובר באדם כזה שבטבעו אינו רוצה לריב עם חבריו עבור ויכוחים כאלו. אבל אדם שרב עם כל אחד, ואף מה שחייב אינו מקפיד לפרוע עד שלא מכריחים אותו, ובלית ברירה פורע, וכאן כיון שקיבל הלוואה, הוא היה מוכן לשלם למלוה גם פעם נוספת, וגם עבור שטר מזוייף, רק משום שהלוה לו, באדם כזה אין היתר זה, כיון שמוסיף ופורע לו מה שאינו מחוייב רק משום שהלוה לו, בזה לכאורה אין לו היתר זה, כי הוא נותן לו רק משום הלוואה.

למלוה שהיה שטר מזוייף, המלוה יאמין לו, אלא שלא נעים ללוה לעשות מזה עסק. אך כאשר נראה שהמלוה לא יאמין לו, ועל ידי טענתו יתחיל ויכוח אם היה מזוייף או לא, והלוה אינו רוצה להיכנס לויכוחים, ולטענות ומענות, והוא מעדיף לשלם יותר ממה שקיבל, בזה נראה שהדין שונה. כפי מצאנו בשו"ע⁵ 'דעביד איניש דזבין דינה', שהמחזיק בקרקע ובא אחד לערער עליו שהקרקע שייך לו, ושהמוכר [שמכר הקרקע למחזיק] גזל את הקרקע ממנו, ובא המחזיק ומביא עדים שהמערער ביקש ממנו מקודם שהוא יקנה עבורו את הקרקע [והוא לא רצה, וקנה את הקרקע לעצמו], אין זו ראייה שאין הקרקע שלו, שאם היא שלו לא היה מבקש שיקנוהו עבורו, והטעם, משום דעביד איניש דזבין דינה, והעדיף לשלם ולא ליכנס איתו לדין.

הרי שאדם מוכן להוציא כסף ולא ליכנס לדין ודברים עם חברו. ואף ששם מדובר שרוצה

במדויק, אז אין לו שום היתר להחזיר יותר, וכדברי הראשונים.

מענה יש לחלק, בין המעשה של התפוחים למעשה של הדולרים, דאף שההוראה הייתה להתיר החזרת תפוח טוב במקום הרקוב שקיבל, נראה דאין להתיר להחזיר שטר טוב תחת שטר מזוייף, כי אין פוגע ומבייש את האדם אם אומרים לו שהשטר שיצא מתחת ידו היה מזוייף, שהרי אין כאן חשד שידו במעל ושהוא זייף ח"ו את השטר, רק שקבלו ממאן דהו בתור שטר טוב, וכך העבירו הלאה כשטר טוב. והבושה היא של הלוה שלא נעים לו שבמקום לפרוע, ולהכיר לו טובה על שהלווהו, הוא מספר סיפורים ומהרהר על עצם ההלוואה וכדו', ולכן יהיה אסור לו להחזיר שטר טוב תחת השטר המזוייף.

כשאינו רוצה ליכנס לדין ודברים

אמנם כל זה כאשר מדובר שאם הלוה יאמר

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א

דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

[לעיל סעיף א']. ואף שהטור [סעיף ג'] הביא בשם העיטור [אות מ' מחאה] דאף שהרחיק חייב, המחבר לא פסק כוותיה בהא "עכ"ל הנתיבות.

ויתכן שבאופן זה חייב לכולי עלמא, כיון שאפשר שדוקא אם עושה ברשותו ומשם הוא מזיק פטור, אבל במזיק ברשות חברו חייב, והאריך בכל זה החזון איש (חושן משפט סימן יד ס"ק יד ד"ה טור).

העולה מזה: מי שהזיק מכונת סוכר על

ידי שהכניס בה מלח, יש להסתפק אם חייב. כיון שהמניח בחצרו זפת וכדו', שמחלחל לכותל חברו, נחלקו הראשונים אם חייב. ודלמא, במניח בתוך חצר חברו, הכל מודים שחייב.

סוכר חייב בגרמא ובנזק של הקטן

אבל באמת כל זה לא שייך בנידון דידן. דשוכר חייב בגרמא גם כן, לפיכך שוכר שגרם נזק חייב בגרמא. ואף על פי שהשוכר עצמו לא עשה את הנזק, מכל מקום הוא קיבל על עצמו אחריות על כל נזק שיהיה במכונה, וכיון שאם היה הוא מזיק נזק זה היה חייב, גם אם אחר הזיק, אפילו הוא קטן, חייב. שאף על פי שקטן פטור, אבל באופן ששכר את המכונה התחייב. וכבר ביארנו בסימן שה באריכות, ששומר התחייב בנזקי קטן, והוא הדין בנידון דידן ששכר מכונה קיבל על עצמו את כל האחריות של מי שיזיק אותה.

העולה מזה: שוכר חייב בגרמא גם כן, ואף

על פי שהשוכר עצמו לא עשה את הנזק, מכל מקום הוא קיבל על עצמו אחריות על כל נזק שיהיה במכונה, אפילו המזיק קטן, חייב. שאף על פי שקטן פטור, אבל באופן ששכר את המכונה התחייב.

דז"ל המחבר (חושן משפט קנה, ד. לג) "מרחיקין את הגפת (פירוש פסולת של זיתים) ואת הזבל ואת המלח ואת הסידי ואת הסלעים וחול הלח מכותלו של חברו שלש טפחים, או סד בסיד" ע"כ. ולהלן בסעיף לג, כתב ז"ל "סמך באחד מאלו שהיה לו להרחיק וגרם הזיק לחברו, יש מי שפוטור מלשלם ויש מי שמחייב". ע"כ.

ובביאור דבריהם כתב בנתיבות המשפט (באורים סימן קנה ס"ק יז) וז"ל "שפוטור מלשלם. והיינו בגפת ודכוותיה, שהן רק גרמת גירי. אבל בכותש הריפות דסעיף ט"ו ורחיים דסעיף ז' שהן גירי דיליה עצמו, לכו"ע חייב. ומאן דמחייב לשלם, מ"מ בשוכר דסעיף ט"ז לכו"ע פטור, כיון שהנמיה מסייעתו דמי להא דסעיף (ל"ו) [ל"ד] כשהרוח מסייעו, ועיין בטור [סעיף ג']. וכן במניעת דושה דסעיף י"ב אינו אלא גרמא ופטור. אבל אם הרחיק והזיק, אינו חייב רק באש

קלקל מכונת סוכר [ימבמבמ]

שאלה: "אני מנהל חדר. שכרתי מכונת סוכר עבור ילדי החדר לכמה ימים. חודש לאחר שהחזרתי את המכונה, קבלתי טלפון מבעל המכונה, שטען שאנו קלקלנו את המכונה. מביור שעשינו התברר שאחד הילדים [פחות מגיל בר מצוה] הכניס בטעות למכונה מלח במקום סוכר. בעלי המכונה הסבירו לנו, שאם היו יודעים זאת מיד, היה אפשר לשטוף את המכונה ללא כל תקלה, אלא שכיון שלא ידעו, לאחר כמה שבועות המלח מחלחל בתוך המכשירים והורס אותן ללא אפשרות של תיקון. נפשי בשאלתי, האם חייבים על נזק כזה, שלכאורה אינו אלא גרמא בשוגג, או שזה גרמי. ואם חייבים, מי חייב לשלם אני או ההורים של הילד."

תשובה: מנהל החדר חייב לשלם, כי שוכר חייב בגרמא, וקיבל אחריות על כל נזקין שיהיו מהילדים.

ביאור התשובה:

המזיק מכונת סוכר ע"מ מלח - האם חייב

בתחלה יש לחקור, מה הדין במזיק מכונת סוכר על ידי מלח, האם הוא אדם המזיק, או גרמא. וצדדי הספק הן, כיון שמניח דבר שמחלחל ומזיק בעצמו לאחר זמן, אפשר שזה אדם המזיק, או דלמא, כיון שאינו מזיק מיד הוי רק גרמא. ונראה דזה גופא מחלוקת הראשונים הידועה בחושן משפט, בדין הרחקת נזיקין, דאמרו שיש להרחיק זפת וגפת מכותל חברו, ואם לא הרחיק, נחלקו הראשונים האם הוי גרמא, או אדם המזיק בידים.

5 חז"מ סימן קמו ס"ח.

6 שמבאר את הדין על פי פירוש ר"ח, שאף על פי שהיה שלו, אינו יכול להוציאה בלא מריבות ודינים, וקונה אותם הדינים והמריבות באותם דמים. הרי שמבאר הטעם שרוצה לחסוך מריבות ודינים, ואין טעם לחלק בין בדין תורה או שלא בדין תורה.

פניי הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניי הדף היומי

מסכת בבא בתרא דף סח-עד

המחבר בטיט ויתדות הוא בכלל המכירה אף שלא מפורש בשטר המכר, בודאי שקנה הלוקח את המזוזות.

בש"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קנט) כתב לחלוק שאין נידון זה שייך לסוגיין, כיון שהמזוזה ודאי אינה חלק מהבית ואינה שייכת לגוף בנין הבית, אלא הרי היא חובת הדר ומצותו של מוכר שעליו הוטלה לקבעה כשדר בבית, וכשמוכר הבית מעתה חל חובת הקביעות והמצוה על הלוקח שהרי הוא דר שם, והמצוה שלו היא, ופשוט שאין להמוכר לשלם בדמים שלו המצוה של הלוקח, שהלוקח לבד מחויב בה, ומה שאין המוכר רשאי להורידה אין זה מוסיף כח לזכות הבנין של הלוקח, ואיסור ההורדה הוא לטובת הלוקח שלא יקנו מזיקים בבית כמבואר בגמרא וראשונים, אבל פשוט שיכול לתבוע ממנו שישלם לו דמי המזוזות.

אם אומר אדם בית דין טענת שטות

בגמ': תדע דאילו א"ל שדי מכורה לך חוץ משדה פלונית ההיא הוא דלא קני הא אחרנייתא קני אלא לא קנה ה"נ לא קנה. (בבא בתרא ע, א). בסוגיין מבואר שאם אדם שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלוני, אין מוכיחים מדבריו שמוכר לחבירו את כל שדותיו חוץ מחצי שדה פלונית, שהרי לא מכר לו אלא שדה אחת ולא שדות אחרות, ומה שאמר חוץ משדה פלונית אין זה אלא שטות בעלמא, כמבואר ברשב"ם (ד"ה ה"ג אלא).

הנימוקי יוסף בסוגיין (ד"ה שלח) כתב, מזאת ההלכה אנו למדים שאין מדייקים בדבריו של אדם ענין שיהיה כנגדו אם לא אמרו ממש, ולעולם אנו אומרים שדרך שטות הוא, שדיבר ללא צורך. כן פסקו בשמ"ג גם הדרכי משה והסמ"ע (חו"מ סי' עה סק"ב) וכן התומים (אורים סק"ה).

בספר שערי תורה חוקי משפט (ר' בנימין וואלף לעוו, חו"מ שם) כתב, שכלל זה אמור דוקא במה שאדם מדבר בינו לבין חברו, שבינו לבין עצמו דרך אדם לדבר דברי שטות ללא צורך, אבל כל מה שאדם אומר בב"ד מסתמא מדייק היטב ואינו מוציא דבר לבטלה, כי אם באופן שיש הוכחה שדיבר דרך שטות.

והוכיח כן מדברי הטור והמחבר (שם סי' פא ס"ו, כב) שבהודאה בפני בית דין אינו יכול לטעון משטה כי מסתמא אין אדם משטה בבית דין, והש"ך (שם ס"ק נו) העלה, שמסתמא אין אומרים משטה בהודאה בפני בית דין כי אם במקום שיש הוכחה משטה בו, כשתבעו בדבר אחד והודה לו בדבר אחר, כגון טענו חטים והודה לו בשעורים שהסברא נותנת שהיה משטה בו, שהרי למה לא השיב על מה שטענו והשיב לו דבר אחר, אלא ודאי משחק ומשטה היה בו, אבל במקום שאין הוכחה, אם יש לפרש דבריו שלא יהיה דרך שטות עדיף כן לפרש דבריו שכוונתו לדבר דבר הצריך לדבר ולא יהיו דבריו לבטלה.

והוסיף שלפ"ז יש לישב מה שכתב בש"ת מהר"א הלוי שדשאים לא מבטלים דירה דכתיב (תהלים כג ב) 'בנאות דשא ירביצנו' והיינו שגרים שם, ורק זרעים מבטלים, והדברי חיים כתב שכל סוגי זרעים וגם דשאים בכלל מבטלים, ולפ"ז אולי יש לחלק שמאחר שלכתחילה בונים כן הגנים שידורו שם בני אדם, וזה חלק מדירתם, באופן זה אפשר שכולם מודים, ובפרט בזמנינו אשר ידוע כי הרבה מבני אדם באמת דרים בגנים, ובפרט בימות החמה ודאי שאין מבטלים הדירה לכ"ע.

מוכר בית, המזוזות למוכר או לקונה

בגמ': בעי רבי אלעזר מלבנות של פתחים מהו היכא דמחברי בטינא לא תיבעי לך דהא מחבר כי תיבעי לך דנקיטי בסיכי מאי תיקו (בבא בתרא סט, א).

בש"ת שיבת ציון (סי' קי, הו"ד בפ"ת חו"מ סי' ריד סק"ה, יו"ד סי' רצא סק"ח) כתב להסתפק אם המוכר ביתו לחבירו מוכר גם את המזוזות הקבועות בבית, או שמא כיון שהמזוזות מחוברות לבית רק ביתדות אינם בכלל המכירה, כמו שפסק הרמ"א (חו"מ סי' ריד ס"א) שדבר המחבר ביתדות אינו בכלל מכירת בית, ומבואר בבית יוסף הטעם, שמכיון שהסתפקה בזה הגמ' בסוגיין אם הם בכלל המכירה, מעמידים אותם בחזקת המוכר.

אולם כתב, שהיות ומבואר בש"ע (יו"ד סי' רצא ס"ב) שהשוכר בית מחבירו השוכר חייב לקבוע בה מזוזה, וכשיצא לא יטלנה, וכתב הרמ"א שאם הקפיד על מעותיה, השני צריך לשלם לו. על כן אף אם במכירת בית אין המזוזות בכלל, מ"מ כיון שאסור למוכר ליטול ולהורידן הרי הם של הלוקח, אלא שיש להסתפק לגבי הדמים של המזוזות שאם הם בכלל המכר אינו צריך ליתן דמים עבורן, ואם אינם בכלל המכר צריך לשלם עליהן, וא"כ לא שייך לומר שמשאירים המזוזות בחזקת המוכר בגלל ספק, שהרי את המזוזות עצמם חייב לתת ללוקח, וכיון שהספק הוא רק על הדמים אנו אומרים שהלוקח מוחזק במעות ומספק אינו חייב לשלם עבורם, והרי זה כאיני יודע אם נתחייבתי והתובע גם כן טוען שמא, שאינו חייב אפילו לצאת ידי שמים. וסיים וכתב, שבמקום שיש דינא דמלכותא שכל

טלטול בשבת בגינה הזרועה בפרחי נוי

בגמ': מאי שלחין גיננייתא (בבא בתרא סח, א). בש"ת דברי חיים (או"ח ח"ב סי' כח) נשאל אודות גינה ששטחה יותר מבית סאתיים שנזרעו בתוכה פרחי נוי, האם נחשבים כזרעים המבטלים את ההיקף לדירה לענין טלטול בשבת כמבואר בעירובין (כג:), משום שאין דרך לגור במקום שיש שם זרעונים ודינו כמו גינה שאסור לטלטל שם, או שאינם מבטלים משום שהם כמו נטע אילנות בחצירו שאינם מבטלים ההיקף לדירה ואינם נעשים כגינה, מפני שדרך בנ"א להסתופף בצילם תמיד, והדרך לגור במקום שזרעו שם זרעים ופרחים לנוי.

דעת השואל היתה, שכיון שאין אלו זרעים המשמשים למאכל אלא לנוי אינם מבטלים, מאחר וגינה זו מיועדת לדירה, ומה שזרעים מבטלים את ההיקף לדירה הוא מפני שאין דרך לזרוע במקום דירה, אבל פרחי נוי הדרך לזרועם בחצרות השרים וכדומה.

אך הדברי חיים נקט שאין לחלק בזה בין פרחי נוי לשאר זרעים, וכתב וכי מי שזרע את כל גינתו בפרחים אלו שיש שזרעים מהם שדות שלמים לנוי, וכי יעלה על הדעת שלא יבטלו ההיקף לדירה, ובהכרח שכלל הוא ואין לחלק, אלא זרעים מבטלים ההיקף לדירה אף אם נעשו לנוי, כשם שאילנות אינם מבטלים ההיקף לדירה אף שאין להם צל, שהרי לא נזכר חילוק זה בשום מקום.

ראיה לדבריו הביא ממה שכתב רשב"ם בסוגיין (ד"ה גיננייתא) שדרך לטייל בגינה לפעמים, ואפילו הכי מבואר בעירובין (שם) שקרפף שנזרע רובו הרי הוא כגינה ובטל ההיקף לדירה, הרי שאף שמצוי לטייל בגינה בטל ההיקף לדירה, ואם כן, הוא הדין בגינה שנזרעו בה פרחי נוי.

בש"ת משנה הלכות (ח"ג סי' סג) הביא בשם החכם צבי (סי' נט) שכתב בשם הדבר שמואל, שכל הדין שגינה מבטל היקף לבית דירה הוא רק בשדות מחוץ לעיר אבל בעיר אינם מבטלים.

לבאר הדברים כתב המשנה הלכות, שאדם שיש לו חצר וגינה של זרעים, מקצה הוא הגינה והזרעים לצרכו שיגדלו שם הזרעים שהוא צריך להם, ואין זה דרך דירה שלו משום שאדם יחיד הדר מחוץ לעיר דירתו הוא בחדר ולא בגינה, אבל בעיר שדרים בה רבים זה הוא דרך דירה שלהם לצאת החוצה שזה דירת העיר, ואדרבה כל העירויות מוקדקים שיהיו להם גינות לצאת לבני אדם להנפש ולצחצח האויר מחמת דוחק הדיירים שהאויר מתקלקל ומתעפש, ומקפידים דוקא להיות גינות לאוכלוסיה, ורמז לדבר גינת הביתן אשר בחצר המלך וכיוצא בו, וזה הוא דרך דירה לעיר שזה הוא נוי העיר, ודרך דירת העיר ככה הוא, ולכן זרעים אינם מבטלים הדירה בעיר כיון שלכתחילה זה הוא דרך דירה בעיר גדולה שא"א לכולם לשבת לעולם בחדריהם, ולפעמים גם ישנים בגנות אלו ובונים לכתחילה גנות אלו לשם דירה.

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

שהעוסק בהשבעות או קמיעות אין סופו טוב, ומקצר חייו וחיי זרעו. ובברכי יוסף (יו"ד סי' רמו ס"ק כד) מביא משערי קדושה למהרח"ו, שהשתמש בשמות הקודש חלף ונעקר מן העולם, וישתמד הוא או בנו או ימות הוא או בניו או יעני הוא או בניו.

והש"ך (יו"ד סי' קעט ס"ק יח) הביא, ששמות הקודש נתן ה' בהם כח לפעול על ידיהם הנביאים וחסידיו עליון, והפועל בהם מראה גדולתו וגבורתו של הבורא, אך שיתעסקו בהם בקדושה וטהרה גדולה, מה שאין מצוי בזמן הזה, ואפילו בזמן הנביאים מצינו שנענש ישעיה על זה, ק"ו עתה שאי אפשר להטהר כראוי, ולכן אין ראוי בזמן הזה להשתמש בשמות הקדושים כלל.

תפילה על מתים בראש חודש

בגמ': אמר לי אצית מאי שמעת ושמעית דהווי אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי כל תלתין יומי מהדר להו גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאין (בבא בתרא ע"ד, א).

בסוגיין מבואר שבכל שלוש יום דנים את בני קורח בגיהנם כבשר בקלחת. וביאר הרשב"ם שבכל ראש חודש דנים אותם כבשר שמהפכים אותו כדי שיתבשל.

והנה בספר חסידים (סי' רמא) כתב, שעל המתים שכבר מתו וכבר עברו שנים עשר חודש צריך להתפלל עליהם בכל חודש וחודש, כי מהפכים אש של גיהנם, שנאמר (ישעיה סו כג-ד) 'והיה מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבוא כל בשר' וכתב 'ואשם לא תכבה', הרי בכל חודש וחודש מהפכים בו, ולפני יום טוב ושבת ואחריו אותן שלא שמרו שבת ויום טוב כהוגן.

ועיין ברוקח (סי' רכט) שכתב, שבכל ר"ח נשמתן של צדיקים עומדים על קבריהם ומרגלים על משכבותם, כמו שנאמר 'והיה מידי חודש בחדשו יבוא כל בשר להשתחוות'. וע"ע בספר תורת יעקב (פר' בהעלותך) שהאריך בענין זה אם גיהנם שובת בראש חודש, עי"ש.

שנקט הלכה למעשה להשתמש בשם כדי להציל את דוד המלך.

בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' רכ) כתב על מה שאמרו חז"ל (פסיקתא זוטרתא שמות ג טו) שהיו דע שם של מ"ב אהוב למעלה ונחמד למטה, בברור כך נראה שלא נאמרו הדברים אלא במי שיועד סודו ויודע לכוין אל הקדש פנימה שהוא רומז אליו, כי מי שאינו יודע אלא קריאתו לבד ואינו יודע אלא קבוץ האותיות וניקודן ויעשה מעשה בזה, ואפילו לא יעשה מעשה אלא שיזכירו בהקצת שפתים אינו אהוב ונחמד אלא ההיפך ושומר נפשו ירחק מזה.

בענין זה כתב המהרח"ו (שער רוח"ק יג:) ששאל לרבו האריז"ל, איך רבי ישמעאל כהן גדול ורבי עקיבא היו משתמשים בשמות נוראים לענין זכירה ופתיחת הלב ולהיכנס בהיכלות העליונים. והשיב לו האריז"ל שדווקא לתנאים הקדושים הותר דבר זה, מפני שהיה להם אפר פרה אדומה והיתה טהרתם שלימה, ולכן היה להם רשות להשתמש בשמות הקדושים, אבל בדורות האחרונים שכולנו טמאי מתים, אין לנו רשות להשתמש בשמות הקדושים.

יתרה מזו השיב האריז"ל לתלמידו רבי אליהו די ידאש, כי רק אדם שאין כל עוון בידו והוא זך וטהור בפנימיותו לגמרי, הוא לבדו רשאי להשתמש בשמותיו של הקב"ה, ואם אינו ראוי לזה מיד יסורגו עליו המקטרגים ויענישוהו ח"ו. וכתב בהגהות היעב"ץ (ערובין מג.) שנראה שאפילו הנביאים לא היו משתמשים בשם לילך בקפיצה, שהרי אליהו הנביא הלך נבוך במדבר ארבעים יום. ואפילו להציל עצמן ממיתה לא רצו לעשות על ידי שם, שהרי יכל ירמיהו לעשות כן כשהשליכוהו אל הבור.

בספר אור יקר להרמ"ק כתב, מעולם לא ראינו מי שנכנס בזה שלא יפול בזה, זולתי הקדושים והטהורים כגון רבי יהודה החסיד, ורבי יוסף ג'קטיליא, ורבי אלעזר מגרמיזא, והרמב"ם, שהיו יודעים כח השם ולא השתמשו בו בפעולות ולא הטריחו קונם, אלא התנהגו בידיעתו בחסידות גדולה והוסיפו קדושה על קדושתם.

וכך מבואר בספר חסידים (סי' רה) שכתב,

מגדים של זהב' שגדלו בהר הבית

בגמ': תנן ר' שמעון אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה. (בבא בתרא ע"א, ב).

הרמב"ם (מעילה פ"ה ה"ו) פסק שגידולי הקדש מועלים בו. וכך אמרו בסוגיין על חרוב המורכב וסדן השקמה שיונקים משדה הקדש.

והנה ביומא (כ"א, לט:) אמר רב הושעיא, בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאין פירות בזמניהן, וכיון שהרוח מנשבת בהן היו נושרין פירותיהן שנאמר (תהלים עב טז) 'ירעש כלבנון פרי' ומהן היתה פרנסה לכהונה.

באור שמח (מעילה שם) הקשה כיצד התפרנסו הכהנים ממגדים אלו והלא אסור ליהנות מגדולי הקדש ומועלים בהם, וכתב ליישב שכיון שעיקר גידולן היה על ידי נס אין זה בגדר גידולי הקדש, והוכיח כן מדברי הרד"ק (מלכים ב' ד ז) שכתב על כד השמן של אלישע, שאין חייבים במעשר על דבר הניתוסף ע"י נס.

אמנם בסיום דבריו כתב, שעדיין יש לתמוה שהלא ההקדש זכה בגידולים אלו מדין חצר, עי"ש. ועיין בספר תקנת עזרא (רמב"ם שם ה"א) מה שכתב מדוע לא היה בגידולים אלו איסור מעילה.

במדרש (שיר השירים רבה ג ט) על הפסוק 'אפריון עשה לו המלך שלמה', הובא שם ג"כ מימרא זו על הנטיעות שנטע שלמה המלך בשעה שבנה את בית המקדש, אמנם שם מבואר שהיו מניחים את הפירות לבדק הבית, ולא כפי שמבואר ביומא שמהם היה פרנסה לכהונה.

ועיין בקובץ 'גדיל תורה' (סלוצק, שנה ב קונט' כז ס" פו) בתשובת ההר צבי לאסור אף בדיעבד אכילת זיתים שגדלו במטעים הנטועים בהר הבית. ובכרם ציון השלם (ח"ב עמ' קלד) האריכו בדבריו.

שימוש בקמיעות ובשמות הקודש

בגמ': אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא האי גלא דמטבע לספינה מיתחזי כי צוציתא דנורא חיזורתא ברישא ומחנין ליה באלוותא דחקיק עליה אהי-ה אשר אהי-ה י-ה ה' צבאות אמן אמן סלה (בבא בתרא ע"א, א).

בסוגיין מובא שהיו מכים את הגל שמטביע את הספינה במקל שחקוק עליו אהי-ה אשר אהי-ה. בפוסקים דנו אם מותר באופן זה להציל עצמו על ידי שימוש בשמותיו של הקב"ה.

במסכת אבות (פ"א מ"ג) אמרו ודאשתמש בתגא חלף, ופירש רבינו עובדיה מברטנורא, ואני שמעתי המשתמש בשם המפורש חלף ואבד שאין לו חלק לעוה"ב. וכן אמרו באבות דרבי נתן (פ"ב) שהשתמש בתגא אבד, כיצד שכל המשתמש בשם המפורש אין לו חלק לעולם הבא, וברמ"א (יו"ד סי' רמו סכ"א) הביא דבריהם.

אמנם במס' סנהדרין (צה.) מובא, אמר אבישי שם והציל את דוד המלך מליפול בחרב, ואבישי בן צרויה גדול בתורה היה, ושקול כרובה של סנהדרין כמו שאמרו בברכות (סב:), ורואים

ש"ס עוז והדר מניקה
מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מעוקר בתוספת מדור שינון 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי יואל טייטלבוים מסאטמאר זי"ע

בעל דברי יואל, ויואל משה ועוד

כ"ו אב תשל"ט

תשל"ט ושם מנוחתו כבוד.

השאיר אחריו ברכה ספה"ק דברי יואל על התורה ומועדים שו"ת דברי יואל ויואל משה על הגאולה ועל התמורה ועוד.

הראיה היא נפלאה - אבל פרעה אמר כן...

וַיֵּצֵא פָּרְעֹה לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיֵּאֲרָה תִּשְׁלַחְהוּ וְכָל הַבֶּת תַּחֲיִין (שמות א, כב).

פעם אחת בא אחד גדול מגדולי ליטא וטען לפני הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע [שידע דעת רבינו כי האיש צריך להביא פרנסה לבני ביתו בדרך האמת והאמונה, ושיהיה קובע עתים לתורה בבוקר ובערב, והאשה תשב בביתה לחנך את ילדי' בדרך התורה והיראה] כי באמת הדרך הישר הוא שהאשה צריכה לעבוד להביא פרנסה לכל המשפחה, והאיש צריך לישב וללמוד כל היום כולו.

והוסיף ואמר כי יש לו ראי' מן התורה שכך צריך להיות, דהא כתיב 'כָּל הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיֵּאֲרָה תִּשְׁלַחְהוּ' והיינו הבן האיש צריך להשליך את כל כוחותיו בתוך הים של תורה 'וכל הבת תחיון' והאשה היא צריכה לילך לעבוד כדי להחיות את משפחתה ואת בעלה.

ורבינו כשמוע את דבריו השיב לו מינייה וביה: אמת, אבל אתה יודע מי אמר כך? - כך טען פרעה הרשע!.

תורת התמרים (עמ' קמה)

החרדית, וביום ז' סיון תשי"ג כשנסתלק לגנוז"מ הרה"ק ר' זעליג ראובן בענגיס זיע"א גאב"ד פעה"ק ירושת"ו נתעטר הרה"ק בו ביום לכהן במקומו כגאב"ד ירושת"ו עד לפטירתו.

וכמה פעמים עלה ארי מבבל לחונן את ארץ הקודש לבקר ולחזק את בני עדתו.

בשנות תשי"ב, תשט"ו, תשי"ט, תשכ"ה, ומדי שנה בשנה שלח מכתב ברכת השנה לבני העדה החרדית. וכן מדי תקופה היה שולח מכתבי חיזוק בענינים העומדים על הפרק.

בשנת תשל"ו השתקע בעיר קרית יואל שבמאנארא, עד להסתלקותו ביום כו"ב - כ"ו אב

מרן הגה"ק רבי יואל טייטלבוים זיע"א, נולד בעיר סיגעט שבאונגריין, ביום י"ח טבת תרמ"ז, לאביו הרה"ק ר' חנניא יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א הקדושת יום טוב בהרה"ק ר' יקותיאל יהודה זיע"א הייטב לב מסיגעט (בהרה"ק ר' אלעזר ניסן מדראביטש זיע"א בהרה"ק ר' משה מאוהעל זיע"א הישמח משה).

בשנת תרס"ד נשא את הרבנית הצדקנית מרת חוה ע"ה בת הרה"ק ר' אברהם חיים הורוויץ מפלאנטש זיע"א בנו של הרה"ק ר' משה מראזוואדוב זיע"א חתן הרה"ק הייטב לב מסיגעט זיע"א בהרה"ק ר' אליעזר"ל מדזיקוב זיע"א בהרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א, וממנה נולד לו ג' בנות ואחת מהן נישאה להגה"צ ר' יקותיאל יהודה מסעמיאהלי צוק"ל.

בחודש אלול תרצ"ז נשא בזיוו"ש את הרבנית הצדקנית מרת אלטא פייגא ע"ה בת הגה"צ ר' אביגדור שפירא מטשענסטחוב צוק"ל, נכדו של הרה"ק מצאנז זיע"א ועוד.

בשנת תרע"א נכתר לאב"ד ארשיווא, ובשנת תרפ"ו עבר לכהן בקראלי, בשנת תרצ"ד עלה לכהן בעיר סאטמאר אשר על שמה נתפרסם. עבר את ימי הזעם וניצל בניסי ניסים כאשר יצא לחרות והגיע לשווייץ ביום כ"א כסליו תש"ה.

משם עלה לארה"ק והתעכב בה עד אלול תש"ו, ואז נסע לאמריקא ונתיישב בה בעיר וויליאמסבורג, ויסד מוסדות עולם והפיח רוח חדשה על אדמת אמריקא.

בקץ תשי"א נתעטר להיות נשיא העדה

הרה"ק רבי מנחם נחום דוב בער פרידמן מסאדיגורא זי"ע

כ"ז אב תרמ"ג

בהגיעו לפרקו, היה לחתן דודו הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א, שמחת נישואיו נערכה בחודש סיון, והשתתפו בה למעלה מחמישים אלף איש.

ביום חתונתו בעת שעמד תחת חופתו, הרים לפתע עיניו ופניו חוורו כסיד, אחר החופה כאשר שאלו חותנו לפשר הדבר, ענהו, "חשתי שאחד מניח ידיו על ראשי לברכני, בהרימי עיני לראות מי הוא זה, ראיתי שזה אבי זכרונו לברכה". שאלו חותנו, "וכי חידוש הוא בעיניך, שהאבות מגיעים לשמחת צאצאיהם", השיבו רבי נחום בער, "ידעתי שהם משתתפים, אבל לא ידעתי שאפשר לראותם בעיני בשר".

בחורף תרל"ב, נגזירה גזירה ונפטרו באיזור סאדיגורא תינוקות רבים בעת לידתם רח"ל.

ממעזריטש.

את ראשית חינוכו קיבל בבית אביו הקדוש במחיצת זקנו מרוז"ן זיע"א, בעודו נער כבן שבע שנים, נפטרו עליו שניהם בשנה אחת. מאז נתחנך על ידי אחיו הגדול, הרה"ק רבי יצחק (הראשון) מבוהוש זיע"א.

רבינו נולד לאביו הרה"ק שלום יוסף, בנו בכורו של הרה"ק רבי ישראל מרוז"ן בשנת תר"ד. כשנולד וסבו הקדוש הרבי מרוז"ן, ראהו, התבטא אודותיו "הוא ילד חכם".

נקרא על שם זקניו, הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש זיע"א, והרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנוביל זיע"א, בעל מאור עיניים. היה זה לאחר שהילדת ספרה כי הגיעו אליה זקניה הרה"ק מטשערנוביל והרה"ק ממעזריטש, לבקש שתקרא לרך הנולד בשמם.

התעניין הרה"ק מרוז"ן ושאל, מי מהם בא תחילה, כיוון שהשיבה שהרבי מטשערנוביל קדם, הרבי מרוז"ן ואמר, "אם כך, הוא זריו ונשכר". ויקרא שמו בישראל "מנחם נחום דוב בער", בהקדמת הרבי מטשערנוביל על פני הרבי

היה לפלא בעיני הסובבים, ביוזעם את האיש בעל הבית והשוחט, כולם היו מוחזקים בנאמנות זה מכבר ליראים ושלמים, מה גם שרבינו רגיל היה לאכול ממאכליהם בקביעות.

כאשר ביררו אודות העוף שהוגש, הודתה בעלת הבית שבפתחה את העוף נתעוררה לה שאלה על כשרותו, אך מאחר ולא היה ברשותה עוף אחר, סמכה על ידיעותיה להתירו, ומהרה לבשלו ולהגישו לפני האורח החשוב.

כאשר הרגיש רבי נחום בער שהמסובים מתלחשים ביניהם ומעלים זאת על נס, הפטיר בחיוך על פניו, אין לכם על מה להתפלא, אין בזה כלל מופת, הדבר פשוט מאוד, כשאך לקחתי את הכף בידי, הרגשתי חשק ותאבון גדול במיוחד לאכילת המרק.

התבוננתי שאין הדברים כפשוטם, מה לו ליצר הרע להכניס בי חשק כה גדול לדבר שגם בלעדי היה בדעתי לאכלו, והבנתי שמעשה היצר כאן ועלי להפסיק אכילתי, ולהתבונן בישוב הדעת לדעת סיבת הדברים. הלא גמרא מפורשת היא (גיטין ע.), "סעודה שהנאתך מרובה, משוך ידך הימנה".

(ליקוטי רי"צ)

גדולי הרופאים שהוזעקו למיטתו מטשערנוביץ, לא מצאו תרופה לחוליו, וציוו עליו לנסוע לעיירת מרפא, ולשאוב מאוירה הצח למען ייטב לו. אחרי כמה שבועות ששהה בעיירת המרפא, אכן הוטב לו מעט, והוא שב לביתו דרך העיר ווינה, שם יפגש ברופא וישמע את חוות דעתו.

בליל כ"ז אב, חש עייפות וחולשה גדולה, עם כל זאת, נעמד כארי להתפלל מעריב, בשעה שהחל לקרא קריאת שמע, חשו מקורביו כי הוא מתפתל מיסורים, ויצאה נשמתו בטהרה בעוד קריאת 'שמע ישראל', על שפתיו.

בן שלושים ותשעה שנים היה בהסתלקותו, מקום מנוחת כבודו הקדוש בעיר ווינה, בה נסתלק. (גר ישראל)

השאיר את ברכת התורה - לקריאת התורה

נודע בכך קדושתו והרגישו להבחין בין הטמא לבין הטהור, באחד מביקוריו בווינה, הוגש לפניו מרק עוף, וכאשר לקח ממנו כף על מנת להכניסה לפיו, החזירה מיד לצלחת והרחיקה ממנו. הדבר

באותם ימים הגיע חסיד לחותנו רבי אברהם יעקב מסאדיגורא, בבקשה שיעורר רחמים על בתו היחידה המקשה לילד, וחייה בסכנה גדולה. שלחו רבי אברהם יעקב אל חתנו רבי נחום בער.

בשמוע זאת רבינו, הורה להביא לפניו את רבי יהושע מנגן החצר, ובקש הימנו שיזמר ניגון ערב המביא לידי התעוררות. החל רבי יהושע לנגן "בבקרית רועה עדרו", ורבינו הראהו על אי שביעת רצונו בהפטירו, וכי חידוש הוא לבוא לידי התעוררות מ'ונתנה תוקף'. החליף רבי יהושע ופתח בניגון על שלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן, "ברייאת דרבי ישמעאל".

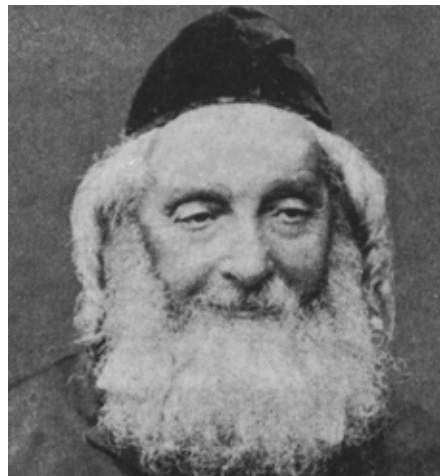
בעומדו לקראת סיום, סימן רבינו לבעל מנגן שיפסיק ואמר, "כלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט", כשדנים על הכלל ועל הפרט, יש להתחשב עם הפרט, כי הלא "כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט". ה"כלל", הוא התאחדות של פרטים רבים, על כן ריבוננו של עולם, עוזר נא לפרט, וממילא גם לכלל.

לא עבר זמן רב, ובאו לבשרו שגולד בן זכר בשלום, עם ישועת הפרט, באה גם ישועת הכלל, והמגיפה נעצרה ונעלמה. (קובץ תפארת ישראל) אחרי חג השבועות של שנת תרמ"ג, נחלה רבינו,

הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל הנצי"ב מוולוז'ין כ"ח אב תרנ"ג

להוציא לעז על ראש ישיבת וולוז'ין, והלשינו לשלטונות שהנצי"ב עסק בשטרות מזוייפים. השלטון שלח שוטרים להחרים את כל הכתבים והמכתבים שהיו בבית הנצי"ב, ואכן מצאו שם מכתב, שהיו כתובים בו עדויות מרשיעות, והיה חתום בשמו של הנצי"ב. בתחילה הנצי"ב הודה שהחתימה מאוד דומה לחתימתו, אך הכחיש את העובדה שהוא זה שכתב את המכתב, אלא טען שהוא מזוייף. לאחר בדיקת החתימה הוכיח הנצי"ב שאכן החתימה מזוייף, שהרי שמו של הנצי"ב הוא 'נפתלי צבי יהודה', והוא תמיד חותם נפתלי צביהודא עם יו"ד אחת בין השם צבי לשם יהודא, ואילו בחתימה המזוייפת, כתב המזוייף שני יודין ובזה הוכח צדקתו של הנצי"ב.

(חשוך חמד מסכת כתובות דף יח עמוד ב)

הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הידוע בכינויו הנצי"ב מוולוז'ין, נולד בעיר מיר שברוסיה, בשנת תקע"ז ונתבקש לישיבה של מעלה בכ"ח אב בוורשה שבמדינת פולין, בשנת תרנ"ג.

שמו התפרסם בעיקר כראש ישיבת וולוז'ין שברוסיה, אם הישיבות. הוא טיפל אישית בתלמידיו הרבים, ובזמנו מנתה הישיבה למעלה מ- 400 תלמידים. הוא כתב ספר פירושים לש"ס בשם מרומי שדה; חיבור העמק שאלה על ספר השאלות של רב אחאי גאון; פירוש העמק דבר לתורה, ועוד. תשובותיו נתפרסמו בספרו משיב דבר.

זיוף חתימת הנצי"ב

מעשה שהיה בזמן הנצי"ב, שבקשו המשכילים

הרה"ק רבי אליעזר זוסיא פורטוגאל מסוקלען זי"ע

בעל נועם אליעזר
כ"ט מנחם אב תשמ"ב

בראשית חודש ניסן תש"כ עזב את רומניה, אף שהשתוקק לחונן עפרותיה של ארץ הקודש, ראה עצמו מחוייב לעסוק במצות פדיון שבויים עבור היהודים שנותרו מאחורי מסך הברזל, ונסע עבורם לארצות הברית, בה הזעיק את הציבור להיחלץ לעזרתם.

בארצות הברית פתח את שערי בית מדרשו, שהפך לאבן שואבת לרבים שהתחממו באשו הגדולה, כן הקים בארץ הקודש רשת בתי חינוך לילדים עזובים, בשם 'חסד לאברהם'.

בשנותיו האחרונות נחלש מאוד, אך הקפיד במסירות נפש על הליכה למקוה וכל מנהגי החסידות כמימים ימימה, באשמורת הבוקר של ערב ר"ה, נתבקש לישיבה של מעלה. השאיר אחריו את ספריו נועם אליעזר, קדושת אליעזר, ואת בנו יחידו ממלא מקומו, הרה"ק רבי ישראל אברהם זי"ע.

מינוי שופטים בתורת מתנה ולא בתורת מכירה

שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ וגו' (פר' שופטים טז, יח).

י"ל, בדרך צחות נגד המנהג הרע שנעשה באיזו מן הקהילות למנות שופטים ורבנים כאלו אשר שיחדו את ראשי הקהילה בממון. והנה מינוי כזה הלא למכירה תחשב, כי הרי ראשי הקהילה נטלו כסף עבור ההתמנות, לכן הוזהרה תורתנו הקדושה את ראשי הקהילה, ואמרה שופטים ושוטרים "תתן לך" שמינוי השופטים תהא בתורת מתנה לך, ולא בתורת מכירה, כי תבחרו רק במי שראוי לאותו איצטלא ולא במי שקנאה בכסף.

(נועם אליעזר - פר' שופטים)

הרה"ק מסוקלען מטפס למקוה דרך החלון

מסופר על הרה"ק מסוקלען זי"ע, שפעם שבת בקרית מלאכי במטרה לחזק את העולים החדשים תושבי המקום.

בשבת קודש בבוקר התכונן ללכת למקוה כדרכו בקודש, אך המשב"ק ניסה להניעו בטענה שהמרחק רב, דרך הליכה מחצי שעה, וזה משימה לא בר ביצוע לאיש בגילו ובמצבו (כבר היה סגי נהור) וגם מי המקוה קרים. רבינו לא ויתר כדרכו לשמור על דרכי ומנהגי החסידות אף במסירות נפש והל כל הדרך הנ"ל.

כשהגיעו לבית הטבילה והנה הדלת נעולה. שלחו ילד להביא המפתח, אך רבינו חשש לטירחא דציבורא שאל אם יש חלון קטן פתוח על מנת להיכנס דרכו למקוה. והנה היה שם חלון קטן בגובה רב וביקש להרימו וטיפס דרך החלון בזריזות נפלאה ותוך שניות היה מצד השני, הצעירים שנכחו במקום לא יכלו לחקותו ועמדו נדהמים מול המחזה הנורא.

(ימי זיכרון - ח"ט עמ' קפ"ד, מפי הרה"ח ר' צבי שטיינמץ הי"ו שנכח שם, ועל ידו טיפס רבינו)

שייטפס במתן מסתור לחייל רוסי, יומת ביריה ללא שהיות. כשנודע לו על הימצאם בעיר של שלושה יהודים כאלה, אשר איש אינו מעז להביאם בצל קורתו, הלך והסתירם בעליית גג, כשהוא מביא במו ידיו את מאכלם מדי יום, עד שהעיר נכבשה בידי הרוסים. בעת ההיא כבר החזיק בדירתו יותר מארבעים יתומים רכים, אשר ישנו צפופים יחדיו לרוחב המיטות, רבינו ובני ביתו נהגו אז לישון על הרצפה.

משהורע המצב בטשרנוביץ עקב רדיפות הקומוניסטים, שהרבי ופעולותיו היו לשיכים בעיניהם, העביר את יתומיו לרומניה ובעקבותיהם עבר אף הוא בגניבה את הגבול, השתקע זמנית בעיר בוקרשט, בה פתח דף חדש במסכת פעילותו החורצה לישע אחב"י, התייצב בראש נשיאות מרכז אגודת ישראל ברומניה, והפעיל עסקני ציבור לשם שמים ברחבי המדינה, כדי לחזק את היהדות בכל התחומים.

בשל פעולותיו נרדף על ידי הקומוניסטים ברומניה, הושלך לבור הכלא, וסבל עינויים קשים, אך ה' הפיר את מזימתם בדרך פלאית ונאלצו לשחררו, רבינו הבין כי לא יוכל להישאר ימים רבים במדינה זו מפני הסכנה האורבת לו מידי הרשעים, אך הוא המתין עד שיעלה בידו להוציא ולהעביר את כל היתומים שאימץ כילדיו לחופי מבטחים.

זאת היתה הסיבה שהמשיך להתגורר ברומניה עד תשי"ט. אז נכלא בשנית יחד עם בנו הרה"ק רבי ישראל אברהם, וישב בבית האסורים כחמשה חדשים עמוסי פלצות וזווועה, האשימו אותם בריגול לטובת ארצה"ב וארץ ישראל, וחייהם היו בסכנה. היהדות העולמית הרעישה תבל ומלואו, ולאחר השתדלות של נשיא ארצות הברית, שוחררו.

ידוע היה בכוחו המיוחד בחכמת הנגינה, רבים מלחניו התפשטו בעולם היהודי ונעשו נחלת הכלל, חלק חשוב מניגוניו, חיבר בין חומות הכלא ברומניה.

לימים סיפר, "היו ימים ושעות שהרגשתי מרוב חולשה ועינויים כי אין ביכולתי יותר להחזיק מעמד, כל פעם ברגעים כאלה זימן לי הקב"ה פסוק קולע או ניגון מעודד, בהם הייתי מחזק את לבי". עוד סיפר כי היה כפסע בינו לבין המות, באשר לא היה דרך הטבע להינצל מהם, רק בדרך נס ממש, ניצל ממות לחיים.

נולד בשנת תרנ"ח, בעיירה סקולען שעל גבול רוסיה ובסרביה שברומניה, לאביו רבי ישראל אברהם זצ"ל, רבה של סקולען, שהיה תלמיד רבי ישעיהו שור אב"ד יאסי, תלמיד הרה"ק רבי מרדכי מקרמניץ.

משחר ימיו אהב ללמוד תורה, והיה משים לילות כימים בין כתלי בית המדרש כשפומיה לא פסיק מגירסא, עד שנעשה בקי בכל הש"ס וארבעה חלקי שולחן ערוך. בהיותו בן שבע עשרה שנה נתייתם מאביו, ובני הקהילה בחרו בו כממלא מקומו, בהסכמת ובעידוד גדולי רומניה.

משראה כי דלת העם מזלזלים בכמה וכמה דיני שבת, רחמנא ליצלן, חיבר עבורם את קונטרס השבת, בלשון הקודש, ובתרגום לידיש המדוברת, כדי שהכל יבינו את הדברים. בראותו את העזובה בתחום חינוך הילדים הרכים, הקים בסקולען תלמוד תורה גדול שהתנהל על טהרת הקודש. במאמצים לא מעטים ובתחבולות מחוכמות, עלתה בידו להביא בשערי הת"ת כמעט את כל ילדי היהודים בעיר.

הרה"ק האמרי חיים' שהכירו מקרוב, העיד בו אישית כי מימיו לא עשה שום פעולה לעצמו, כי אם להרבות כבוד שמים או לטובתם של ישראל. ראשי הקהל בסקולען שהבחינו אחריו מעקב כי הוא מחלק לעניים את כל כספי משכורתו הדלה, וביתו ריקם, החליטו כי מכאן ואילך ימסרו את המשכורת ישיר ליד יד הרבנית שתכלול בה את צרכי הבית.

אולם כעבור תקופה קצרה, התברר להם שהסיפור חוזר על עצמו, הרבנית, עזר כנגדו, מחלקת אף היא את כל הכסף לעניים. היו איפוא הפרנסים אובדי עצות, הם ניסו להחליף את שיטת התשלום, במקום מעות מזומנים, הכניסו אל בית הרב מצרכי מזון, שיהיה לאכול לשובע, אולם הרב הצעיר התחכם אף הפעם, והחל לחלק לעניים מצרכי מזון.

משהגיע הרה"ק הכנסת מרדכי מסדיגורא לעירו, וראה מקרוב את פעולותיו המוצלחות בתחום הדת, יעץ לו שיעתיק משכנו לעיר טשרנוביץ, בה משתרע לפניו כר נרחב יותר לפעולה. הוא שמע לקולו, נטש את כסא הרבנות שישב עליו אביו, ויצא לטשרנוביץ.

כעבור זמן קצר נתחזר שיציאתו לטשרנוביץ היתה הצלת חייו, סקולען נכבשה במפתיע על ידי חיילי הצבא האדום מרוסיה, שפרעו ביהודי המקום ללא חמלה. בטשרנוביץ, עיר בת יותר משמונים אלף יהודים, הוכתר לנשיא אגודת ישראל, נקרא לעמוד בראש הרבנות המקומית, ופעל גדולות לחיזוק היהדות והחינוך התורתי.

בתקופת החירום של ימי ההשמדה הנאצית עברה טשרנוביץ כמה פעמים מידי הרוסים לידי הגרמנים ולהיפך, עד שנכבשה סופית על ידי הרוסים בשנת תש"ה והונהג בה משטר קומוניסטי מובהק, במהלך תקופה זו היה שריו פעמים רבות בסכנת חיים, אך תמיד נתקיים בו הכתוב 'רגלי חסידי ישמור', והיו לו החיים לשלל.

בתקופה הקצרה של הכיבוש הגרמני, פירסמו הנאצים ימ"ש בטשרנוביץ הוראה, לפיה מי

הרה"ק רבי מנחם מענדיל רובין מגלאגוב זי"ע ל' אב תרל"ג

וינצל שעת שמחת צדיקים להתברך מפה קדשו, אולי משם תצמח הישועה, וכן עשה, והיה כאשר היה הרה"ק מראפשיץ בדרך לחופה נדהם לראות יהודי שוכב על הארץ, וחשב שברצונו לשמח את החתן והכלה, ולכן עושה מעשה זה, על כן הכה בו במטהו וזעק עליו "תברח מכאן", ואכן צדיק גוזר והקב"ה מקיים [אף אם הצדיק אינו מכוון לכך] וקם החולה וברח על רגליו כאחד האדם.

מיד נעשה מהומה גדולה בעיר, שפלוגי המשותק התחיל פתאום ללכת בדרך נס ופלא ותהום העיר, משהבחין בכך הרה"ק מראפשיץ שאל את מקורביו מה פשר המהומה, והשיבו לו על הנס הגדול שאירע בזכותו ובהבל פיו, בשמוע כן הרה"ק מראפשיץ הסגיר עצמו בחדר במשך שלשה ימים מרוב בושה. כי הוא עצמו השתדל תמיד להסתיר מדרגותיו וכוחותיו, ועתה כאשר שלא מרצונו נתגלה אפס קצהו מגדולותו, שע"י הבל פיו המשיך לרפואה וישועה ליהודי שהיה משותק במשך שנים רבות, לכן לא היה יכול לצאת ולהראות פניו החוצה מפני הבושה.

(י"ג אורות' ח"ב עמוד קנ"ג ע"ש, מפי ספרים וסופרים)

מנחם מנדל מגלאגוב זי"ע, לכן יעצו הרה"ק מאפטא שישכב על הארץ בדרך אשר יעבור שם הרה"ק מראפשיץ בעת הילוכו לחופת נכדו,

רבינו נולד לאביו הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ ולאמו מרת ראצה בת הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ, ונקרא על שם אבי אמו רבי מנחם מענדיל מלינסק.

נתחנך על ברכי זקינו הק' מראפשיץ. נשא את מרת חוה אסתר בת הרה"ק רבי מאיר הלוי מאפטא בעל ה"אור לשמים". עם פטירת אביו נתעטר באדמורות ורבנות בעיר גלאגוב.

המשותק שהתרפא בדרך לחופת הרה"ק מגלאגוב

סיפר הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע כפי ששמעו מפ"ק של הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זי"ע, ומעשה שהיה כך היה, אל הרה"ק רבי מאיר מאפטא זי"ע בעל ה"אור לשמים" הגיע יהודי שחלה במחלת השיתוק רח"ל כמשך עשר שנים, והיה משותק ברוב חלקי גופו ולא היה יכול ללכת, וביקש להתברך מפיו ברפואה שלימה, באותה תקופה עמד הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע [חתנו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע] להשיא את בתו עם הרה"ק רבי

הרה"ק ר' חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע

בעל "לב שמח"
א' אלול תרמ"ד

אביו הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק זי"ע בעל ה"לב שמח" [חתנו של הרה"ק הישר שלום מבעלזא זי"ע] לפרש הפסוק (תהלים צב, יד) "שתולים בבית ה' בחצרות אלוקינו יפריחו", שאף בעת שהצדיק שתיל בעולם הבא שהוא "בית ה'", אזי "בחצרות אלוקינו" בעולם הזה שהוא החצר של הקב"ה, "יפריחו" גם שם עוסקים הם לעזור ולהמליץ טוב על בני ישראל הנתונים בצרה ובשביה בעלמא הדין ולחלצם ממצר [כדבר הזה כתב גם ב'תפארת שלמה' לפורים ד"ה 'ושמרו בני ישראל את השבת'], וכן אמר דוד המלך (תהלים יח, כח) "כי אתה עם עני תושיע ועינים רמות תשפיל", איך "תושיע עם עני" אלו ישראל, על ידי "עינים רמות תשפיל" שהקב"ה יורה לצדיקים אשר בעלמא דאתי שישפילו עיניהם לחזות בצרת כלל ישראל, והם ממליצים עליהם יושר וזכות, וזהו כוונת דברי הגמרא (ברכות סד.) "צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא" כי גם הם עוסקים לטובת כלל ישראל.

(הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל - מפי ספרים וסופרים)

הרה"ק רבי חנוך העניך דוב נולד בבעלזא בשנת תק"ס לאביו רבי שמואל בן הרה"ק רבי מאיר מבעלזא [תלמיד הבעש"ט הק', והיו קוראים אותו ר' מאיר הקדוש].

רבו המובהק שלמד ממנו רוב תורתו בנגלה ובנסתר באהבה ויראה וחסידות ה' הותנו הרה"ק מוהר"ש מבעלזא זי"ע, כמו"כ הרבה לנסוע אל הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע. שהתחיל לנסוע אליו יחד עם חותנו הק', שגם הוא היה מסתופף בסטרעליסק, וכפי שסיפר אח"כ הרה"ק שהיה בסטרעליסק שמונה פעמים ביחד עם חותנו, ואח"כ המשיך לנסוע גם בעצמו לשם, וביחד שבת אצל השרף מסטרעליסק זי"ע ל"ב פעמים!

בהיותו בן פ"ד שנה נסתלק לשמי רום ביום ו' עש"ק פ' שופטים ב' דר"ח אלול תרמ"ד. בשעת הסתלקותו נעצרו כל השעונים שהיו בבית, וכן השעונים שנשאו אלו ששהו שם.

צדיקים מליצים טוב על ישראל

הרה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע הגיד בשם

בתתך לו - מצות צדקה

החובות לספקי מצרכי המזון ורק לאחר מכן יש לשלם לשאר בעלי החובות, כדי להבטיח אספקה שוטפת של מזון ומחיה לבית הרבי. כשאחרון החסידים יצא מחדרו של הרבי נכנס המשמש בקודש ופניו מאירות משמחה ומהתרגשות אודות הכסף שעתיד להגיע לידיו ולפתור את בעיית החובות שהעיקה עליו מאוד. בדרך ארץ וביראת הרוממות הוא התכופף אל מול הקודש וביקש שיואל נא הרבי לתת לו כסף עבור צרכי הבית.

המאור עינים הנהן בראשו ולנגד עיניו של המשמש פתח את מגירת השולחן בה היה מניח את הכסף שקיבל מהחסידים. המאור עינים החל לאסוף ולקבץ את הכסף שהיה מונח במגירה, והמשמש עומד משתאה ומשתומם לראות את הרבי גורף מטבעות נחושת לרוב, גם כמה מטבעות כסף, ואפילו שלשה מטבעות זהב. ואילו השטרות נעלמו כאילו בלעה אותם האדמה.

הרבי סימן למשמש כי הנה הוא יכול לקחת את כל הכסף שהצטבר במגירה, אולם המשמש נשאר עומד על מקומו באין אומר ודברים, המום מהעלמות המעטפה הגדושה שהביא החסיד העשיר ובה שלש מאות רובל. המטבעות הרבות עלו אמנם יחד לחשבון של כמה עשרות רובלים, אך מה הם מול אותם שלש מאות רובל שנעלמו בפתע פתאום. המשמש לא העז לדבר כלום בפני הרבי, אולם לא היו לו כוחות נפשיים לקחת את מתי מספר הרובלים, ולדעת שחלומו הגדול על תשלום כל החובות קורס מול עיניו.

המאור עינים בראותו את המשמש בקודש עומד על מקומו כשפניו עצובים ועגומים ביותר, התפלא ושאל אותו: מה חרה לך ולמה נפלו פניך? הנה יש לך כאן כמה עשרות רובלים שבוודאי יספיקו לצרכי היום, וכמה עלינו לשבח ולהודות לרבון העולמים הזן את העולם כולו בטובו ששלח לנו מאוצר מתנת חנים ממון כדי שיהיה לנו לכל צרכינו. ויהיה כשמוע המשמש את הדברים שהשמיע באזניו המאור עינים לא יכול היה להתאפק. החובות שרצו על בית הרבי נגעו מאוד לליבו, ובדברים היוצאים מהלב הוא הרהיב עוז לומר לרבי: ילמדנו רבינו להיכן נעלמו שלש מאות הרובלים שחסיד פלוני הביא היום לרבינו, והרי לא נעלם מעיני הרבי גודל ההוצאות שיש בביתו נאווה קודש והחובות הרבים שעלו והשתרגו על צווארנו.

והנה זה כבר כמה וכמה שעות שמדמה אני לעצמאק שאקח את רובלים אלה ואפרע את החובות הרבים, ועתה אנה אני בא.

הסתכל המאור עינים במשמשו המסור שכאבו הרב ניכר היה על פניו, ויאמר לו: דע בני, כי אכן ברגעים אלו בהם החסיד הביא לי את שלש מאות הרובלים התפלאתי מאוד ותהיתי לעצמי: מדוע מגיע לי סכום גדול כזה? אולם במחשבה שניה נהניתי והסברתי לעצמי: הנה זכיתי ומצאתי חן בעיני רבון העולמים ליתן לי ולבני ביתי את מזונותי בהרחבה גדולה ובדרך כבוד. אולם משהוספתי והרהרתי בזה עלו לי המחשבות שמא זה לעומת זה נעשה לי כאן, והשפעה גשמית מופלגה זו שמא היא באה תחת שפע רוחני שהיה יכול לבוא אלי.

כך הייתי מהפך במחשבותי לכאן ולכאן, עד שנכנס אלי לחדר אחד מהחסידים ודמעתו על לחיו. הוא גילה לפני את מצוקת לבבו, כי הנה משפחתו ברוכת ילדים והוא מוצא את פרנסתו משכירת אכסניה מאחד הפריצים. באכסניה זו הוא מרויח כדי חייו, וממנה יש לו ממון

כשהיה הרה"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זיע"א מבקש לחדד את הרעיון שהבחנה שכלית יש בה קשר מהותי לעבודת ה' בפועל, לא רק אצל יהודים מהשורה, מקיימי תורה ומצוות, אלא גם אצל עבודתם הנעלית של צדיקים גמורים, היה הרבי מספר את הסיפור הבא:

ידוע שהרה"ק רבי מנחם נחום מטשרנוביל זיע"א, בעל 'מאור עינים', היה עני גדול ופרנסתו הייתה מצויה לו בקושי רב ובדוחק גדול. מעשה שהיה וביום מהימים הביא לו אחד מחסידיו, סוחר שהצלחה האירה לו פנים והפך לעשיר גדול, מתנה נאה: שטרות ערוכות ומסודרות העולות יחד לסכום גדול של שלש מאות רובל.

היה זה דבר בעתו מה טוב, שכן חובות הבית הקדוש עלו למעלה ראש מחמת ההוצאות המרובות שהיו מנת חלקם בחדשים האחרונים, וכמעט שבעלי החנויות סירבו למכור להם יותר בהקפה, ואך בקושי רב הסכימו להאריך להם את מועד הפרעון. ולא יעלה בדעתכם לאמר כי החובות הצטברו על הוצאות של מותרות למיניהם, לא ולא, שכן המאור עינים היה דרכו להסתפק במועט, ומרבית הממון שהגיע לידו היה מפזרו לצדקה ולמעשים טובים, ונמצא שאפילו בעד המינימום הנדרש לתפעול הבית לא היה בידו, וכך הצטברו להם החובות אצל הנחתום והחנווני וכיוצא בהם.

כדרכם של צדיקים היה אחד החסידים משמש בקודש אצל המאור עינים לפני ולפנים ודואג לכל צרכיו הגשמיים. אותו משמש מסור היה מבקש מרבינו שיתן לו מעות ככל אשר יש בידו מדמי ה'פדיונות' אשר הביאו לו החסידים יחד עם ה'פתקי דרחמי' [=קוויטלאך] שהגישו לפניו. פעמים רבות היה המשמש מופתע לגלות שעניים ואביונים שנכנסו אל המאור עינים וסיפרו לו את צרתם, שאין בידם לפרנס את בני ביתם או להכניס צאצאיהם לחופה, היו מקבלים מידו את כל המעות שהגיעו לידו. אולם במקרים שעדיין לא הספיקו עניים לבקש מהמאור עינים את נדבת לבו, היה המשמש מקבל את הכסף ורוכש בהם את צרכי הבית. כשיצא העשיר מחדרו של המאור עינים הוא שמח להודיע למשמש בקודש על הסכום הגדול שנתן לרבי, והמשמש מצידו אכן המתין בסבלנות רבה לסימו של יום, בו יוכל כהרגלו להכנס אל הרבי ולבקש ממנו

את הכסף לצרכי הבית. המשמש הרהר לעצמו, כי היות ולאחרונה הוא שח באזני הרבי על המצב הכלכלי הקשה של משק הבית, הרי שבוודאי הרבי יתחשב בכך וישאיר את כל שלש מאות הרובלים לצרכי הבית.

דווקא באותו יום גדשו עשרות חסידים את חדר ההמתנה וביקשו להכנס לרבי. המשמש עמד על המשמר, ועד שזה יוצא זה נכנס. לאחר מכן הפסיקו את קבלת הקהל והרבי יצא לתפילת ערבית בבית המדרש. לאחר התפילה פנה הרבי להפסקה קצרה, ושוב המשיך לקבל עוד חסידים לעצה ולברכה עד שעה מאוחרת בלילה.

במשך כל אותם השעות שהרבי היה עסוק בקבלת קהל ישב המשמש סמוך לשולחנו וניהל במרץ רב תכתובת עניפה. הוא סידר ברשימה ארוכה ומפורטת את החובות שיש בבית הרבי והוסיף רשימה נוספת כמה ישלמו להם זה עתה מתוך שלש מאות הרובלים שהגיעו לרבי. המשמש גמר בדעתו שראשית כל יש לשלם את כל

וכבר ציינו דורשי רשומות, שאם רבינו המאור עינים כותב כן אודות מי שיש לו את העיניים הרוחניות יחד עם חוש הריח הרוחני, שהוא רואה ומריח שהכסף של הנמנעים מנתינת צדקה הוא עם ריח רע וסרחון כבשר שנתעפש וריחו הרע נודף, אין זאת אלא מפני שהוא עצמו ניחן היה בחושים רוחניים אלו, יען שהיה לו להמאור עינים חושים רוחניים נשגבים, חוש הריח וחוש הראיה, ואמר דיבורים אלו ממה שראה בעיניו והריח באפו ממש

זיע"א בספרו 'מאור עינים' (פרשת מטות): כי באמת מי שיש לו חוש הריח הרוחני, ועיני שכל לו ולא עיני בשר, יראה ויסתכל שהמעות של אותן שאין נותנין צדקה כראוי מסריח ממש כדבר שלא נמלח ושוהא מבלי מלח.

וכבר ציינו דורשי רשומות, שאם רבינו המאור עינים כותב כן אודות מי שיש לו את העיניים הרוחניות יחד עם חוש הריח הרוחני, שהוא רואה ומריח שהכסף של הנמנעים מנתינת צדקה הוא עם ריח רע וסרחון כבשר שנתעפש וריחו הרע נודף, אין זאת אלא מפני שהוא עצמו ניחן היה בחושים רוחניים אלו, יען שהיה לו להמאור עינים חושים רוחניים נשגבים, חוש הריח וחוש הראיה, ואמר דיבורים אלו ממה שראה בעיניו והריח באפו ממש.

ידענה מופלאה זו מסביר המאור עינים בהקדם דברי הגמרא במסכת כתובות (סו:): 'מתלין מתלא בירושלים: מלח ממון חסר'. והיינו, שהיו מושלים משל בירושלים: שהצדקה הרי היא כמלח, וכל הרוצה לשמור על ממונו, כשם שמלח שומר על המאכל, יחסר מממונו לצדקה. ולא זו בלבד שנתנית הצדקה שומרת על הממון שלא יאבד, הרי שהיא גם מגינה ומצילה על הכסף לבל יבאיש ויהיה ריחו רע.

על הפסוק בפרשת השבוע (דברים טו י): 'נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלך ידך', פירש הרה"ק רבי מנחם מנדל מסייאה זיע"א, תלמידים של רבותינו הישמש משה והמגיד מקוויניץ, בטוב טעם בספר 'דרך אמונה' (פרשת ויקרא) כי הנה פעמים העשיר מבקש להרחיק את העני מעמו ולא לגמול עמו חסד בצדקה ובמעשים טובים בשביל הריח הרע שעולה מהעני, הן מחמת מלבושיו המזהמים מזיעת הגוף, שאין בידו מלבושים כראוי להחליף וללבוש בגדים נאים ומכובסים כהוגן, והן מחמת המאכלים הגסים שיש לו במאכלים, שומים ובצלים, שהעניות מנוולתו ומביאתו לידי כך.

ופעמים שגם אם העשיר נותן צדקה לעני, עדיין הוא בז לו והעני מאוס אצלו מאוד, שכן הוא איש איסטניס ומפונק ואילו העני עולה מעמו ריח רע ודוחה, כך שלבבו רע בתתו את הצדקה לעני, עד שהמחשבה העולה על דעת העשיר היא כי למה יתן את הצדקה לידי העני, מוטב יהיה לו אם ישלח את הצדקה על ידי שליח. והעני, מרגיש ורואה שהעשיר מדחה אותו ומתרחק מעמו. ועל זה באה התורה ומזהירה את העשיר לבל ירע לבבו בשעת נתינת הצדקה לעני, אלא עליו ליתן את הצדקה בעצמו, הוא ולא שליח, ולקרב את העני בדברים נעימים ומתקבלים על הלב ולפייסו על מצבו האומלל. ועיקר השכר הבא למתן הצדקה הוא לאו דווקא עבור הצדקה עצמה, כי אם על מה שעושה רצון הקב"ה ומקרב את העניים, וזהו שסיים הכתוב 'כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלוהיך'. ויש להוסיף ולהשלים זאת עם דברי המאור עינים, שעד שהעשיר סובר שהעני יש לו ריח רע מגופו וממלבושיו, הרי שהאמת היא שכל אדם שאינו נותן צדקה כראוי, דווקא כספו שלו הוא שמקבל ריח רע, כבשר שלא נמלח, ואדרבה על ידי נתינת הצדקה הוא מביא ריח טוב על כספו.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לשלם למלמדים המרביצים תורה בילדיו הרכים. אלא ששנה זו לא עלתה יפה וההוצאות של האכסניה עלו על ההכנסות. עתה לא זו בלבד שאין לו לשלם לפריץ את דמי השכירות, ועומד הוא בפני סכנת גירוש מהמקום, הנה גם אין לו די ממון לשלם למלמדים. ונוסף גם הוא, שלפני כמה חדשים עשה שידוך נאה עם בתו הבכורה עם בחור מופלג בתורה ובחסידות, ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל, וככל שמתקרב זמן הנישואין בשעה טוב ומוצלחת הנה הוא רואה שאין בידו כלום כדי להלביש את בתו הכלה במלבושי כבוד כנהוג, ובוודאי שאין לו לפרוע את דמי נדונייתה שאותם הבטיח.

המשיך המאור עינים ואמר למשמש: כששמעתי את כל דבריו של אותו חסיד אומלל, תיכף עלה בדעתי כי אפשר הדבר שזכני השי"ת להיות גבאי צדקה, וייתכן שאותו סכום גדול של שלש מאות רובלים שהובא לי על ידי אותו חסיד הוא כדי שאזכה על ידי במצוות גדולות כאלו: תלמוד תורה - בפרעון החוב למלמדים, צדקה - בהצלת משפחה חשובה זו מחרפת החובות והגירוש מהאכסניה, והכנסת כלה - להכניס את בתו לחופה בהקדם.

מצאתי גם סמך לסברתי זו כי בשעה ששאלתי את החסיד: לאיזה סכום כסף עולים כל חובותי, הן למלמדים, הן לפריץ בעל האכסניה והן לצרכי הכנסת כלה, השיבני כי סך הכל עולה לשלש מאות רובלים. מששמעתי כי הסכום מכוון היה לי בכך סימן משמים כי אכן לצורך כך הגיעו רובלים אלו לידי.

אמנם כשהחלטתי לתת את כל שלש מאות הרובלים לאותו חסיד, לפתע עלתה שאלה ברעיוני והתחלתי מסתפק, האם כדאי לתת סכום גדול כזה לאיש אחד או שמא ראוי לחלק זאת לכמה משפחות, שהרי במעות אלה אפשר להחיות לכל הפחות שש משפחות שתהיה להן פרנסה, ומהיכי תיתי לתת את כולם לאיש אחד.

בשל כך באתי במבוכה גדולה ולא ידעתי מה לעשות. הרהרתי וראיתי כי שתי הדיעות, גם זו האומרת לתת כל הסכום לאותו חסיד וגם זו האומרת לחלק את הסכום לכמה משפחות, הנה שתיהן צודקות וישרות, ומה יש לי לעשות. ראיתי שאין לי הכרע בדבר וביקשתי סיעתא דשמיא להכריע בדבר.

באותה שעה באתי לידי הכרה והבנה, כי שתי דעות אלו הם למעשה דעת היצר טוב מול דעת היצר הרע, ודווקא הדעה האומרת לחלק את הסכום לכמה משפחות היא אינה דעת יצר הרע, שכן אילו היתה זו אכן דעת היצר הרע הטוב הלוא היה עליו לחוות את דעתו מיד כשהובא לי הסכום, ולייעצני לקחת את שלש מאות הרובלים ולחלקם לששה חלקים, והרי הוא לא אמר לי כך, אלא רק כאשר זיכני השם יתברך לשמוע את קול היצר הרע לעשות כפי הצריך ולתת את הסכום כולו לאותו חסיד שהיה זקוק לו, או אז הגיע היצר הרע לרמותני ולייעצני עצת אחיזתופל זו שמה כדאי לחלק את הסכום לכמה משפחות. כמובן שברגע שזיהיתי נכונה את זהותו של היועץ הרע, קיימתי עצת היצר הרע הטוב במלואה. קראתי לאותו חסיד ונתתי לו את שלש מאות הרובל כדי שישתמש בהם לצרכיו החשובים.

הנה זו ההבחנה השכלית הנכונה, לדעת מה עצת היצר טוב ומה עצת היצר הרע, ולבחור בטוב.

חידוש מופלא אודות מצות נתינת צדקה כותב הרה"ק מטשרנוביל

דווקא באותו יום גדשו עשרות חסידים את חדר ההמתנה וביקשו להכנס לרבי. המשמש עמד על המשמר, ועד שזה יוצא קבלת הקהל והרבי יצא לתפילת ערבית בבית המדרש. לאחר התפילה פנה הרבי להפסקה קצרה, ושוב המשיך לקבל עוד חסידים לעצה ולברכה עד שעה מאוחרת בלילה

מהדורת כ"ץ

מזהפכת הנ"ך: לפתלמידים

ח, מאש, מזיק, מוקד. לאמז ולמז

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה – חברי מד"א – צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א
בבית המדרש 'באר ישראל'

בס"ה ג'תתק"ח

מכה של חלל – חולה שיש בו סכנה

כשמקבלים דיווח על מקרה של לחצן מצוקה ללא מענה, מותר להתניע את הרכב בשינוי, ככל מצב של חולה שיש בו סכנה, כי רבים מקריאות המצוקה בגדר פיקוח נפש, ומחללים את השבת אפילו על ספק פיקוח נפש. [בשבת זו אירע אירוע לבבי בבית הכנסת באחד השכונות בעיר, ובמד"א קיבלו את הדיווח על ידי לחצן מצוקה של נדרים פלוס. עוד שמעתי לספר על לחצן מצוקה, כי בירושלים התגורר חסיד חב"ד זקן מופלג בשם רבי ברוך שיפרין זצ"ל, הוא היה יליד רוסיה והיה גיבור גדול, ביום כיפור עמד כל היום על רגליו, בשנותיו האחרונות התקינו לו לחצן מצוקה בביתו, כאשר לא חש בטוב לחץ בלחצן מצוקה, ועל אף שהיה בהתקף לב חמור, הצליח לדרת שלש קומות לאמבולנס למטה, הכוננים רצו לעבר ביתו והוא צעק לעברם, לאן אתם רצים, זה כאן, זה כאן, ואחר יומיים התבקש לבית עולמו].

כה. קטן שננעל

קטן שננעל בחדר או בבית, נידון למצב של פיקוח נפש, ומותר לחלל שבת כדי לחולצו. [מג"א ומ"ב].

כו. מבוגר הנמצא בבית ואינו עונה

מבוגר שנמצא בבית ואינו עונה, ויש חשש לחייו, מותר לחלל עליו את השבת.

כז. מפולת, שיטפון, פיצוץ וכיוצא בזה

נפלה מפולת, או שיטפון, או פיצוץ, ויש חשש שנפגעו אנשים שהיו שם, מחללים את השבת כדי להציל את חייהם.

כ. זריקת אפיפן לרגישי אלרגיות

מי שיש לו רגישות לאלרגיות, נחשב לחולה שיש בו סכנה, ומצוה לחלל עליו את השבת בנתינת זריקת אפיפן.

כא. איבוד נזולים ונתינת עירוי כאיבוד דם

א. איבוד נזולים, והוא בסכנת התיבשות שחייב לקבל עירוי נזולים, מחללים עליו את השבת, אך מכיון שהעירוי כרוך באיסור תורה, התירו רק אם באמת החולה בכלל סכנה, ולפי מה ששמעתי שבכללי מד"א, אין לתת עירוי, רק אם הלחץ דם פחות ממספר שמונים, וגם יצטרכו לפנותו לבית חולים, כי לא משאירים חולה עם עירוי תוך ורידי, ללא פיקוח רפואי, ועל כן יש באמת לתת שימת לב אם החולה נמצא בסכנת התיבשות כה חמורה שזקוק לעירוי ופינוי לבית הרפואה.

ב. באיבוד דם, כמו הפלה, או כריתת איבר, מתירים לתת עירוי, כי החולה בסכנת חיים ודאית, וזקוק לעירוי, ופינוי לבית הרפואה.

כב. פירוק לסת התחתונה

אדם שלסת התחתונה נפרקה לו, ויש בזה סכנת חנק כמעט בכל גיל, הרי הוא בגדר חולה שיש בו סכנה שמחללים עליו את השבת.

כג. נשיכת בעל חי ועקיצת דבורה

א. נשיכת בעל חי מסוכן, נחשב למכה של חלל, ומחללים עליו את השבת. ב. וכן עקיצת דבורה אצל מי שיש לו רגישות. [ע"פ שו"ע שם ס"ו].

כד. לחצן מצוקה

הלכות יולדת

אך בנסיעות של חוץ לתחום כמו מבית שמש לירושלים, אסור ליקח כלום חוץ ממה שהיולדת חייבת ומוכרחת לצורך הלידה, כגון, מסמכים, טישו, קצת שתייה.

ה. כתב השו"ע, יולדת שמתה ויש צד שיכולים להציל העובר, חייבים לנתח מיידית כדי להוציא ולהציל הילוד, והרמ"א חולק בזה דאפשר שהאם עדיין לא מתה, ועל ידי הניתוח תמות ח"ו, וכך פסק למעשה האגרות משה, מאידך השבט הלוי סבר שהיה שיש מכשירים המאפשרים לקבוע את זמן המוות בדיוק רב, יש לנהוג כדעת השו"ע, אך הוסיף שצריך בזה הוראת תלמיד חכם הבקיא בהלכה, וכן הורו הציץ אליעזר והגר"ש אלישיב, שבזמנינו גם הרמ"א יודה לדעת השו"ע.

ו. בג' ימים הראשונים דין יולדת כחולה שיש בו סכנה, שמחללים עליה שבת, ויש מקילים, שמותר לחלל עליה עד ג' מעת לעת מזמן לידתה [ע"ב שעות], וכתב המשנה ברורה, שבמקום הצורך, אם אין נכרי שיעשה החילול, נוהגים להקל לעשות החילול עבור היולדת אפילו על ידי ישראל עד ע"ב שעות מהלידה. גם מיום הרביעי עד יום השביעי ללידתה, מותר לחלל עליה את השבת, כשהיא מבקשת שיעשו עבורה חילול, או בהוראת רופא. ומיום השביעי עד ליום השלושים ללידתה, דינה כחולה שאין בה סכנה, שמותר לחלל עליה את השבת רק על ידי נכרי. [שו"ע ומ"ב שם].

ז. יולדת בניתוח, מוגדרת לחולה שיש בה סכנה, עד שהרופא יקבע שיצאה מכלל סכנה. [ש"ש"כ פרק לט ס"ז].

א. כתב השו"ע [סימן של], שדינה כחולה שיש בו סכנה, אך כיון שכאב היולדת כאב טבעי ואין אחת מאלף מתה מחמת לידה, וביאר הגרש"ז אויערבאך, שאע"פ שכתבו התוס' [כתובות פג: ד"ה מיתה], שמיתה מצויה אצל נשים לפי שרוב פעמים מסתכנות בלידה, אין הכוונה שמתות מחמת לידה, אלא שהלידה גורמת להם חולשה ויש בכך כדי לקצר את ימיהן, על כן ראוי לעשות הכל בשינוי, אם לא יגרע פעולת הילוד, וזה לא כמו שפסק השו"ע בסתם חולה שיש בו סכנה, אמנם בלידה עם סיבוך, ודאי שדינה כשאר חולה שיש בו סכנה.

ב. כתב השו"ע, יולדת שמחללים עליה שבת, היינו משתשב על המשבר, או שהדם שותת ויורד, או שחברותיה נושאות אותה שאין בה כח להלך, בפוסקים כתבו שקשה לשער דברים אלו, ועל כן בכל אופן של ירדת מים מורגשת, או צירים תכופים בצורה מסודרת, או שמרגישה צירי לחץ, מחללים עליה את השבת, ובפרט, בהזמנת אמבולנס וכו' שאין להמתין עד לסימנים אלו, כדי שלא נבוא לידי לידה בבית שכרוך בזה הרבה סכנות לאם ולילוד.

ג. כתב השו"ע שלא ליילד נכרית בשבת, וכתב המשנה ברורה, דאפילו מה שהתירו לעשות משום איבה הוא רק בדרבנן ולא באיסורי תורה, ועל כן יש להימנע מליילד נכרית בשבת, ואם מגיעים למצב של חשש איבה, סבר בעל האגרות משה שמילדים אותה אפילו במלאכות האסורים מן התורה. ד. כדי ליישב דעתה של יולדת מותר הבעל ואמה שלה להצטרף לנסיעה,

האם צריך להתנרב בשבת

ב. הכרעת הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בזה [הו"ד בס' הצלה כהלכה סכ"ט], דחבר הצלה שכוונתו לשם מצוה, מן הראוי והנכון שיהיה מזומן ומוכן לכך, ואם יש לו ח"ו כוונות אחרות ימנע עצמו מהתנדבות בשבת. [וכמו שפסק הסמ"ע ברואה אחד שמכה לחבירו, ורוצה למנוע את המכה על ידי הכאה, דאם המוחה הוא אדם שבכל מקום שיראה אחד מכה את חבירו יבוא למנועו, מותר, ואם לא, זה סימן שיש לו איזה נגיעה בהכאת המכה עכשיו, וממילא אסור].

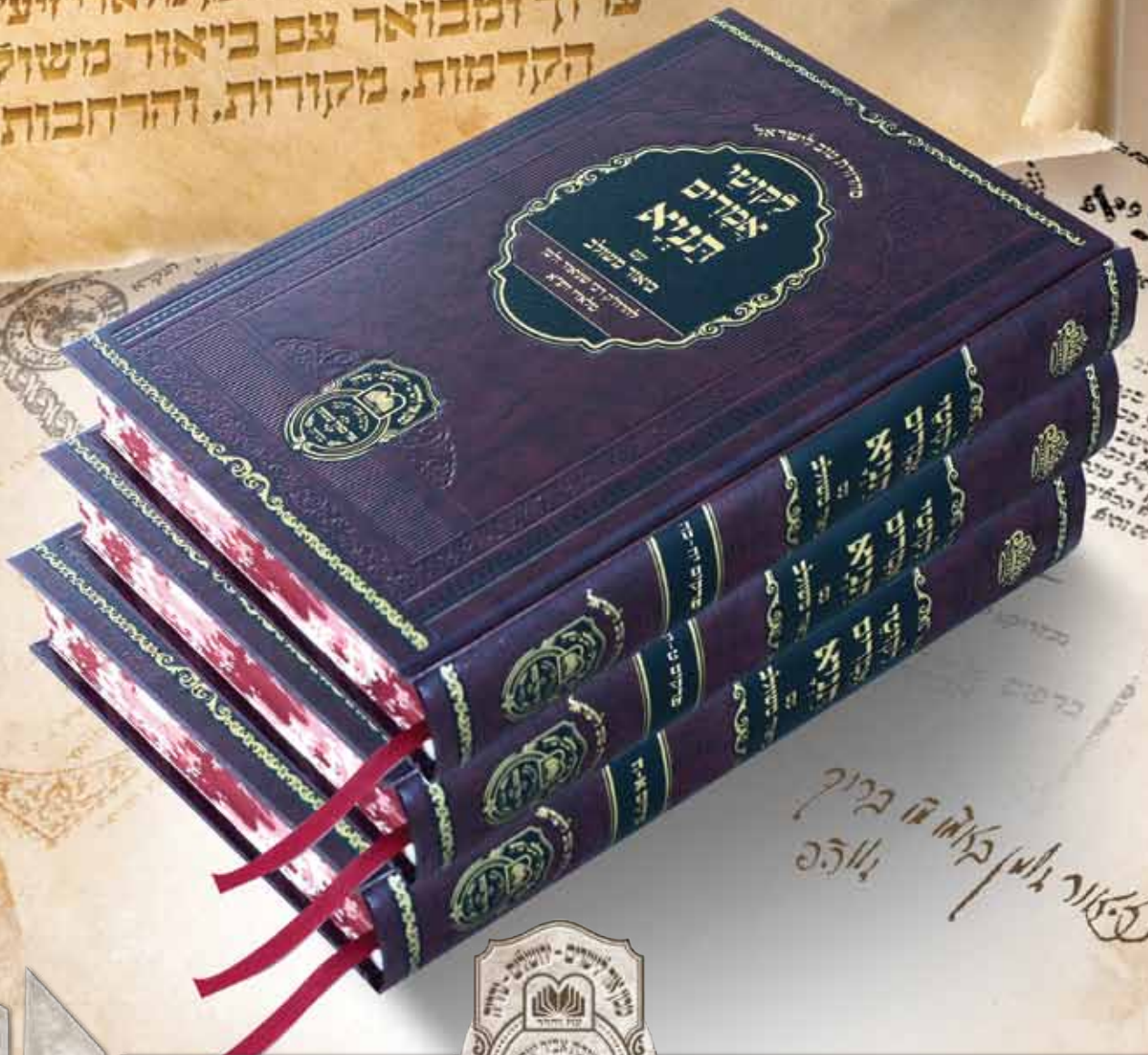
א. לדעת האגרות משה [או"ח ח"ד סע"ט] היות ששבת רק דחוייה אצל פיקוח נפש, הרי כל פעולת איסור נחשב לאיסור אלא שנדחה בפני פיקוח נפש, והנפקא מינה לענין להמציא עצמו לזה, דאם בא לפניו פעולת הצלה ודאי חייב בזה, אך אם יכולים אחרים להציל אין מוכרח להיות זמין ולקבל קריאות בשבת, מאידך המנחת שלמה [ס"ז] סובר דבמקום ששבת נדחית הרי פעולת ההצלה היא פעולה של מצוה, ולפי דבריו יש ענין להיות זמין לצורך הצלה בשבת.

יצא לאור חלק ג':

תניא

ספרן של בינונים

להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א
ערוך ומבואר עם ביאור משולב
הקדמות, מקורות, והרחבות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מולין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה רא חזרתא

חזרתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

ההשתדלות הינה האמצעי שבו משפיע ה' על האדם ברכה

יבטח בה' והיה ה' מבטחו, כפי מה שבוטח האדם בה' כן יהיה ה' מבטחו ויעמוד לישועתו. אמנם צריך גם האדם להשתדל במעשים גשמיים לקבל הברכה, כי בעולם הטבע צריך להתנהג מעט בחוקי הטבע כדי להכין כלי לקבל השפע, כי הכל מאיתו יתברך אלא שאין הקב"ה משנה לחינם סדר הטבע שבעולם, וזהו רצונו שיתנהג העולם בדרך הטבע ובוזה זוכה האדם לברכת שמים, כמו שכתוב (דברים טו יח) 'וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה', הרי שברכת ה' תחול על מעשי יד האדם אשר הם ההכנה והכלי לשרות בהם הברכה. ובוזה יתבאר הכתוב (תהלים צ יז) 'ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו', שבמעשי ידינו מכינים אנו את הכלי לקבל את נועם ה' וברכתו, אך ישים בטחונו בה' שיהיה העסק הזה סיבה ראויה לקבלת ברכת ה'. ואם הרויח והצליל בעסקיו יאמר 'הרווחתי בעזרת ה' יתברך', כמו שכתוב (שם ח יח) 'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל'.

יהא רגיל לומר 'אם ירצה ה' שזו
העצה לסייעתא דשמיא בגשמיות
ורוחניות

וזהו פירוש הפסוק (משלי יט, כא) 'רבות מַחֲשָׁבוֹת בֶּלֶב אִישׁ וְעֵצָת ה' הִיא תְּקוּמָה', כי האדם מרבה לחשוב מחשבות ולהגות תוכניות, אבל אין קיום והצלחה למחשבותיו אם אינו מערב בהם שם שמים, להיות שם שמים שגור על פיו להשליך על ה' יהבו שיסייע בידו להוציא מחשבתו אל הפועל, וכמו שמסיים הפסוק 'ועצת ה' היא תקום', על ידי 'היא' שיאמר תמיד בפה מלא א'ם 'ירצה ה'שם, אזי עצתו תקום ותצליל בסייעתא דשמיא.

כן הוא הדבר גם בשלימות רוחנית שהאדם מבקש להעפיל אליה ופעמים נראה לו שמעכבים בידו לעלות ולהתעלות, אך גם כאן יחזק בלבבו האמונה התמימה שהקב"ה נמצא ודואג לכל מחסורו, וכאשר יעשה הוא המוטל עליו בהשתדלות להשגת רוחניות יזכה לברכת ה' בכל אשר יעשה ויצליח להתעלות מעלה מעלה.

שכל מאורעותיו ומעשיו תלויים בהנהגת ה' עמו, ואשר על כן כל פעולה שרוצה לעשות בין דבר קטן ובין דבר גדול, יאמר קודם 'אעשה זה אם ירצה השם', וסימנך בפסוק (משלי יט כא) 'ועצת ה' היא תקום', 'היא' ראשי תיבות א'ם 'ירצה ה'שם, ועל ידי כן 'תקום' עצתו. כן אם ירצה לעשות איזשהו משא ומתן, כגון לקנות או למכור סחורה, יאמר בפה מלא 'אני בוטח בה' ומקווה בזו הסיבה ישלח לי השם יתברך מזונותי וצרכי'.

כי מידת הביטחון היא כלי מוכן לקבל ברכת שמים, וכפי מה שהאדם בוטח בה' ומייחל אליו כן הוא זוכה להתברך בכל צרכיו, כמו שכתוב (תהלים לג כב) 'הי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך', כפי מה שייחלנו לך כן נזכה להיות 'חסדך' עלינו, וכן נאמר (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר

וּבִרְכָּהּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה (טו, יח).

יסוד הביטחון להאמין בלב שלם כי כל מה שיש לי וכן מה שאין, הכל מוכתב מלמעלה והכל לטובתי, ואף אם נראה כי חסר הוא משהו יש לו להאמין בפשיטות כי ה' יתברך 'עשה כל צרכי' ואינו חסר דבר. ובוזה השתבח **הבעל שם טוב הקדוש** ואמר קודם הסתלקותו, מניח אני כל חכמתי ותבונתי כדי להאמין בה' באמונה פשוטה ותמימה. ואפילו שכתוב (משלי יד טו) 'פתי יאמין לכל דבר', מכל מקום איני חושש להיות פתי, שכן כתוב (תהלים קטז ו) 'שומר פתאים ה''. ומן השמים בודאי ישמרו על הבוטח על ה' ומשליך כל יהבו עליו, שלא ייכשל מחמת אמונתו.

ביטחון מביא ברכה על האדם

בכלל דביקות האמונה בה' יש לדעת בבירור

מילתא דפליאה

העצה לחזק הקשר לה' ע"י הקריאות התכופות 'אבי אבי'
שחרית, מנחה וערבית

בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם וְגו' (יד, א).

כאשר אדם בכל מצב שנמצא בו הן ברוחניות והן בגשמיות, צועק ומתפלל לה' - זוכה להידבק בו.

משל למה הדבר דומה - דרש **רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה**, לאב ובנו שנסעו למרחקים, בדרכם עברו ביער עבות שגדלים שם פירות מתוקים ויפים, ביקש הבן מאביו שיעצור את העגלה עד שיאסוף מהפירות, כך שהו שעה ארוכה אך הבן לא חזר, מחמת כי לא יכל לנתק עצמו מחמדת עיניו ותאוות לבו, חשש האב פן תאבד דרכו בחזרה, אזי אמר לבנו חמודו איעצך עצה טובה, צעק מידי פעם בפעם אבי אבי ואני אענה אותך בני בני בקול, כך נחזיק מעמד ונחזק הקשר בינינו שלא יינתק, וקול שאתה שומע ואני שומע זה יחזיק הקשר בינינו, ובזמן שאתה לא תשמע אז תבין שאתה מסובך ביער חלילה וחס.

הנמשל מובן מאליו, אנו נקראים בנים למקום שנאמר 'בנים אתם לה' אלקיכם', ברם אם ח"ו מסתבכים בתאוות העולם הזה ותענוגיו נשכח ח"ו כי יש לנו אב בשמים, על כן העצה היא לחזק הקשר בינינו ע"י הקריאות התכופות 'אבי אבי' שחרית מנחה וערבית.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בכל יום יש לו לאדם להתלהב בעבודת ה' כמו בפעם הראשונה

היא על ידי שיזכור ויתבונן בכל עת בנפלאות הבריאה, ולא יניח לרגילות להסיר ממנו את ההתעוררות, כי גם בדברים שהבחין בהם בצעירותו ישוב ויתבונן בכל פעם מחדש, ומתוך כך יבוא לתוספת התעוררות והתחדשות בעבודת הבורא.

שמירת ההתחדשות לעבודת ה'

אך צריך לדעת כי אף שלכל אדם יש כוח זה של התעוררות והתלהבות, צריך לשמור את כוחותיו שיהיו מיוחדים רק להתלהבות בעבודת ה', ולא להתחדשות בדברי רשות וצרכי העולם הזה. וכך נאמר בפסוק (תהלים קיב א) 'אשרי איש ירא את ה' במצוותיו חפץ מאוד', ויש לרמוז בו, 'איש' מורה שהוא בגבורת כוחו וחוזק התלהבותו (ע"ז יט.), ואשריו אם מניח כל רצונו להיות 'חפץ מאוד' במצוות ה', שתהיה העבודה נעשית בבחינת 'איש' בכוח ובחיות גדולה וישמרנה שלא תלך לדברי הבל.

אהרן הכהן נשאר תמיד בהתלהבותו הראשונה

ובזה מצאנו לבאר הכתוב בפרשת בהעלותך "ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר ציוה ה' את משה" (במדבר ח, ג). פירש רש"י: 'ויעש כן אהרן' להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וכי מי יעלה על ליבו לחשוך באהרן קדוש ה' שחלילה שינה ממה שנצטווה. אך בדברי השפת אמת מצאנו נוחם לנפשנו שביאר ענין 'שלא שינה' ביסוד האמור, שהיה דומה בעיניו תמיד כמי שעתה הצטווה ולא שינה מההתעוררות שהיתה לו בתחילה. ואלו דבריו (תרל"ה ד"ה ויעש): 'ויעש כן אהרן' שלא שינה. יש לפרש כי עשה מעשה המצוה כל ימי חייו בכוונה ורצון אחד. כי דרך כל אדם, שבהתחלה מתעורר לטוב, אחר כך נשכח ממנו, וצריך לחפש התעוררות באופן אחר תמיד. והאמת כי ההתפעלות הראשון הוא המובהר, לזאת נאמר על אהרן 'שלא שינה' וממילא בא לו תמיד השגות חדשות כמו שדרשו (ברכות מ.) 'אם שמוע' (שמות טו כו) בישן 'תשמע' (שם) בחדש.

לעבודתו יתברך, והכניס בטבע הבריאה כח ההתחדשות שממנה יוכל לקחת כל אחד מישראל התחדשות והתלהבות לעבודת ה', שכן טבע האדם שאינו מתעורר אלא מדבר המתחדש לנגד עיניו. לפיכך מעשה הבריאה אף כי נראה כדבר ישן ומתמיד שאין בו התחדשות, אך באמת כל מעשה בראשית מתחדש בכל יום, והגם שבחיצוניות אין שינוי בעולם אבל פנימיות הבריאה מתחדשת בכל רגע, ואין שום קיום לבריאה כולה בלי שפע וחיות מאת ה' בכל רגע מחדש. ועל זה אנו אומרים ומשבחים בברכת יוצר 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', וממשיכים 'כאמור (תהלים קלו ז) לעושה אורים גדולים', 'לעושה' לשון הווה, כי בכל רגע יש עשייה מחודשת ומתמדת.

בריאת האדם מתחדשת בכל יום

כן האדם בעצמו נעשה בכל יום בריה חדשה, כמו שאומרים 'המחזיר נשמות לפגרים מתים', שכתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' קצא) בטעם נטילת ידים שחרית, כי האדם מתחדש בכל בוקר ככתוב (איכה ג כג) 'חדשים לבקרים רבה אמונתך'. וזהו הרמז בלשון הכתוב (תהלים ב ז) 'ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך', שלעולם חשוב כאילו בו ביום נולד. וכמו שהאדם מתחדש בכל יום מחדש, כן ניתן בו הכוח להתחדש בעבודת ה' ולחדש חידושי תורה בכל זמן ובכל יום לפי התחדשות אותו הזמן שכן ההתחדשות של הבריאה בכל יום היא ע"י התחדשות התורה, 'בטובו' זו התורה שנקראת (משלי ד ב) 'לקח טוב', והקב"ה 'מחדש בטובו' - זו התורה, את הבריאה בכל יום מחדש, כי גם נתינת התורה מתחדשת בכל יום מחדש כפי שביאר הט"ז (או"ח סי' מז סק"ה) שמטעם זה מברכים 'ברוך אתה ה' נותן התורה', ולא אומרים נתן התורה, כי הקב"ה נותן את התורה בהווה, עכשיו, בכל יום ויום, הקב"ה מחדש את הנתינה שלו, כדי שאדם יבין את התורה הקדושה.

התחדשות על ידי ההתבוננות בנפלאות הבורא

העצה להגיע תמיד לידי התעוררות,

וְשִׁמְרָתָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֶנְכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם (יא, לב).

הנה כל דבר בתחילת עניינו יש בו טעם והתעוררות וכשחולף זמן מתיישן הדבר אצלו ויורד הטעם שהיה לו בתחילה, ועל כך כתב הרוקח (הקדמה) שאין דבר חזק כמו החסידות בתחילתה, כי האדם מתעורר ביותר בראשית עבודתו בחיות והתלהבות.

אמנם נצרך האדם להתעורר תמיד בהתחדשות כאילו הוא דבר חדש, כדאיתא בספרי (ראה פ' נח): 'אשר אנכי נותן לפניכם היום' (דברים יא לב), יהיו חביבים עליך היום כאילו היום קיבלתם אותם מהר סיני, יהו רגילים בפיכם כאילו היום שמעתם אותם. לפיכך פתח רש"י בתחילת התורה בשאלה 'מה טעם פתח בבראשית', ונקט לשון 'טעם', להורות על הטעם הטוב שיש בתחילת ההתחדשות, ולעורר לב האדם להתחדש תמיד שלא יתיישן הטעם הטוב של ההתחלה.

לשמור תמיד את הטעם הטוב שבהתחדשות

כאשר מתחדש אצלו הדבר בכל יום נעשית עבודתו בחיות והתלהבות, כמו שכתב השל"ה הקדוש (אחרי דרך חיים) על הפסוק (ויקרא יח ה) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה', רמז שיעשה האדם כל מעשיו ועבודתו בזריזות נפלאה, וזהו 'וחי בהם' כלומר בחיות ורעננות. ובכל זמן יוסיף בעצמו עוז ותעצומות לבלתי לעמוד על מקומו משכבר הימים, אלא יתגבר להיות תמיד מוסיף והולך לחדש דרכים בעבודת ה', וזהו הרמז בפסוק (דברים טז כא) 'ולא תקים לך מצבה', שלא תהיה עבודתו בדרך קביעות כדבר הניצב על מקומו, כי לכל שעה יש עבודה מיוחדת לאותה העת, ויתחדש תמיד בעבודת ה' כדי לתקן בכל זמן התיקון הראוי באותו הזמן.

פנימיות הבריאה מתחדשת בכל עת ויש לו לקחת ממנה התחדשות לעבודתו יתברך

הקב"ה ברא את העולם עם כל הנצרך

הנותן כל מחשבותיו בממונו אינו יכול להרגיש בקדושה

ראייה שרואה ומביט בעולם, ישכיל שיהיה למטרה אחת ויחידה והיא 'כי טוב ה', כלומר, להכיר ולהבין מזה רוממות ה' וטובו על בריותיו.

אשריך בעולם הזה כדי שיבוא על ידו הטוב לעולם הבא

עוד פירש בדרך זו (שם ד"ה אשריך) הנאמר (תהלים קכח ב) 'אשריך וטוב לך', ואמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) 'אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא', וביאר, כי מה שטוב לצדיק בעיני העולם הזה, הוא הכל כדי שיבוא על ידו לעולם הבא, כי הדברים הצריכים לעולם הבא הם התורה והמצות, והם אינם יכולים להעשות ולהפעל אם לא שיש לו כל צורכי עולם הזה בריוח, למשל, הכנסת אורחים, סוכה ואתרוג, ציצית, מזוזה, אשה ובנים וכדומה להם, ובשביל זה צריך שיהיה לצדיק מעות בריוח. וזהו 'אשריך' פירוש מה שיש לך טוב בעולם הזה אינו עיקר הכוונה, כי אם 'וטוב לך' לעולם הבא.

ובאופן זה יכול האדם להשתמש בכל ענייני עולם הזה רק לרצון ה', כי כאשר כל מטרתו ומגמת פניו הוא לאהבת עולם הבא, כבר לא ירגיש בזה את טעם העולם הזה, כפי שכתב **בחובות הלבבות** (שער חשבוה"נ פ"ג): 'וכבר אמר אחד מן החכמים, כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש, כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא'. ממילא כשכל מבטו וטעימותיו בעולם מכוונים רק כדי לדעת מהם 'כי טוב ה', וכל אשר יש לו בעולם הזה הוא בעבור ענייני עולם הבא, כבר לא יוכל לטעום בהם טעמי עולם הזה ותאוותיו.

כי הרי אין בעולם דבר שהוא אמצע, שאינו מצוה או עבירה, כפי שביאר הרה"ק רבי חיים מקוסוב זי"ע בתורת חיים (כי תצא ד"ה כי) על דברי חז"ל באבות (פ"ו מ"ג) שלמד דוד מאחיתופל שני דברים, ושלא לקרוא 'רבי אלופי ומודעי', וקשה, וכי בשני דברים קורא עליו תארים מופלגים אלו. אלא הכוונה שלימדו שבעולם הזה ישנם רק שני דברים - או מצוה או עבירה, ואף בדברי הרשות אם משתמש בהם לשם שמים הרי נעשים מצוה, ואם חלילה הולך בשרירות לבו, עבירה בידו. ולכן קראו בתארים מופלגים כאלו, כי זה עיקר ויסוד כל התורה.

אחרים, חושך, בחינת מיתה, כמו שכתוב (איכה ג ו) 'במחשכים הושיבני וכו'. ועליהם נאמר (יחזקאל ז יט) 'וזהבם לנדה', היינו בחינת עבודת אלילים, כמו שאמרו חז"ל (שבת פב.) מנין לעבודת אלילים שמתמא כנדה שנאמר (ישעיה ל כב) 'תזרם כמו דוה'. אבל אלו בני אדם שמשאם ומתנם באמונה, הם דביקים באור הפנים דקדושה.

ועולים הדברים עם מה שידוע משמו של הרבי מרוז'ין ע"ה, שע"י התגברות הקדושה בתאוות אלו זוכה להיות לפני ה', וכמאמר הכתוב 'צפונה לפני ה' - שע"י 'צפונה' הרומז לקדושת הממון, זוכה להגיע ולהיות 'לפני ה'.

המתקדש באלו זוכה שקורעים לו

גזר דינו ומוחלין לו ואף נפתחים

בפניו שערי גן עדן

עוד ידע נאמנה, כי מלבד ההתקרבות העצומה שזוכה כאשר מקדש עצמו, עוד זוכה לשכרו משלם ע"י זה, כפי שפירשו צדיקים, כך איתא בתורת חיים **להרה"ק רבי חיים מקוסוב ע"ה**, וכן מובא גם משמו של הרה"ק **רבי יהושע מבעלזא והאדמו"ר רבי ישראל מרוז'ין ע"ה**, לפרש את הגמרא (שבת קיט:) 'כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו', 'העונה' מלשון 'עינוי', כלומר, המענה עצמו בשלושה דברים אלו הרמוזים בראשי תיבות 'אמ"ן' - א'כילה מ'מון נ'שים, ומתקדש בהם, זוכה למה שאמרו בגמרא שם: קורעים לו גזר דינו, ואפילו אם יש בו שמץ עבודה זרה מוחלין לו, ופותחין לו שערי גן עדן.

כל טעימה וראיה שיש לאדם

בעולם הזה היא כדי לראות

ולהרגיש 'כי טוב ה'

בבואנו לעסוק בענייני עולם הזה עולה בלבנו תהיה רבתית, הכיצד נלך במשעול צר שכזה כרצון ה'. על כך השיאנו **רבינו הקדוש בעל הנועם אלימלך** (ליקוטי שושנה ד"ה טעמו) עצה טובה, והיא הנאמר בתהלים (לד ט) 'טעמו וראו כי טוב ה', ופירש, כי בכל טעימה שטועם באכילתו ובשאר ענייני העולם, וכן בכל

וכי ירבה ממך הדרך וגו' (יד, כד). עניינה של קדושת הממון הלא היא כתובה עלי ספר הקדוש **נועם אלימלך** (ראה ד"ה וכי ירבה) וזה לשונו: 'וכי ירבה ממך הדרך' (דברים יד כד). רצה לומר אבל אם יהיה דרכי השם רב וגדול בעיניך באומרך, 'כי לא תוכל שאתו' - שבלתי אפשרי לעמוס עליך המשא הזאת, 'כי ירחק ממך המקום אשר יבחר לשכון שמו שם', רצה לומר שיהיה רחוק בעיניך שתוכל לפעול כנ"ל שישכון השם יתברך ברוך הוא בעולמו במלכותו, תדע הסיבה שהביאך לחשוב זאת הוא, מחמת 'כי יברך ד' בממונך ובכל טובך, ונתת בכסף', רצה לומר ולא נתת כל מחשבותיך רק בממונך.

ואמר הכתוב זאת העצה 'וצרת הכסף', דאיתא בגמרא (ב"מ מז:) אין מחללין מעשר שני על אסימון אלא על כסף שיש בו צורה. וזהו 'וצרת הכסף', שתעשה צורה קדושה על הכסף בידך, אשר ברשותך. 'והלכת אל המקום' כו', רצה לומר ותלך עם ממונך בדרכי השם אשר יבחר ד' בו, ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך, פירוש שתעשה עם ממונך דברים שהנפש מתאוה ולא הגוף העכור החומד ומתאוה לתענוגי והבלי עולם וכו', עד כאן לשון קדשו.

וכדרך שראינו בקדושת האכילה והעיניים שזוכה לבוא על ידם לדרגת צדיק ולהיות לפני ה', כן גם בקדושת הממון זוכה לבוא לפני ה', כפי שהמשיך הנועם אלימלך שכאשר יתנהג בממונו בקדושה יבוא לנאמר אחר כך 'ואכלת לפני ה' שעל ידי זה תזכה לעשות מצוות ה' ככל הצדיקים.

תאות הממון מביאה לעצבות

ולבחינת עבודה זרה

ובליקוטי מוהר"ן (מהדו"ק תורה כג) מבאר עוד כי הנופלים בתאוות הממון מסתירים את אור פניו יתברך, ולהיפך זוכה לגלות פני ה', ונביא מלשונות גחלי האש שאמר בקדושתו: ואלו בני אדם הנופלים בתאוות ממון, ואינם מאמינים שהקב"ה יכול לפרנס את האדם בסיבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם אוכלי לחם בעצבון. כמו שכתוב (בראשית ג יז) 'בעצבון תאכלנה', ועצבות הוא מרה שחורה. אלו בני אדם נקשרים בפנים דסטרא אחרא, אלהים

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו
במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות
הערות וצייונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה
מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מזווה בבית מלון ובדירות אירוח

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

בבית שלו, שכבר דרשו על זה במסכת יומא (דף יא: 'ביתך - דרך ביאתך', שצריך להניח את המזווה בצד ימין, שהוא דרך ביאתו לבית. וכן כתב בספר החינוך (מצוה תכג. כן דייק במנחת חינוך בדעתו): ועובר על זה ובנה בית ונתן עליו תקרה ולא הניח בה מזווה מיד, או ששכר בית בחוצה לארץ או פונדק בארץ ועברו עליו יותר משלושים יום ולא הניח בה מזווה, [או ששכר בית בארץ ולא הניח בה מזווה] מיד ביטל עשה זה, וכן כתבו עוד ראשונים (עיין בשיטה מקובצת במנחת (שם) וכן כתבו האחרונים בדעת רש"י שנתן טעם לדר בפחות משלושים יום משום שמא יחזור בו).

ב. מדברי התוספות ר"ד (שבת דף קלא:): עולה גם כן שחיוב השוכר לאחר שלושים הוא מן התורה, ולא מהטעם שאין ממעטים מ'ביתך' אלא משום שסובר שבשכירות נחשב כבית, [דשכירות קונה קצת], אמנם כששוכר לפחות משלושים יום לא נקרא 'ביתך', כיון שבית היינו דירת קבע והוא אין לו זכות לדור בו קבע (על פי שו"ת אבני נזר יו"ד סימן שפ).

ג. שיטת תוספות בפירושם השני (שם) ובמסכת עבודה זרה (דף קא. ד"ה הא אמר) שאין חיובו אלא מדרבנן מכיון שבפסוק כתוב 'ביתך', ואף שכבר דרשו על זה, כתבו התוספות שכתוב שתי פעמים תיבת 'ביתך', ומהפסוק השני נלמד למעט שוכר שאינו חייב במזווה משום שאין הבית שלו, ואין חיובו רק מדרבנן מהטעם שהבית נראה כשלו (ספר התרומה הלכות עכ"ם סימן קמד), וכן דעת רוב הראשונים והפוסקים (מכמבאר בשו"ת רעק"א מהדו"ק סימן סו ובפתי תשובה סימן רפו), אבל השוכר בית לפחות משלושים יום אינו חייב אף לא מדרבנן, משום שאינו קבוע ואינו נראה כשלו, (יש"ש חולין פ"ח סימן נג. ועיין בית יוסף בסימן קפו בשם רבינו מנחם).

חיוב השוכר מיד בארץ ישראל מדרבנן

הטעם ששוכר בית בארץ ישראל מתחייב במזווה מיד, אמרו שם בברייתא שזהו 'משום ישוב ארץ ישראל', ופירש רש"י (ד"ה משום): דלאחר שקבעה שמה אינו נוטלו משם אפילו יוצא ממנו, כדאמר בבבא מציעא (דף קב.) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזווה אחרת, ואפילו יצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת

המשך בעמ' ב'

לקראת ימי החופש שכרו בני משפחת לוי וילה יפה ומרווחת שתתאים במידתה להכיל את כל המשפחה הענפה והמורחבת, כן ירבו. לאחר הכנות רבות וארגון תוכניות שונות ומגוונות לימי החופשה, וכשכל המערך הלוגיסטי הנרחב מסודר עד לפרטיו הקטנים, יצאו בשעה טובה ממקומות מושבותיהם, איש איש - למשפחותם ולבית אבותם.

עם הגיעם למקום, העיר את תשומת הלב אחד הנערים, כי הבחין שאין מזווה על פתח הדירה, ואף בחיפוש זריז שערך בחדרי הבית הגדול, לא מצא ולו מזווה אחת בכל פתחי החדרים. בני המשפחה שהופתעו מאוד, פנו לשאול: האם מותר לישון בבית זה שאין בו מזווה, או שמא, אם רצונם לשהות במקום יהיה עליהם לקבוע מזוזות כל על פתחיו:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

נידון השאלה בדירת קיט שאין בה מזווה, מצוי גם באופנים דומים כמו בבתי מלון שבעליהם הוא גוי, כן דנו הפוסקים בחיוב מזווה במה שנהוג בחו"ל ששוכרים בית בהרים ובמקומות נופש לתקופה ממושכת, ונקדים לבאר את ההלכה בחיוב שוכר במזווה והעולה מזה לנידון דידן.

כתב השולחן ערוך (יו"ד סימן רפו סכ"ב): **השוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדק בארץ ישראל, פטור ממזווה שלשים יום. והשוכר בית בארץ ישראל חייב במזווה מיד, משום ישוב ארץ ישראל.** והמקור לדין זה הוא בגמרא במסכת מנחות (דף מד.), ומתבאר שיש בזה שלושה אופנים: א. שוכר בחוץ לארץ שמתחייב במזווה רק אם שוכר ליותר משלושים יום. ב. שוכר בארץ ישראל שמתחייב מיד משום ישוב ארץ ישראל. ג. הדר בפונדק שגם בארץ ישראל פטור בפחות משלושים יום.

חיוב השוכר במזווה מן התורה או מדרבנן

נחלקו הראשונים אם השוכר בית ליותר משלושים יום חיובו במזווה הוא מן התורה או רק מדרבנן. א. התוספות (מנחות שם ד"ה טלית שאולה) כתבו בפירוש הראשון שחיובו מן התורה, ואף שבפסוק כתוב 'מזוזות ביתך', אין ללמוד מכך שהחיוב הוא דוקא

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

הפרשת חלה כשמחלקים את הבצק לכמה

סוגים

אנחנו מכינים 2 קילו בצק, מקילו אחד נעשה חלות ומהקילו השני לחמניות שום, האם צריך להפריש חלה בברכה:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

עיסה גדולה שיש בה שיעור שחייב בהפרשת חלה, אך הכוונה לחלק את העיסה לחלות או עוגות שונות בטעמן, חלק מהבצק לחלות וחלק לעוגות, או חלק לעוגה מסוג אחד וחלק אחר לעוגה אחרת, ואין באחד מהחלקים שיעור המחייב הפרשת חלה, צריך להפריש חלה בלי ברכה.¹

ביקש ניקוב ברכ קו מחברו

נסע באוטובוס ומאחר שלא היה עמו כרטיס רב קו ביקש מחברו שיקב עבורו, בבואו לשלם לו תמורת הניקוב לא היה לו סכום מדויק, ורוצה להוסיף כמה שקלים, האם יש בכך איסור ריבית:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

הדבר תלוי מתי משלם את הניקוב, אם משלם מיד אין בזה איסור ריבית, שהרי אין כאן הלוואה אלא מכר, שהוא קנה מחברו ניקוב ומשלם לו מיד. אולם אם משלם כסף לאחר זמן, הרי זה הלוואה [טרשא], ויש להיזהר שלא להוסיף יותר ממחיר הניקוב.²

תיקון רכב במוסך זול

אחד שהתנגש עם רכבו ברכב אחר והזיק לו את הפח, ומכיון שלא שווה להפעיל את הביטוח על סכום נמוך כזה, רוצה המזיק לתקן את הנזק במוסך של ערבים,

לעומתו דורש הניזק לתקן במוסך יקר:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

אפשר לקבל את דרישת הניזק לתקן במקום היקר רק כאשר יתכן שיבוא הפסד מכך שיתקן במקום הזול, לדוגמא ברכב חדש ויש חשש לאחריות חברת הרכב, או כאשר מדובר במנוע או בחלק משמעותי ברכב, שהוא יכול לדרוש שהתיקון יעמיד את הרכב באותו מצב איכותי שהיה מקודם. אולם במידה והרכב ישן ואין חשש לאחריות של חברת הרכב, אי אפשר לתבוע ממנו לתקן במחיר יקר, ככל ומדובר בתיקון חיצוני כמו הפח של הרכב, שהוא מתבצע בשלימות אין מה לחשוש מהתיקון הזול, ובתנאי שברור שהמוסך הזול לא יזיק את הרכב בדרך אחרת. כמובן שבמידה ויש סכנת נפשות בתיקון הזול, כגון במוסך שיש סכנה להיכנס לשם, או גם אם יש חשש שהמוסך הזה יזיק את הרכב, אין אפשרות לכפות על הניזק לתקן שם. אמנם המזיק יכול לקחת בעצמו ולתקן שם, ובלבד שהרכב יחזור בשלימות ללא תקלה.

הסכום המלא אין זה ריבית.

או שכיון שבכרטיס מבוגר אין הנחה יוצא שקיים מחיר נסיעה מלא רק בנוער יש הנחה, ואם משלם את

שיש בו הנחה של 50%, שהרי אין אפשרות לשלם במזומן רק באמצעות כרטיס רב קו ודרכו תמיד יש הנחה,

2 יש להסתפק, האם מחיר הניקוב הוא הסכום שעולה להטעין את הכרטיס במכשיר, כמו בכרטיס נוער

1 כדין עיסה העשויה לחלק בעודה עיסה שכתב בשולחן ערוך בסימן שכו סעיף ב.

במזוזה ונמצאת ארץ ישראל מיושבת.

וכתב במנחת חינוך (שם) שלפי טעם זה, פשוט שאין החיוב אלא מדרבנן ומצד התקנה ליישוב ארץ ישראל, ונפקא מינה בזה שאינו אלא מדרבנן כשיש עוד ספיקות, שלפעמים אפשר לצרף דבר זה לספק ספיקא' כדי לפוטרו ממזוזה. [ובדברי החינוך הביאו בדפוסים בסוגריים גירסא מכת"י 'או ששכר בית בארץ ישראל ולא הניח בה מזוזה' והיינו כששכרו לדור בו בפחות משלושים יום, וגם על זה עולים דבריו אחר כך 'מיד ביטל עשה זו'. אמנם על פי דברי המנחת חינוך שאינו מחויב אלא מצד התקנה, נראה שלא לגרוס קטע זה].

חיוב מזוזה בבית מלון

הנה בתשובת אבני נזר (י"ד סימן שפ) דן בחולים שמשתיים שנים או שלושה חודשים בבית החולים, אם חייבים במזוזה כדין שוכר בית שלאחר שלושים יום חייב במזוזה. ולאחר שהביא את שיטות הראשונים בחיוב שוכר פסק שאין החולים מתחייבים במזוזה, וביאר טעמו: א. לסובר (תוספת ר"ד הנ"ל) שחיוב השוכר מן התורה הוא משום שגם מי ששוכר בית נחשב הבית כשלו, החולים פטורים משום שאינם שוכרים את הבית, אלא שנותנים שכר עבור השהות שם, וזה דומה לדין (בבא בתרא דף קמז) שכיב מרע שאמר 'ידור פלוני בבית זה' לא אמר כלום שלא הקנה לו בית לדירה. וכן החולים שמשתיים בבית החולים לא נחשב הבית שלהם כלל.

ב. גם לסוברים שחיוב השוכר מדרבנן משום שהבית נראה כשלו, וביאר שם שלשון זה יש לפרשו בשני פנים: או שהעולם יחשבו שהבית שלו וכן כתב במדרכי (הלכות קטנות סימן תתק"נ). או שאצל העולם דומה בית שכור כמו בית שלו בבית חולים לא שייך טעם זה, שהרי לא יחשבו שהוא שלו, שאינו שווה שם רק מחמת חוליו, וכן מצד שאצל העולם דומה בית שכור כמו בית שלו, מאחר שאינו שוכר את גוף המקום, לא שייך, על כן אין לחייב את החולה במזוזה בחדרו ששוהה בבית החולים. [וכתב שרק לשיטה הנזכרת לעיל שחייב מהתורה אף שאין הבית שלו משום שלא נתמעט מ'ביתך', יש מקום לחייבו במזוזה, אלא שרוב הפוסקים אינם סוברים כן להלכה. עיי"ש מה שהקשה על שיטה זו].

מבואר בדברי האבני נזר שגדר השכירות שמחייבת במזוזה הוא כששוכר את גוף הבית ולא רק את הזכות להיות באותו מקום, ויש לבאר דבריו על פי דברי הנתיבות בכמה מקומות (קצב סק"ו, ש"ב סק"ה וסק"ג ועוד) שבכל שכירות יש שני עניינים: א. התחייבות ושיעבוד המשכיר להעמיד את הבית לשוכר. ב. קנין הגוף לפירות, שהשוכר קונה בגוף הבית. וכדי שיחשב שוכר לענין חיוב מזוזה צריך שיהיה שוכר שקונה את גוף הבית לתשמישיו, מה שאין כן השהות בבית החולים אינה אלא התחייבות להעמיד לו חדר לשהות בו. [יש להעיר שבש"ת חיים שאל להרב החיד"א, (ח"ב סי' כב) דן לפטור ממזוזה לשהות במחנה קליטה, משום דירת עראי כסוכה ובית שבספינה (י"ד סי' רפ"א), ומבואר שאינו סובר כטעמו של האבני נזר לפטור משום שידוע שזה מחנה קליטה ולא נראה שקנו את המקום, וכן מבואר בש"ת מהרש"ם (ח"ו סי' קטז)].

ומדבריו נראה שאף לענין בית מלון ובית הארחה אין המתארח מתחייב במזוזה מטעם זה; שאין השכירות בגוף המקום אלא שמקבל מבעלי המלון זכות תשמישים באותו חדר, ואינו כשוכר בית שקונה את גוף הבית לפירות וחייב או מטעם שנחשב הבית כשלו או מטעם שנראה כשלו וכנ"ל, כי בבית מלון אינו שוכר את גוף המקום ואינו שלו ופטור ממזוזה. ולפי זה גם בארץ ישראל יהיה פטור, שהרי הטעם שתקנו לחייבו הוא משום יישוב ארץ ישראל וכמו שכתב רש"י שיקשה עליו לצאת מהבית וזה לא שייך במקום שכל עיקרו הוא כדי לשהות לזמן קצר למנוחה. וכן מובא בשם הרב מבריסק שאמר שבבית מלון לעולם השוכר פטור ממזוזה (מועדים וזמנים ח"ה סימן רפ"ב בשמו).

מזוזה בדירות קיט וצימרים

מעתה בנידון השאלה ששכרו וילה ליום אחד בארץ ישראל, לכאורה היה מקום לחייבו שהרי בזה הוא שוכר את גוף המקום ובארץ ישראל חייב במזוזה אפילו שוכר לפחות משלושים יום, אמנם למעשה הורו הפוסקים לפטור ממזוזה מטעם שנחשב כפונדק או מטעם שנחשב דירת ארעי וכדלהלן.

מבואר בגמרא ש'הדר בפונדק' פטור אפילו בארץ ישראל, ופירש רש"י (שם ד"ה פונדק) דפונדקי הוא מקום 'שלנים' בו עוברים ושבים'. ובמאירי (ימא"י) כתב בטעם הפטור, משום שפונדקאות העשויות בכרכים ללון שם עוברי דרכים לפעמים באקראי כשאין יכולין להגיע לעיר, נחשב דירת ארעי כדין בית שבספינה וחנויות שבשוקים. ובפונדק בארץ ישראל לאחר שלושים יום וודאי חייב, ונחלקו האחרונים בפונדק בחו"ל אם חייב לאחר שלושים יום, בערוך השולחן (סימן רפ"ו סמ"ח) כתב שחייב. ובמסכת מזוזה כתוב (פ"ב מ"ב - מסכתות קטנות) דבחו"ל

פטור לעולם, וכן פסק המנחת יצחק (ח"ו סימן ק"ג).

ויש לדון מהו הגדר של פונדק ומה בינו לשוכר, מתי ישיבתו בבית נחשבת בתורת שכירות ומתחייב במזוזה, ומתי אינו רק פונדק בעלמא שפטור מן המזוזה: ובשו"ת שבט הלוי (חלק י' סימן קפ) הביא את דברי השואל [הגאון רבי יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א] שביאר שהדבר תלוי בצורת הענין: אם שבא כאורח במקום ואין דעתו להישאר זמן רב, אם כן אפילו הוא שוכר דינו כפונדק, מה שאין כן שוכר דעתו להשתקע. והוציא מזה להלכה, שהיוצאים לנוח בארץ ישראל בימות הקיץ, כיון שאין להם כל כוונה להשתקע במקום, שדינם כפונדק שבארץ ישראל עד שלושים יום פטור, ולא כשוכר שחייב לאלתר.

ובעל השבט הלוי לא הסכים עם דבריו, אלא כתב שהחילוק הוא במהות הקנין והזכות שיש לשוכר לעומת הפונדק, שבפונדק אינו שוכר בית הפונדק דהיינו עצם הבית, אלא משלם עבור הזכות לדור בו וללון בו כפי הסכמת בעל הפונדק, ושוכר קונה את עצם הבית ושכירות ליומא הוא כעין מכר גם אם קיימא לן שכירות לא קניא, ועל כן פסק שמי ששוכר דירה, אפילו ודאי אין דעתו להשתקע אם זה ככל דיני שכירות גזר חז"ל חיוב מזוזה עכ"ל. ומבואר שדעתו לחייב במזוזה בדירות קיט.

אמנם מצאנו הרבה מהפוסקים שכתבו (שו"ת משנה הלכות ח"ד סימן קלד) לפטור ממזוזה בדירות קיט משום שהם נחשבות לדירות ארעי שפטורה ממזוזה, כדאייתא במסכת מזוזה (פ"א מו) הצריפים והבורגנין והלקטיות והבורסקיות הרי אלו פטורים מן המזוזה. וטעמם הוא משום שצורת המגורים בדירות אלו שנעשות לשם גופש והבראה לזמן קצר ולאחר מכן חוזר לביתו הקבוע בעירו, ובדרך כלל בדירות אלו גם בעל המקום מעמיד ציוד של כלי מיטה וכלי בית ועוד צרכים לטובת השהיה מעין מה שמצוי בבתי מלון, וכך הוא מסדר את הדברים לכל אורח שמגיע בזה אחר זה, וגם האורח אינו יכול לעשות שם בבית ככל העולה על רוחו עם כל החפצים והכלים הנמצאים שם, וזה גופא מורה שהשהות של השוכר באותו מקום רק כאורח ועיקר דירתו בעירו. [כעין שמצינו לענין עירובי חצירות (אור"ח סימן שע"ח) שאורח בחצר לפחות משלושים יום אינו אוסר על בני החצר, וכתב במשנה ברורה (סק"ג) כתב בשם השו"ע הרב שאפילו הדירה בשכירות נקרא אורח].

ובשו"ת מהרש"ג כתב (ח"ב סימן קכב), שנוהגים היושבים במרחץ שאינם קובעים מזוזה אפילו אם משתיים יום, וכתב הטעם להחשיבו כאורח הואיל וכל הכלים הנמצאים במקום הם של בעל הבית הגוי הרי יש לגוי תפיסת יד בבית ואין עליו שם שוכר אלא אורח ואינו חייב אפילו לאחר שלושים. [אולם מה שכתב שאפילו לאחר שלושים יום, הרבה פוסקים הורו שהנוסע למקום נופש בחו"ל ושוכר דירה מנכיר ליותר משלושים יום יקבע מזוזה מיד בלי ברכה, ראה בשדי חמד (מערכת המ' כלל ק"ח) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן צ"ב), וכ"כ עוד פוסקים].

ואשר הורם לנידון דידן, שלהרבה מהפוסקים השוכר דירה לנופש אינו מתחייב במזוזה כיון שהוא כאורח וכפונדק, כיון שלן באותו מקום לזמן קצר, אמנם וודאי שראוי לכתחילה לשכור מקום שיש בו מזוזות כשירות כהלכתו, ואתה ראה מה שכתב בספר נפש דוד לבעל האדר"ת (אות ט"ב) שכשהיה היה יוצא לדרך היה רגיל לקחת עמו מזוזות ומסמרים קטנים ולפעמים גם קורנס, כדי לקבוע במלון ובאכסניות שחסרות להם מזוזה; עוד יש לציין שמן הראוי שיהיה מזוזה על פי מה שכתב בשפת אמת (מנחת דף מד). בטעם שתיקנו שהשוכר בארץ ישראל שחייב במזוזה מיד, וביאר משום שמזוזה היא שמירה לבית ממזיקין, לכן משום ישוב ארץ ישראל לא רצו חז"ל להניח כלל בית בלא מזוזה בארץ ישראל, שלא יהיה בלא שמירה.

להלכה:

א. שוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה גם אם שוכר לפחות משלושים יום. ב. שוכר בית בחוץ לארץ חייב במזוזה רק אם שוכר ליותר משלושים יום, ונחלקו הראשונים אם חיובו מהתורה, וקיימא לן שחיובו מדרבנן. ג. בבית מלון ובתי אירוח פטור המתארח ממזוזה, משום שאינו שוכר את גוף המקום רק זכות שהיה במקום. אמנם בעל בית המלון חייב לקבוע שם מזוזה (ערוך השולחן סימן רפ"ו סמ"ח וסמ"ח). ד. שוכר דירת קיט, אם שוכר לימים קצרים כתבו רוב הפוסקים שפטור ממזוזה כדין פונדק שפטור אף בארץ ישראל. ואם שוכר לשלושים יום, נחלקו האחרונים, יש שפוטרים משום שנחשב לדירת ארעי, ויש אומרים שלאחר שלושים יום דינו כשוכר, ויקבע בלי ברכה. ה. לכתחילה גם בשוכר דירת קיט בארץ ישראל לזמן קצר ראוי שתהיה שם מזוזה, משום שיש אומרים שדינו כשוכר, ושלא יהיה בבית ללא שמירה.

הלוח היומי

מתוך הספר: הלוח היומי בהוצאת מכון אור לישראל עוז והדר

כ"ו אב

ימי עולם:

תרנ"ב: רבי יששכר אצראף - ראב"ד לעדת המערבים בירושלים. הר הזיתים - ירושלים

צדיק מצרה נחלץ

ועוד שמעתי אחד קדוש מדבר להוא הוא הרה"ג כמוהר"ר רפאל אנקאוזה זצ"ל: כי בעיר רבאט היה גוי אחד נכבד מאד בעמיו, מצד עשרו ומצד יחסו, והיה שונא את ישראל תכלית שגאה, והיה מתפאר כי מעולם לא נטמא לא במגע יהודי ולא במגע בגדי, והיה תמיד אלה פיהו מלא וחרפות וגידופין לישראל, וסבלו ממנו היהודים הרבה. יום אחד היה חמיו של הרב הנזכר, הצדיק כמוהר"ר יששכר אצראף זצ"ל, עובר ברחוב הגויים מצד הצד הגויי הנ"ל, והנה לקראתו כלב מדברי גדול שוטט ומשועשע. הרב בראותו אותו נבהל ועמד וצעק, ה' הושיעה, ותיכף יצא אותו הנגי מחצרו, ועוד לא צעד צעד אחז קפץ עליו אותו כלב בשתי רגליו על שתי לחייו ויקרעם לגזרים, ויפילהו ארצה ויתמרמר עליו ויקרע את בגדיו ואת בשרו, ויתקבצו עליו גוים רבים במקלות, ובהכותם בכלב נגעו המכות גם בגוי, וימותו גם שניהם, והחכם הנזכר תכף נשא רגליו ויברח וימלט, ואותו היום היה לו צלום וצדקה וצדקה בכל שנה ושנה כל ימי חייו, וכל ישראל וגם הערבים הישרים בלבותם שמחו לאידו ולמיתתו המנוולת של אותו הגוי, והרבה מהם לקחו מוסר והיטיבו מעשיהם עם היהודים, ואמרו בפה מלא כי בעוון היהודים נתפש אותו רשע ונתקיים בו 'צדיק מצרה נחלץ' ויבוא רשע תחתיו, ע"כ שמעתי.

(נחלת אבות ח"ב עמ' רסו)

כ"ז אב

סדר היום:

זהירות מהקזה: ביום כ"ז אב אין להקיד דם?

ימי עולם:

ת"ח: רבי יהושע העשיל ב"ר יוסף אב"ק קראקא - בעל 'מגיני שלמה'. קרקוב - פולין

ידיעת הש"ס בע"פ

בהיותו עוד עלם קטן רך וענוג בבית אבותיו, הושיבו אותו על ברכי תלמידי חכמים בשבת תחכמונים, ועלה מעלה מעלה, עד כי בא ללמוד ג"כ בשיבות גאונים מצוינים, ויהושע מלא רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה, כי חננו ה' בלב מבין ובשכל וכן ובזכרון נפלא וגם בלשון למודים צחה ונקיה ביתר שאת וביתר עוז על כל בני גילו, ואף גם ריח ה' נוסכה בו, ומסר נפשו על התורה להיות שוקד יומם ולילה בתלמוד ובפוסקים בדיבור חברים ובפולפול התלמידים. והוא בעודנו בימי עלומיו כבר היה צפון בלבו כל הש"ס עם פסקי האשר"י ממש בעל פה, וכן כל ספרי הפוסקים וכל ספרי שאלות ותשובות הראשונים והאחרונים.

(הובא בספר 'ברוך ה' יום יום תנינא' בשם הקדמה לספר שו"ת פני יהושע ש"ל ע"י נכדו הרה"ג מו"ה אליקים נעץ)

תרט"ו: רבי אברהם מרדכי אלתר מווארשא ב"ר יצחק מאיר [החידושי הרי"ם] מגור. גור

מתקנא באב שיש לו בן

רבי יצחק מווארקי היה אומר: 'אנשים מתקנאים ברבי אברהם מרדכי כי יש לו אב גדול שכזה, ואני הנני מתקנא באב על שיש לו בן שכזה'.

(בדרכי ווארשא האבלות עמ' 174)

שבת פר' ראה

סדר התפילה:

שבת מברכים אלול: יש המוסיפים בעת ברכת החודש של חודש אלול 'ולתשובה שלימה'. ~ יש נוהגים לכווין בברכת החודש גם על חודש תשרי.

יש הנוהגים לומר תהלים בציבור בכל שבת אחר הצהריים, משבת מברכים אלול עד ראש השנה.

כתב בספר סופי ענבים (סי' ל"ה) וזה לשונו: 'ראה אנכי נתן', הוא ראשי תיבות ראש אלול ה'בט אשר נגד כל ישראל נ'ושא תשובה נ'כונה. והיינו כשיתחיל ערב ראש חודש, ולא ימתין ליום הכפורים. ובתשובה של יחיד מרפא לרבים, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה, וזהו לפניכם לשון רבים אף כי התחיל ראה בלשון יחיד. (מועד לכל חי להגר"ח פלאג', סי' י"א סק"ה)

כ"ד אב

ימי עולם:

תרפ"ט: רבי ישמעאל הכהן - רבה של צפת - נהרג במאורעות תרפ"ט הי"ד.

אלקא דרבי שמעון ענני

איש מירון היה הגאון רבי ישמעאל הכהן זצ"ל, רבה של צפת, אשר נרצח על קידוש השם בפרעות תרפ"ט על ידי הערבים, אשר רצחוהו נפש כשהוא יושב בביתו והוגה בתורה הקדושה. מיום בואו לצפת היה עוסק בתורת הקבלה, ופעמים רבות היה יוצא באמצע הלילה להתבודדות ליד קברו הקדוש של התנא האלוקי רשב"י. קודם חצות הלילה היה מנהגו לירד למעיין של מירון אשר נקרא 'מ' מגידו' כדי לטבול. לאחר מכן היה חוזר לציון הקדוש של רשב"י וכאן היה עורך 'תיקון חצות' בבכיות נוראיות על גלות ישראל וגלות השכינה. כך היה נוהג הן בלילות הקיץ ואף גם בלילות החורף הגשומים, הקרים והמושלגים. לילה אחד, כאשר חזר לאחר הטבילה לציון הקדוש בחשכת הלילה, ראה כי השער של החצר פתוח לרווחה. כנראה שכח לסגור את השער לפני שירד לבית הטבילה. אבל לאחר מכן חרדה גדולה נפלה עליו, כאשר ראה כי כל החצר של הציון מלאה בלהקות שלימות של חיות בר, שועלים, חתולים גדולים, תנים, ואף צבועים מצויים בחצר אשר פגיעתם רעה, שכן אומרים על הצבועים כי הם מפתים את הקרבן לבוא למאורתם, ושם הם הורגים את הקרבן ומוציצים את דמו עד לשד עצמותיו.

ברגע הראשון יירא רבי ישמעאל לנפשו, אבל לאחר רגע לא איבד את עשתונותיו, הרים את מקלו אל על וצעק בקול גדול: 'אלקא דרבי שמעון ענני'. החיות נבהלו מפניו, ואז ברחו כולם כרגע והסתלקו תיכף ומיד מכל רחבי החצר.

כאשר שמעו זאת יקירי צפת ומירון, החליטו כי מעתה ואילך לא ירד רבי ישמעאל הכהן, רבם הדגול בחשכת לטבול במעיין מירון הרחוק והחשוך, וכי עליהם לבנות לו מקוה טהרה בתוככי חצר הרשב"י הסגורה והמסוגרת מפחד בלילות. כך לא יסכן יותר את חייו על ידי החיות אשר חודרות פנימה לתוך החצר של הציון הקדוש.

ואמנם כתוצאה ממקרה זה נבנתה לאחר מכן המקוה בחצר הרשב"י, אשר מצויה במקום עד היום (בצד השמאלי של החצר, בצד עזרת גברים), ועד היום משמשת היא כמקוה טהרה למאות ואלפים הבאים להסתופף בחצר הקדוש במירון.

(בני היכלא במירון, רפב)

כ"ה אב

ימי עולם:

תרנ"ח: רבי אליעזר ב"ר יוסף אינגרלייב מראדוויל. אוסטילא

'לא תגורו מפני איש'

בשנה ראשונה שנתמנה לרב אב"ד היה מעשה בחג השבועות שירד גשם בעת תפלת שחרית, ולאבא ז"ל היה בית דירה גדולה ויפה ובית מדרש מיוחד בתוכו, והחלונות של בית מדרשו היה מכוונים מול בית הכנסת הגדולה שבצד, ואבא ז"ל היה רואה על ידי חלונו ששלשה אנשים נגידים מהמשכילים המפורסמים שבדור, ואין אני רוצה לפרסם שמותיהם משני טעמים, א' שאסור לדבר נגאי על שוכני עפר. ב', אפשר יתביישו משפחותיהם שעורם בחיים. וכאשר אבא ז"ל ראה בעד החלון שאנשים האלה פתחו המטריות בעת שחזרו לבתיהם מביהכ"נ מפני המטר והגשם, אז פתח החלון ואמר להם בבקשה להשליך לחצר הכנסת ולא לחלל יום טוב בפרהסי' ובפני, כי אני ערב בעד מעשיכם, כמו שמבואר בגמרא שבת, כל מי שיש בידו למחות על אנשי עירו ואינו מוחה, נתפס על אנשי עירו. ושנים מהם תיכף השליכו המטריות לחצר ביהכ"נ, ואחד מהם לא אבה לשמוע אל הרב, ונפטר באותה שנה וז"ל ולא הוציא שנתו. ודי בזה לראות איך שאבא ז"ל היה מקיים הכתוב בתורה (דברים ו' יז) 'לא תגורו מפני איש'.

(שרשת זהב, עמ' נא)

כ"א אב

ימי עולם:

תקע"ח: רבי אלכסנדר ב"ר יצחק אייזיק אייכנשטיין סאפרין מקאמארנא - אב"ד זידיטשוב, בעל 'זכרון דברים'. אוהעל

מרב חשק התורה אינני מרגיש כלל וכלל

פעם אמרה אמי לתלמידו (חתן ב"א רבי צ"ה מזידיטשוב) שלמד כל חכמתו ממנו הוא ניהו הרב הגאון הקדוש איש אלקים קדוש, בוצינא קדישא מוהר"ר יודע צבי דודך אב"ד ראזלי: יודא בני, הרי דודך ורבך, לא אכל וטעם שום דבר מיום שבת קודש ועד היום יום חמישי, הלך אליו תלמידו הנ"ל ואמר לו והציע, והשיב לו: 'בני חביבי, תאמינו לי שמרוב חשק התורה אינני מרגיש כלל וכלל, בודאי אלו היה לי שום הרגש, חסרון אוכל ורעבון לא הייתי עטוף ברעב שהוא גורם ביטול תורה וחלישות'. וכמה פעמים ראיתי זה, כשהיה עוסק בשיטה עמוקה, מקוואות וכוונות, היה שלווה ימים ושלשה לילות שלא טעם, ופניו היה מאיר, וכל ימיו היה בדוחק פרנסה, ולא הרגיש.

(זכרון דברים' הקדמה)

תשי"ז: רבי אהרן ב"ר יששכר דב רוקח מבעלזא. הר המנוחות - ירושלים

קדושת העיניים

מון היה יושב אוהל, תמיד ישב בחדר שחלונותיו סגורים ועוסק בעבודתו. גם בעת ששהה בקיץ במקומות מרפא או עת נסע למקום אחר צח ישב תמיד בחדרו, ואף לא ניגש לחלון להסתכל החוצה. ביום קיץ חם כשהתגורר מן בני ברק התהלך בחדרו הלון ושוב, ובדרך הליוכו ניגש לחלון הפתוח ועיניו נתקלו מרחוק בדמות אשה, היתה זאת אשתו הרבנית שירדה לגן שמאחורי הבית לשאוף איר. אז חזר לשולחנו והתחיל לשפשף עיניו הטהורות ולומר משהו, פניו נעשו חיזורים ובפנותו אל הבחור המשמש שהיה אתו בחדר אמר: ככה זה, אם ניגשים לחלון מיד באים לידי חטא. אמר לו הבחור שהאשה שראה בגן היא הרבנית, שאל את הבחור אם הוא בטוח בכך, רק כשענה לו שאין לו שום ספק בכך, נחה דעתו. (הובא בספר 'ברוך ה' יום יום תנינא' בשם אדמו"ר בעל עמ' פט)

כ"ב אב

סדר היום:

נישואין בסוף החודש: גם אלו שמקילים בחודשים אחרים לערוך נישואין בסוף החודש, מכל מקום אין להקל בזה בסוף חודש מנחם אב'.

ימי עולם:

תרל"ז: רבי ברוך ב"ר יוסף שפירא מצצינא. וואראשא

כשם שמברכים על הטובה כך יש לברך על הרעה

רבים מפשרים העם, מרי נפש, עניים מרודים דפקו בשערי ביתו של רבי ברוך. בקשו ישע ופדות, אגדות רבות התהלכו בין ההמונים על מופתיו המרובים של הצדיק, על רוח הקודש שהופיעה בבית מדרשו, חולים ותשושים, עגונות ואומללות ומי אשר תלאתו לו נהרו לטשייבה, להרב הקדוש לא הרפו ממנו ולא נתנו לו מנוח.

קהל זה וטרדותיו לא היה לרוחו של רבי ברוך, אותו קדוש עליון מלא חריפות ואיש קודש שבחל מעודו בשטחיות ובמפתים, בהיו עממי נטול תוכן ונשמה. הוא אמנם הסכים לנהל עדה, להפוך לאדמו"ר לחבורה מצומצמת של בני עליה, המחפשים מה ורוצים מה, האומרים ללמוד דרכי עבודה וחסידות, אבל לא רבי חולים ולעניים המבקשים להתעשר. אבל אישיותו החזקה שלטה כאמור על עצמו. ראה את התופעה הזאת כעונש הבא לו מן השמים נאנח ואמר: כשם שמברכים על הטובה כך יש לברך על הרעה, כשם שיש לברך על בואו של אדם המבקש דבר טוב, תורה ועבודה, כך יש לברך על הרעה, על אדם שבא ומתלונן על רעות שפקדו אותו. (בית קוצק)

כ"ג אב

ימי עולם:

תקצ"א: רבי צבי הייש ב"ר יעקב יצחק הלוי הורוביץ מלובלין. רימניוב

נגזר מן השמים כי צבי בן שפרינצא ייפטר מן העולם

בבית הקברות ברימניוב טמון גם רבי צבי בנו של מרן החוזה מלובלין. ומעשה שהיה כך היה: בשנת תקצ"א פקדה מגיפת החולירע את העיירה רימניוב וסביבותיה. גם הרבי ר' צבי זצ"ל

דין משקה בתוך כלי שבלע איסור

לאחר תפילת מוסף בחג השבועות בבוקר, חזר ראובן לביתו כשהוא מלא וגדוש בסיפוק רוחני, לילה שלם הוא למד תורה בהתמדה לקראת קבלת התורה, יחד עם תפילות בכונה ברגשות הלב, כעת הוא חוזר בשמחה עצומה לקיים "חציו לכם", כשמחכה לו שלחן ערוך לכבוד יום טוב. כאשר ניגש לעשות קידוש כמנהג ישראל על מיני חלב ודבש, הבחין לפתע כי על השולחן מונח בקבוק ויסקי שמילאו בתוכו משקה חלבי, אלא שהוא נזכר שאת הבקבוק הזה רוקן מפני ששכח למכרו לגוי ועבר על החמץ הפסח. עכשיו הוא מסתפק האם מותר לו לשתות את המשקה שבתוך הבקבוק הזה, שהרי הכלי בלוע בחמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה, ושמה עליו לשפוך את המשקה שהיה כבוס 24 שעות בתוך כלי איסור:

תשובה:

מבואר בשולחן ערוך (י"ד סימן ק"ה ס"א) שדין כבוס כדין מבושל, כלומר, שאם שרה בצונן - דבר היתר יחד עם דבר אסור בכלי אחד 24 שעות, הדין הוא שההיתר נאסר כולו משום שהוא בולע מן האיסור, כשם שבשיוול ברותח מבליע מן האסור לדבר המותר.

אלא שיש לדון האם גם הכלי נאסר כמו בבשול שנאסר כל הכלי שהתבשל בו דבר איסור, ובזה באנו למחלוקת בין הפוסקים, שיטת הט"ז (סימן ק"ה סק"א) שאין הכלי נאסר רק כדי קליפה, ושלא כבישול שנאסר כל הכלי. שיטת הש"ך (סימן צ"ח סק"ג) גם בכבוס הכלי בולע כמו בבשול וכל הכלי נאסר.

ועל כן בין לדעת הט"ז ובין לדעת הש"ך על מנת להשתמש בכלי לאחר שנכבש עם דבר אסור, צריך קודם כול הגעלה, אמנם, אם לא עשה הגעלה, לפי הט"ז מספיק ששים כנגד כדי קליפה, ולפי הש"ך צריך שישים כנגד כל הכלי.

אמנם כל זה הוא כאשר בישל בכלי בתוך מעט לעת מהזמן שנכבש עם האיסור, שעדיין נותן האיסור טעם לשבח, אבל אם כבש דבר אסור בכלי, שעצם הכבישה היא ב - 24 שעות, הרי שעד שיעבור 24 שעות כבר לא יהיה בן יומו זה כבר יהיה נותן טעם לפגם, שבדיעבד יש להתיר, עוד יש לציין שהמנחת יעקב סובר שכלי זכוכית אינו בולע כלל בכבישה, ולפי זה לכאורה יוצא שאפשר להתיר לו לשתות את המשקה לכבוד יום טוב.

אמנם לעיקר הנידון בסיפור זה יש להעיר, שעל אף שלכתחילה הרבה מחמירים שלא למכור חמץ בעין ודרכם להוציא מהבית בקבוקי ויסקי וכדומה ולהקנות לבעלי חנויות מכולת, שם ימכרו עם הסחורה שבחנויות, אולם במקרה ששכח יסמוך על המכירה שמכר לגוי את החמץ שבביתו, וזאת שוודאי שזו דעת כל אחד ואחד בשעת מכירת החמץ שאילו שכח והניח חמץ באיזה מקום בביתו, שיכלל במכירה זו, וכדי שלא להשהות חמץ שלו או אפילו מבוטל בביתו. [ראה תשובת מורנו הרב במכתלי בית ההוראה ב].

העולה לדינא:

כלי שנכבש עם דבר אסור מעט לעת - 24 שעות נאסר הכלי, לדעת הט"ז בכדי קליפה, ולדעת הש"ך כל הכלי. לכתחילה וודאי צריך להגעיל את הכלי, ובדיעבד כשיש שישים היתר כנגד הבלעיות מותר. דעת המנחת יעקב שכלי זכוכית אינו בולע בכבישה. ועל כן בנידון זה יש להתיר לשתות את המשקה.

לאחר נסיעה ארוכה ומייגעת שסוף סוף הגיע לקיצה, נעצר האוטובוס בתחנה כשהוא פורק את נוסעיו הממהרים לרדת בזה אחר זה. בעודו הולך בין המושבים קלט מאיר בזווית עינו עט פיילוט המונח לו על המושב, ועשה לעצמו חשבון מהיר שאם העט יישאר כאן הוא בוודאי ילך לאיבוד, ולכן החליט שמן הראוי שייקח אותו, כך אולי יוכל להשיבו לבעליו, הוא ניסה לברר אצל העומדים לפניו בתור המתקדם אולי זה של אחד מהם ונענה שלילה, אמנם מאחר שהוא אדם ביישן לא ההין לצעוק בקול של מי העט, משראה שכן לקח עימו את העט ושאלתו בפיו: א. צועק לשעבר, האם היה מוטל עליו להרים קולו שאינה לפי כבודו. ב. מברר להבא, האם יש לו חיוב הכרזה למי שיסמן מקומו. ג. על הצד שאין בו סימן, האם מותר לקחתו לעצמו. תשובה: א. בגמרא (ב"מ ל.) 'והתעלמת' פעמים שאתה מתעלם, זקן ואינו לפי כבודו. ונפסק כן בשולחן ערוך (סי' רס"ג ס"א). ופשטות הגמרא והשו"ע מדבר בחכם או זקן מכובד. אמנם באחרונים (שו"ע הרב, אביה ומציאה סל"ו) כתבו שהוא הדין לכל אחד שיש לו איזה מעלה ומכובדת הגורם לו להתבייש, אינו מכובד רק מדמיון לעצמו, שהינו איש נכבד שהוא חייב.

וא"כ בנידון דידן ברור שההכרזה באוטובוס הוא הרבה יותר תועלת, ממה שיקחנו ויכריזו אח"כ במודעות רחוב/לוח, והמוצא צריך לקרב הדבר לבעל האבידה בכל מה שאפשר (סמ"ע סי' רס"ז סק"ה), אבל מכיון שהוא איש "צנוע ומעיל" ונצריך וגם העט שלו היתה, לא היה מרים קולו מפני הבושה, וגם אנשים אחרים הדומים לו בבשתם ובכבודם מתיישים בזה, יש מקום לפטרו מלצעוק, אבל עדיין יש עליו חיוב: 1. אם יכול למצא איש אחר שאינו בוש מהלעגים, מחוייב להעביר לו המצוה, וכמו בזקן ואינו לפי כבודו (תשו' הגר"מ פיינשטיין) ויתן המאבד סימן באיזה מושב מצאו. 2. להתעסק עם האבידה בצורות המקובלות ולהכריז כדת תורה, וכפי שיתברר בהמשך אם יש כאן חיוב הכרזה [מב' טעמים: (א) בהכרזה כזאת אין לו בושת (ב) גם ב"ק"ן] אם לקחו בידו ואינו יכול להחזירו למקומו, וכעובדא שלפניו שכבר ירד מהאוטובוס, מחוייב להכריז (סמ"ע סי' רס"ב סק"ד).

ב. האם יש כאן סימן מקום: כעבור זמן מה, סביר להניח שהמאבד לא יזכור מקום מושבו. אילו כתבו האחרונים (הגר"ש אלישיב באבידה כהלכתה) שכל מקום "מסויים" כגון אולם שמחות, וכדומה אע"פ שאינו יודע מיקומו המדויק, נחשב לסימן מקום. ויש לברר זהות הנהגים, ואם רובם גויים או אינם שומרי ת"מ, ובדרך כלל לא יטרחו בשביל דבר פטור להביא למחלקת האבידות, והנהגים קבועים כאן והנוסעים ארעים ועומדין לרדת ממנו, הבעלים מתיישים גם כשיש להם סימן (סי' רנ"ט ס"ה) ועדיין יש לדון בדין ייאוש שלא מדעת שיש בזה חיוב השבה גם כשבעלים יתייאו לבסוף.

ג. האם יש כאן ייאוש שלא מדעת - לענין ליפטר מהשבה ולזכות לעצמו: ויש לדון בכמה אופני היתר. 1. הסמ"ע (סי' רס"ב סק"מ) מ"ב בדעת הרמב"ם) פסק שאם המוצא הגביה החפץ לטובת הבעלים ע"מ להחזיר להם, אין בזה איסור ייאוש שלא מדעת, וזוכה לעצמו לאחר ויאוש [אמנם בדעת הרא"ש אין היתר זה, והש"ך חולק לגמרי על סברא זו]. 2. הש"ך (שם ס"ב) סובר שכל ייאוש של מותר למוצא להשתמש בו, עד שיבאו הבעלים [גם בזה יש פקפוק: 1) במקרה שלנו אם ישתמש בעט ממושכות העט יתכלה - יאבד - יגמר הדין, ולא יהיה לו מה להחזיר 2) הנתיבות חולק על הש"ך 3) כתבי האחרונים (פתחי חושן פ"ב (כג)) שעט הוא דבר שאדם מרגש תיכף בחסרונו ומסתמא כבר נתייאו הבעלים קודם שמצאו זה, וכמו מקום שאדם ממשמש בהם כל שעה [גם בזה יש לשידור נרגא: 1) הט"ז (סי' רס"ב ס"ז) כתב שכל חפץ שבלע האבידה יכול לחשוב "אולי" הנחתיו באיזה מקום בבית ולא נפל ממני" אינו מתיימש שסובר בהמשך היום וודאי אמצאנו 2) אם המאבד ג"כ ירד עכשיו מהאוטובוס ועסוק בפריקה וטענה מסתמא לא הרגיש עדיין בחסרונו. ולאחר כלות כל אלו יתכן לומר מסתמא, שבסברים פעוטים כאלו ובייטובים גדולים כהנה, הטירחו ובחוצאה אינו שווה, והבעלים אינם דורשים זאת ולא ישלמו לו, העולה מכל הנ"ל שפטור מלהכריז ויהא מונח עד שיבא אליהו ואם ירצה להשתמש עשה שאלת חכם.

העולה לדינא:

א. אדם שמצא אבידה ויש בידו לצעוק כדי למצוא את בעל האבידה, אך שהוא אדם ביישן, הוא פטור מלעשות כן משום זקן ואינו לפי כבודו, אולם אם יש בידו לבקש מאחר שיצחק בשבילו, צריך לעשות כן. ב. מציאה באוטובוס, עם סימן בחפץ או סימן מקום, יש חיוב להכריז, אמנם באוטובוס שהנהג גוי שלא יטרח בשביל אבידות קטנות, יתכן שהבעלים מתיישים. ג. גם באבידה שהבעלים מתיישים, אם מצא בזמן קצר מהזמן שאיבד את החפץ ויתכן שעדיין לא נודע לבעליו דבר האבידה, יש בעיה לקחת לעצמו מצד ייאוש שלא מדעת, ונחלקו הפוסקים אם מותר להשתמש.

בסימן טוב ובמזל טוב

מהיכלי תורה והוראה מוסדות "באר ישראל" נשגר כוס של ברכה עם ברכת מזל טוב לבבית, קדם מעלת ידידנו ומכובדנו היקרים והנעלים רבני בית ההוראה

הרה"ג רבי ישראל זילברברג שליט"א
בעת שהשמחה במעונו בנישואי בנו
החתן המופלג חיים צבי הי"ו
עב"ג בת הרה"ח ר' משה יוסף ברלינר שליט"א

יזכו לראות נחת ושמחה לאורך ימים ושנים טובות
מתוך אושר וכבוד, בריות גופא ונהורא מעליא

אֶלְדָּנוֹת

לְעֵלְמָנוּ עֵבֶת

פְּלִשְׁתִּי רָאָה

הס"ד, ע"סיון רנ"ו

בְּרַכָּה בְּכוּנָה

אֶת הַבְּרַכָּה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֹתְכֶם הַיּוֹם (יא, כז).

בְּאַחַד הַשְּׁעוּרִים סֵפֶר הַגָּאוֹן רַבִּי אַבְרָהָם גִּנִּיחוּבֶּסְקִי זצ"ל, כְּשֶׁהוּא מְצִיג וְאוֹמֵר שְׂאֵת הַסְּפּוּר זֶה הוּא שְׁמַע מִבְּעַל הַעוֹבָדָא בְּעֵצְמוֹ, שְׂבִידִיָּה הוּא עוֹבָדָא: יֶלֶד צֶעִיר שְׁלֹא חָשׁ בְּטוֹב הַבַּהֲל אֶל רֹפֵא שְׂבִדָּק אוֹתוֹ וְגַלְה לְחַרְדָּתוֹ שֶׁהֵילֵד חוֹלָה בְּמַחְלָה נְדִירָה בְּיוֹתֵר. לְאַחַר הַתִּיעֵצוּת עִם טוֹבֵי הַמַּמְחִים וְהַעֲסָקִים הַרְפּוֹאִיִּים הִגִּיעוּ לַמַּסְקָנָה שֶׁהַטְּפֹל הָרָאוּי וְהַנִּדְרָשׁ לְהַצִּיל חַיֵּי הֵילֵד יָכוֹל לְהַעֲשׂוֹת בְּצוּרָה הַמִּיטְבִּית בְּיוֹתֵר דְּקוּא בְּמִדְיָנָה רְחוֹקָה בְּחוּץ לָאָרֶץ שְׁשֵׁם יֵשׁ רֹפֵא יָחִיד בְּעוֹלָם שְׁמַתְמַחָה בְּבִעְיָה זֹו הֵיטֵב וְהוּא יוֹכֵל לַעֲזֹר לוֹ, וְלָכֵן יֵשׁ לְהִטִּים אֶת הֵילֵד עִם מְלוֹה בְּאִפּוֹ בְּהוֹל לִפְנֵי שְׂיָהִיָּה מְאַחֵר מִדִּי.

כְּמִוְנָן שֶׁהַעֲלוֹת שֶׁל טְפֹל זֶה הִיָּתָה כְּרוּכָה בְּסָכּוּם עֲתָק שְׁלֹהוּרִים לֹא הִיָּה, גַּם הַעֲסָקִים בְּאָרֶץ לֹא הִצְלִיחוּ לְגַיֵּס אֶת הַסָּכּוּם הַנִּדְרָשׁ וְהִיָּה צְרִיךְ לַעֲרֹב בְּכָן עֲסָקִים בְּחוּץ לָאָרֶץ שְׁעִמְלוּ שֵׁם לְגַיֵּס אֶת הַסָּכּוּם הַנִּצְרָה. הִיָּת וְכֹאמֹר הִיָּה מְדַבֵּר בְּסָכּוּם עֲנָה, הַחֲלִיטוּ הַעֲסָקִים שֶׁתַּחֲלָה יֵצֵא הֵילֵד יַחַד עִם הוֹרָיו לְטְפֹל, וְתוֹךְ כְּדִי הַטְּפֹל יִמְשִׁיכוּ וְיִגִּיסוּ אֶת הַפֶּסֶף.

בִּינְתָיִם הַתְּבַרֵּר גַּם שְׁהִיָּת וְהֵילֵד וּמִשְׁפַּחְתּוֹ אֵינֶם דּוֹבְרֵי אֲנָגְלִית, לְפִיכָה יֵשׁ לְהִטִּים יָחִיד עִמָּם גַּם אַבְרָה שְׁהוּא יִשְׁמַשׁ כְּמַתְרַגְמָן בֵּינֶם לְבִין צוֹת הַרְפּוֹאִים וְיִסִּיעַ לָהֶם בְּכָל הַשְּׁלֵבִים שָׁם. אַחֵר נִסִּיעָה אֶרְפָּה, בְּהִגִּיעָם לְבֵית הַחוּלִים, הִיָּת וְהַרְפּוֹא יָדַע שֶׁהֵילֵד וּמִשְׁפַּחְתּוֹ עוֹמְדִים לְהִגִּיעַ, הוּא יָרַד לְקוֹמָה הָרְאוּשׁוֹנָה עִם הַפְּמִלְיָה שְׁלוֹ בְּכִדִי לְקַבֵּל אֶת פְּנֵיהֶם.

וְהִנֵּה הָאֲבִיר בְּרֹאוֹתוֹ אֶת הַרְפּוֹא מִתְקַרֵּב אֵלָיו, תִּכְף חֲבֵשׁ אֶת כּוֹבְעוֹ וּבִרְךָ בְּכוּנָה גְּדוֹלָה אֶת בְּרַכַּת 'שְׁנֵתָן מִחֲכָמְתוֹ לְבִשְׁר וְדָם'. הַרְפּוֹא שְׁלֹא הִבִּין בְּשִׁפְת לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שְׁאֵל אֶת הַמַּתְרַגְמָן: מַה אָבִי הֵילֵד אָמַר כְּעַתָּה. נִעֲנֶה הָאֲבִיר הַמַּתְרַגְמָן וְהִשִּׁיב לוֹ, שִׁישׁ הִלָּכָה בְּתוֹרַת הַיְּהוּדִים, שְׂכָאֲשֶׁר רוֹאִים אָדָם שֶׁהוּא יָחִיד בְּעוֹלָם בְּחֻמָּה מְסִימָת הָרִי שְׂצָרָיו לְהוֹדוֹת לְבוֹרָא עוֹלָם עַל כֵּךְ שֶׁהֵעֵמִיד לָנוּ אֲנָשִׁים כָּאלוֹ. הַרְפּוֹא שָׁמַע אֶת הַדְּבָרִים וְהִתְרַגַּשׁ מְאֹד. הוּא תִּכְף פֶּנֶה לְמִזְכִּירָתוֹ הַרְפּוֹאִית שֶׁהִיָּתָה עִמּוֹ וְאָמַר לָהּ: הַטְּפֹל שֶׁל אָדָם זֶה לֹא יִהְיֶה כְּרוֹךְ בְּתַשְׁלוּם כָּלָל, אֲנִי אֶעֱשֶׂה לוֹ הַכֵּל בְּחֻמָּם! ('אֵגוֹן הַסֵּהר' ח"ב עמ' 71).

מְלִשׁוֹן הַבְּרַכָּה נִפְרַת מַעֲלַת הַבְּרַכָּה

עַל הַפֶּסֶק (דְּבָרִים יא כז): 'אֶת הַבְּרַכָּה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֹתְכֶם הַיּוֹם', מְפָרֵשׁ הַר"ק הָאֲבִיר יַעֲקֹב זִיע"א בְּסִפְרוֹ 'פְּתוּחֵי חוֹתֵם' שְׂבָא הַפֶּסֶק כָּאֵן לְרַמֵּז עַל עֵינֵי הַבְּרַכָּה שְׁאֵנוּ מְבָרְכִים, שִׁישׁ לֹאֲדָם לְהִשִּׁים אֶת דַּעְתּוֹ לְכוֹן הֵיטֵב בְּבְרַכָּה וְכִי יִהְיֶה פִּי וְלִבּוֹ שׁוֹיִם, שִׁפְן הַבְּרַכּוֹת, בְּפֶרֶט כְּשֶׁהוּן נֶאֱמָרוֹת בְּכוּנָה, הֵם דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד וּפּוֹעֲלִים פְּעֻלּוֹת עֲצוּמוֹת בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים. וְכִבֵּר מְלִשׁוֹן הַבְּרַכָּה נִפְרַת מַעֲלַת הַבְּרַכָּה, שֶׁהֵם פּוֹתְחִים בְּלִשׁוֹן נֹכַח 'בְּרוּךְ אַתָּה ה'', וּמִמְשִׁיכִים בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ', וַיֵּשׁ עַל הָאָדָם לַתֵּת דַּעְתּוֹ וְלִבּוֹ עַל זֶה.

הַרְכּוּשׁ הָאֲמִתִּי

סֵפֶר הַר"ק רַבִּי חַיִּים מִצְאָנוּ זִיע"א: כְּשֶׁנִּתְמַנֶּה הַשֵּׁר מִיּוֹנָא, הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמִשׁוֹן וּוִרְטֵהִימֵר זצ"ל, לְהִיָּת שֵׁר הָאוֹצָר בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, לֹא יָכֻלוּ שְׂרֵי הַמֶּלֶךְ וְסִרְיָסוֹ לְסַבֵּל אֶת הַדְּבַר מִחֲמַת רַב קִנְאָתָם בּוֹ, וְהִלְשִׁינוּ עָלָיו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא פּוֹשֵׁט יָדוֹ בְּגִנְזֵי הַמֶּלֶךְ וְגוֹנֵב כֶּסֶף מְאוֹצְרוֹתָיו.

אַחֲרֵי שֶׁהַשְּׂרִים הִרְבוּ לְדַבֵּר זֹאת בְּפְנֵי הַמֶּלֶךְ נִכְנסוּ הַדְּבָרִים בְּאָזְנוֹ, וְשִׁלַּח אַחֲרָיו וְצִוָּהוּ שִׁיגִיד לוֹ בְּמִדְּקָא אֶת סָכּוּם עֲשָׂרוֹ וּרְכוּשׁוֹ. רַבִּי שְׁמִשׁוֹן בִּקֵּשׁ אֶת הַמֶּלֶךְ שִׁיָּתֵן לוֹ זְמַן בְּכִדִי שִׁיּוֹכֵל לִילֵךְ לְבֵיתוֹ לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹנוֹ מִפֶּרֶט מִכָּל מַה שִׁישׁ לוֹ, וְהִסְפִּים הַמֶּלֶךְ.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ פָּתַח אֶת הַפֶּנֶקֶס בּוֹ הִיָּה רְשׁוּם סָכּוּמִי הַצְדָּקָה שְׁנֵתָן וְעֶרֶךְ חֲשׁוֹנוֹ מְסִדֵּר מִכָּל מַה שְּׁפֹר וְנָתַן לְאֲבִיּוֹנִים, וְהִבִּיא אֶת הַחֲשׁוֹנוֹ הַזֶּה אֶל הַמֶּלֶךְ. הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יָדַע שְׁנִכְסִיו שֶׁל רַבִּי שְׁמִשׁוֹן שׁוֹיִם הִרְבָּה יוֹתֵר מִסָּכּוּם זֶה נִתְמַלָּא כְּעַס עָלָיו וְחֲמָתוֹ בְּעֶרֶה בּוֹ עַל שֶׁהֵעִז פָּנָיו לְכַפֵּר וּלְשַׁקֵּר בְּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְגִזֵּר אָמַר שִׁיָּתְנוּ אוֹתוֹ בְּכֹלָא עַל חֲטָאוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וְכָל מְמוֹנּוֹ וּרְכוּשׁוֹ יִחְרַם לְבֵית הַמֶּלֶךְ.

אַחֲרֵי תִקּוּפָה קִצְרָה בֹּא הַמֶּלֶךְ לְבַקֵּר בְּבֵית הָאֲסוּרִים וְשְׂאֵל אוֹתוֹ בְּתַמְהוּן: הֲלֹא אִישׁ חָכָם וְנָבוֹן אַתָּה וְלָמָּה זֶה עֲשִׂיתָ דְּבַר טְפִשׁוֹת כְּזֶה לְהִגִּיד לִי רַק חֵלֶק קָטָן מִכָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לָךְ? הָרִי דְּבַר יָדוּעַ וּמִפְרָסֵם הוּא שִׁישׁ לָךְ כְּפִלִי כְּפִלִּים מִמָּה שְׁאִמְרָתָהּ!

הַשִּׁיב לוֹ רַבִּי שְׁמִשׁוֹן: אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה לֹא שְׁקָרְתִּי וְלֹא אִמְרָתִי שׁוּם דְּבַר שְׁלֹא כְּהִגֵּן, כִּי כָּל הָעֲשִׂירוֹת שֶׁהִמְלָךְ יוֹדַע שִׁישׁ לִי זֶה אֵינּוּ שְׁלִי בְּאֵמֶת, וְהִרִי רֹאִיָּה שְׂבִפְתַּע פְּתָאוֹם נִטַּל מְמוֹנִי וּרְכוּשִׁי וְנִשְׁאָרְתִּי בְּעִירָם וּבְחֶסֶר כָּל, אֲמָנָם הַסָּכּוּם שֶׁהִגְדַּתִּי אֶל הַמֶּלֶךְ הוּא מַה שְּׁפֹרְתִי לְצִדָּקָה וְהוּא שְׁלִי בְּאֵמֶת, כִּי בְּמִמּוֹן הַזֶּה אֵין יָד אָדָם שׁוֹלֶטֶת בּוֹ וְעוֹשֵׂר כְּזֶה שְׁמֹר לְבַעֲלָיו, וְגַם הַמֶּלֶךְ בְּעֵצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְקַחְתּוֹ מִמֶּנִּי וְהִיָּה מַעֲשֶׂה הַצְדָּקָה שְׁלָם.

וְהִי כְּשֶׁמַּע הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי ר' שְׁמִשׁוֹן הַנֶּאֱמָרִים בְּהִשְׁכָּל וּבְדַעַת הוֹטְבוֹ בְּעֵינָיו וְצִוָּה לְשַׁחֲרֹר אוֹתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים וַיִּשְׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו כֶּסֶף וְהָבָה לָרֵב.

(סֵפֶר סְפִיר וִיהוּלֹם - לְהַרְבֵּי הַגָּאוֹן רַבִּי מִנַּחֵם מִנְדֵּל פּוֹמֶרֶנֶץ שְׁלִיט"א)

חִידוֹן אֶלְדָּנוֹת - נוֹשֵׂא פֶרְסִים אֵיזוֹ מִצְוֶה בְּפֶרֶשָׁה זֹו כּוֹלֶלֶת דִּלְתָּ?

פֶּתֶרוֹן הַחִידָה - פֶּרֶשֶׁת בַּחוֹקוֹתִי:

ש. מִי הֵם שְׁלוֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים, שְׁמֵם מוֹחֵר בְּפֶרֶשָׁה זֹו בְּפִסּוֹק אַחַד?
ת. שְׁמֵם שֶׁל שְׁלוֹשֶׁת הָאֲבוֹת - אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב - מוֹחֵר בְּפִסּוֹק נַחֲמָה הַמְשׁוּלָּב בְּתוֹךְ דְּבָרֵי הַקִּלְלָה (וַיִּקְרָא כו, מו).

שֵׁם הַזּוֹכָה בְּסִידוֹר מַתִּיבְתָּא מִנַּחֵם מַעֲרִיב בְּהוֹצָאת "עוֹז וְהַדֵּר":

פֶּרֶשֶׁת בַּחוֹקוֹתִי:

ה' חַיִּים מֵאִיר שְׁטִיין מְבִית שְׁמַשׁ.

פֶּתֶרוֹן הַחִידָה וְכֵן שֵׁם הַזּוֹכָה, יִפּוֹרְסֵמוּ אִי"ה בְּגִלְיוֹנוֹת הַבָּאִים

הַפּוֹתֵרִים נִכְוָנָה יִכְנסוּ לְהַגְלִילָה אִי"ה
עַל סִידוֹר מַתִּיבְתָּא מִנַּחֵם מַעֲרִיב בְּהוֹצָאת "עוֹז וְהַדֵּר".
אֶת הַפְּתוּרוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוֹחַ אֵלָינוּ עַד לַיּוֹם שְׁנִי

לְמַסְפֵּר פֶּקֶס: 077-470-26-81

אוֹ לְמִייל: magdenot@gmail.com

נֹא לְכַתּוֹב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדוּקָה וְטַלְפוֹן.

בְּרֹאשׁ הַדֶּף לְצִיין "עוֹבֵר חִידוֹן לְנוֹעֵר".

וכבר העיד הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל
על הספר באמרו כי הוא "הספר המופלא
ביותר על ל"ט מלאכות שבת"

מגן אבות

לרבינו הקדוש
רבי מרדכי בנעט
זיע"א
על ל"ט מלאכות
וסוגיותיהם

עם ביאורים וציורים
ועם הגהות בנוסח
רבי ישעיה בנעט זל"ה
ועם תולדות
וקורות חיי המחבר

היהודים של החרוז

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66